

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

1

OMAGIU REPUBLICII

Republica — 40

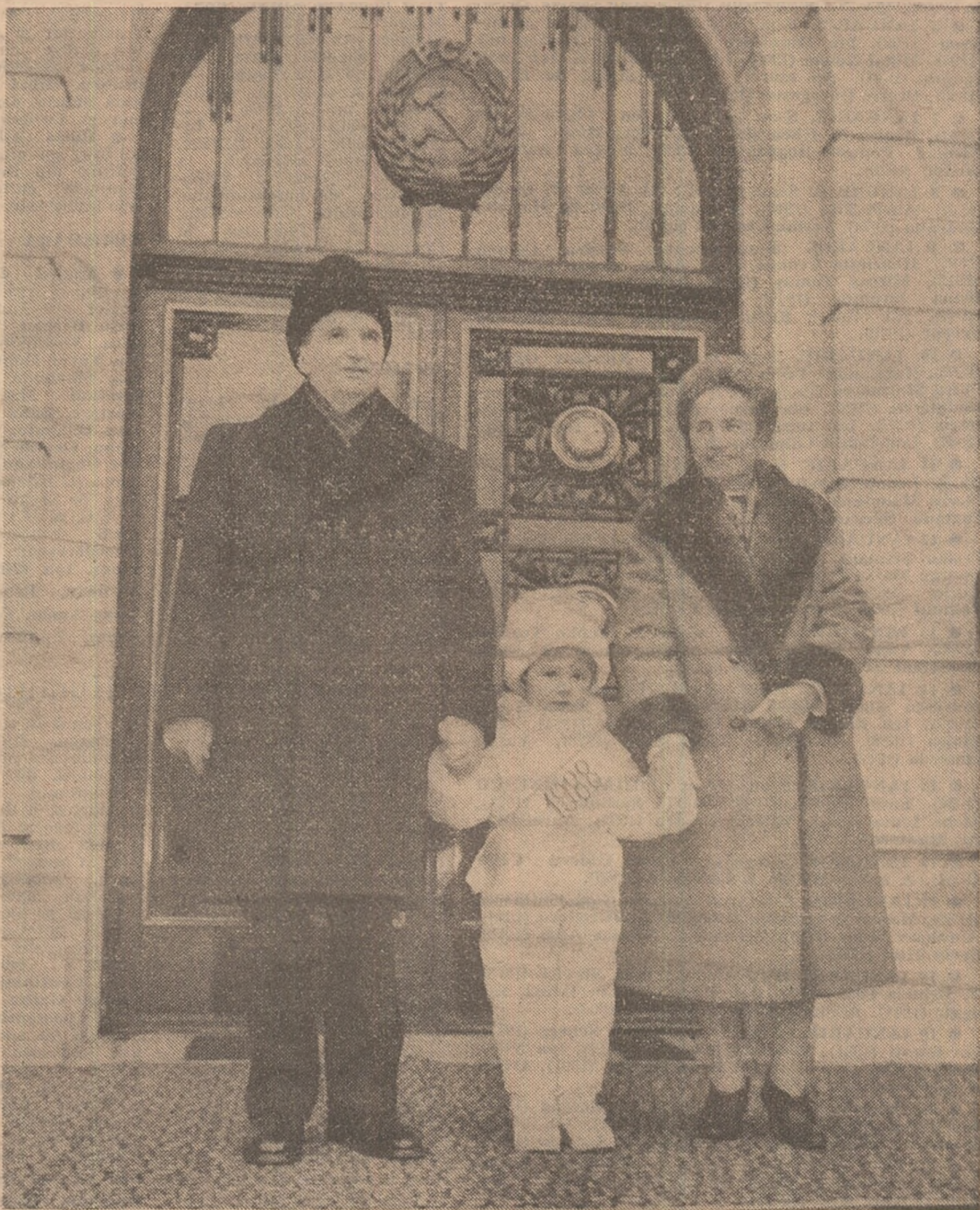
ARBĂTORIM împlinirea a 40 de ani de la înălțarea monarhiei și instaurarea în viața politică și socială a patriei noastre a Republicii populare și democratice, expresie a năzuințelor de veacuri ale poporului român, mărturisite în luptele duse pentru dreptate socială, libertate, independență și unitate națională. S-au exprimat atunci, în acel moment al înfăptuirii revoluționare condusă de Partidul Comunist Român, energiile națiunii, puterea unificatoare, a tuturor forțelor progresiste ale țării, au înțeles treapta istorică a transformărilor structurale din societatea românească, lupta împotriva exploatării și inapoiării, perspectiva actelor decise, calea cărora monarhia și coaliția burghezo-moșieră nu mai aveau pe pământul României nici o prestigiu istorică și nici o rațiune politică. Tot ce s-a petrecut în aceste patru decenii pe care cu încredințare le sărbătorim, toate realizările poporului român, înființarea patriei socialiste de astăzi, formele politice de organizare, dimensiunile spirituale în viața română nu mai concepe moravurile regimului trecut, întrevăzind configurația superioară a societății comuniste, realitatea impresionantului potențial și a nobilei concepții de viață, sînt dovezi că actul din 1947 a avut o deplină justificare, că forțele lui au dus la săvîrșirea lui au fost cerute de timp. Amintim de acordul unanim și de explozia sentimentelor populare, prin care era salutat primul pas al României moderne, și să ne recunoaștem în viața morală, politică și socială care justifică astăzi aniversarea al celor patru decenii din viața patriei. Ceea ce a fost cu puțină după instaurarea Republicii, în evoluția foarte complexă a evenimentelor și a reformelor economice, de la marele act al trecerii la frontul construcției noilor așezăminte în agricultură, în viața spirituală, pînă la actul al Congresului al IX-lea, și la alegerea în fruntea țării a omului luminat și energic, a tovarășului nostru Ceaușescu, deschizător de epocă în destinele patriei socialiste, echivalează cu cele mai importante momente din istoria neamului nostru.

reflectăm cu gravitate și responsabilitate revoluționară în lumina adevărului și a demnității, cu încredere în ceea ce se edifică în propria noastră biografie, să simțim la ceasul aniversar în spațiul celor patru decenii lumina epocii contemporane a marilor biruinți, înțelegem cum s-a scris istoria de către poporul nostru, căruia îi dăruim certitudinile și speranțele noastre, să realizeze înființarea de astăzi a țării, care legilor obiective ale vieții, de care gîndirea noastră seamă în pregătirea noilor orizonturi ale creației, ale păcii și liniștii vieții noastre.

transformările radicale petrecute, configurate de la o altă altă de Congresele partidului, pînă la Congresul al IX-lea și la Conferința Națională, constituie adevărul luptei comunistilor, al muncii întregului popor, în unitatea căruia credem și trăim firesc o nouă biografie socială. În această biografie se recunosc virtuțile milenare ale poporului nostru, omenia și nobletea sa spirituală, sentimentele de frățietate, condiția umană în care sensul existenței este definit de cinste, de libertate și de muncă, de prețuirea binelui și a valorilor, și este fixat de legile conviețuirii socialiste, de norme de conduită într-o necesară pedagogie socială.

Ca scriitori și cetățeni ai Republicii, să privim în acest ceas al însumării bunurilor dobîndite în cele patru decenii, la ce a însemnat acest răstimp în planul culturii, să prețuim o dată mai mult ceea ce s-a limpezit și stărnit în climatul creației și al manifestărilor spirituale, precum și de făurire a oamenilor timpului nostru, la eșul libertății în numele căreia ne exprimăm și ne finim fizionomia morală a națiunii. Să privim cu prețuire înalte responsabilități la ceea ce este înscris în sul niciodată oprit al creșterii generațiilor, așa cum îniază și în cuvîntarea ținută de tovarăsa Elena Ceaușescu la sezlunea solemnă a Marii Adunări Naționale prăznuind aniversării Republicii... „va trebui să desfășoare o intensă activitate politico-educativă de dezvoltare a conștiinței socialiste, de educare patriotcă, revigorare, de cultivare a dragostei și atașamentului față de țară, față de popor, față de cauza socialismului..., de făurirea unui om nou, cu o morală și o atitudine înaltă față de muncă și de societate, față de interesele generale ale poporului”.

sentimentul nobil al noastre meniri, să privim spre viitor cu încredere și cu bucuria muncii închinată țării României, fericirii poporului român !

■ Marți, 29 decembrie 1987. La tradiționala sărbătoare a „Plugușorului”

LA
MULȚI
ANI!

URARE

Pentru toți copiii care cred în viață și în om
Pentru ochii lor ce-n aur niciodată nu s-a vinde,
Pentru somnul lor de fructe-flori în cosmicul atom,
Pentru ochii lor ca floarea unor dalbe, vechi colinde,
Pentru Ei. Pentru lumina care-n ochii lor străluce,
Oameni buni de pretutindeni, faceți ceva ! Nu-i tîrziu...
Nu-i lăsați pe zeii chimici să înalțe-n flăcări cruce
Prăbușind umanitatea-n holocaustul pustiu !

Fieea noastră românească-i cum a fost. Așa rămîne !
Noi iubim ce e al nostru, numele nu ni-l smintim.
N-avem planuri revanșarde, noi cu toți vrem pace-a
șine

Singuri soarta hotărînd-o, singuri țara construim.
Un popor și-un om în frunte. Un partid ce îl exprimă,
Un popor și toți ca unul strîns în jurul lui uniți —
Milităm pentru lumina ce se vede după munte
Astru fulgerînd, al păcii ; zori cu singele plăți...
Fie, dar, ca să triumfe tot ce-i bun și-i omenie,
Bucură-te, țară bună, naltă fruntea-n viitor :
Anul Nou cu spor în toate, neînfrîntă Românie —
Anul Nou cu bucurie, încercatul meu popor !

Eugen Evu

România literară

Director: George Ivaşcu. Redactor şef adjunct: Ion Horea. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpăanu.

CALENDAR ÎN IANUARIE

● 1 IANUARIE. S-au născut: Iacob Negruzzi (1843), Ion Al. Brătescu-Voineşti (1868), George Murnu (1868), Radu Popescu (1913), Constantin Fintineru (1907), Mihail Crama (1923), Teodor Păcă (1923), Jiva Popovici (1934), Emil Brumaru (1939), Ioan Alexandru (1942), Mircea Muthu (1944), Dumitru M. Ion (1948), A murit Valeriu Braniste (1928).

● 2 IANUARIE. S-au născut: Petre Paulescu (1914), Francisc Păcurariu (1920), Ion Băieşu (1933).

● 3 IANUARIE. S-au născut Elena Costache Găina-ru-Varone (1906), Corneliu Marcu (1938). A murit Alfred Margul Sperber (1967).

● 4 IANUARIE. S-au născut: Sextil Puşcariu (1877), Emil Gârleanu (1878), Nora Iuga (1931), Tudor Balteş (1937), Ovidiu Hotineanu (1942), A murit Horvath Istvan (1977).

● 5 IANUARIE. S-au născut: Bazil Gruia (1909), I. Toimioagă-Maramureşanu (1922), Ioan Costea (1926).

● 6 IANUARIE. S-au născut: Ion Heliade Rădulescu (1802), Ion Minulescu (1881), Ionel Teodorescu (1897), Mihai Novac (1906), Nicolae Ţic (1929), Ion Drăgănoiu (1943). Au murit: Nicolae Stoica de Haşeg (1833), Oreste Georgescu (1916).

● 7 IANUARIE. S-au născut: Ion Chiru-Nanov (1882), Fănică N. Gheorghe (1915), Vera Hudici (1917), Nicolae Popescu-Bogdăneşti (1923), Mircea Sântimbreanu (1926).

● 8 IANUARIE. S-au născut: Al. Cesar T. Stoika (1891), Aurel Ţita (1915), Au murit: Eliza B. Marian-Godeanu (1974), Sarina Cassvan (1978).

● 9 IANUARIE. S-au născut: Sandra Cotovu (1898), Henriette Yvonne Stahl (1900), Ştefan Stănescu (1912), Mircea Tomuş (1934), Grid Modorcea (1944), Ioana Ieronim (1917), George Virgil Stoenescu (1947). Au murit: Radu Cioculescu (1961), Szemler Ferenc (1978).

● 10 IANUARIE. S-au născut: Nicolaus Olahus (1493), Haralambie Lecca (1873), Ion Moldoveanu (1913), Petru Marinescu (1913), Fenyi Istvan (1919), Al. Cerna-Rădulescu (1920), Ion Serebreanu (1927), Otilia Niculescu (1932), Ion Iuga (1940). Au murit: Ion Bănuţă (1987), Constantin Chioralia (1987).

● 11 IANUARIE. S-au născut: Zaharia Bărsan (1876), Leonid Dimov (1926), Domiţian Ceseranu (1935), Florin Manolescu (1943). Au murit: I.U. Soriciu (1957), Eugeniu Speranţia (1972).

● 12 IANUARIE. S-au născut: Mészáros József (1909), Traian Selmaru (1911), Tatiana Popescu-Ulm (1916), George Maria Prina (1920), Al. Andriescu (1926), Aurel Storin (1937), Andra Raicu (1941). Au murit: Aron Pumnul (1866), Lucian Predescu (1983).

● 13 IANUARIE. S-au născut: Stepan Teaciuc (1936), Victor Ernest Maşek (1937). Au murit: Ioan Caragiani (1921), Dan Botta (1958).

● 14 IANUARIE. S-au născut: George Doru Dumitrescu (1901), Mihail Isbăşescu (1915), Sofia Arcan (1917), Ion Roman (1917), Vlad Sorianu (1931), Ion Stoica (1936). Au murit: Tudor Ursu (1978), Vasile Florescu (1982).

● 15 IANUARIE. S-au născut: MIHAIL EMINESCU (1850), Emil Boldan (1909), Marin Sărbulescu (1921), Elena Linţa (1933), Valeriu Cristea (1937), Aurel-Dragoş Munteanu (1942).

● 16 IANUARIE. S-a născut Elena Ghirvu Călin (1944). A murit Mateiu L. Caragiale (1936).

● 17 IANUARIE. S-au născut: Iancu Constantinescu (1888), Marcel Avramescu (1909), Radu Theodoru (1924), Abraham János (1931). Au murit: Nicolae Albu (1966), Sorin Titel (1985).

● 18 IANUARIE. S-au născut: Ioan Slavici (1848), F. Brunea-Fox (1898), Dan Rotaru (1943), Doina Stărescu (1944). A murit Tomesă Sandor (1963).

● 19 IANUARIE. S-au născut: Georg Scherg (1917), Ion Istrati (1921), Tatiana Voronţova (1927), Ion Niculescu (1943). Au murit: Catinea Ralea (1981), Ovid-Aron Densuşianu (1985).

● 20 IANUARIE. S-au născut: Titus Cergău (1900), Ion Frunzetti (1918), Vasile Băran (1931). Au murit: Dimitrie Ţichindeal (1818), D. Ollănescu-Aseanio (1908).

● 21 IANUARIE. S-au născut: Lőrinczi László (1919), Alexandru Sever (1921), Petru Creţia (1927), Albu Grigore Gral (1942).

● 22 IANUARIE. S-au născut: Grigore Alexandrescu (1810), Cora Irineu (1888), Corneliu Rudescu (1905), Valeria Sadoveanu (1907), Dumitru Manu (1916), Pănek Zoltan (1928), Mihai Negulescu (1936).

● 23 IANUARIE. S-au născut: C. Săteanu (1878), Nicolae Caratană (1914), Letay Lajos (1920), Mircea Horia Simionescu (1928), Irimie Străuţ (1932), Ileana Mălăncioiu (1940). Au murit: Gheorghe Agavriloiu (1981), Majtenyi Erik (1982).

● 24 IANUARIE. S-au născut: Victor Eftimiu (1889), Nicolae Nasta (1919), Teofil Buşcan (1927).

● 25 IANUARIE. S-au născut Ion Hobana (1931), Val Gheorghiu (1934).

● 26 IANUARIE. S-au născut: Marcel Aderea (1920), Hedi Hauser (1931), Corneliu Sturzu (1935), Adi Cusin (1941).

● 27 IANUARIE. S-au născut: Petre Pascu (1909), Vladimir Ciocov (1920), Vasile Sălăjan (1947). Au murit: Ionel Pop (1985), Ioan Massoff (1985).

● 28 IANUARIE. S-au născut: Mihail Cosma (1878), Ion Herdan (1920), Gheorghe Grosu (1927).

● 29 IANUARIE. S-au născut: I. L. CARAGIALE (1852), Gheorghe Brăescu (1871), Paul Constant (1895), Mihail Moşandrei (1896).

● 30 IANUARIE. S-au născut: Grigore Pleşoianu (1808), Ion Munteanu (1909), Viorica Tomescu (1915), Nagy Pál (1925), George Şovu (1931), Dinu Săraru (1932), Hans Liebhart (1934).

● 31 IANUARIE. S-au născut: Ion Bumbac (1813), Florica Ciura-Stefănescu (1911), Dominic Stanea (1926), Constantin Măteşcu (1929), Marta Cosmin (1930), Mircea Micu (1937). Au murit: Cilibi Moise (1870), Valeriu Bucuroiu (1980), Nicolae Velca (1987).

Viaţa literară

La aniversarea Republicii

Patria în veci nemuritoare

„Creşterea limbii româneşti şi-a patriei cinstire”

● În cinstea aniversării proclamării Republicii, Muzeul literaturii române a organizat, sub genericul de mai sus, un simpozion şi un festival literar-muzical la care au participat poezii Al. Andrişoiu şi Nicolae Dragoş, compozitorul Doru Popovici, precum şi actori, solişti, interpreţi ai scenelor bucureştene.

● Sub acest generic, la clubul sanitar din str. Ga-laţi din Capitală, s-a desfăşurat o manifestare literară organizată de Studioul „Gh. Şincai” dedicată aniversării Republicii.

Despre dezvoltarea literaturii române, în anii socialis-mului a vorbit Al. Raicu.

În continuare, George Marinescu Dinizvor, preşedin-

tele Studioului, a prezentat portrete omagiale dedicate scriitorilor Cella Delavran- cea şi Mihail Cruceanu, la împlinirea virstei de o sută de ani.

Petre Paulescu a citit poe-me consacrate patriei şi par-tidului.

A urmat un recital de versuri patriotice.

Întilniri cu cititorii

nul de nefamilişti al Combi-natului chimic.

IASI

● Asociaţia scriitorilor din Iaşi a organizat un s.m-pozion dedicat aniversării Republicii. Au citit din creaţia lor şi au purtat un viu dialog cu studenţii şi cadrele didactice: Al. An-driescu, Mihai Drăgan, Leo-nida Maniu, Constantin Pri-cop şi Corneliu Sturzu.

● Horia Zilleru a avut întilniri cu cititorii la Casa culturii din Dorohoi şi la căminele culturale din sa-tele învecinate.

TIMIŞOARA

● Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociaţiei Scrii-torilor din Timişoara, Va-leriu Bărgău, Elena Cru-ceru, Alexandru Deal, Pe-tru Novac Dolingă, Miu Flo-reu, Slavomir Gvozdenovic, Emilian Marcu, Gabriel Năstase, Dana Oprea, Ma-rian Odangiu, Petru Răi-leanu, George Schintee, Cor-nel Ungureanu, — la în-tilnirea cu participanţii la Ta-băra de creaţie organizată de C.C. al U.T.C., pentru ti-nerii scriitori ● Răzvan Theodorescu, Mircea Mi-hăies, Ion Mihalea, Victor Neuman, Eduard Pamfil, Titus Suciu, Cornel Ungu-reanu, conducătorul mani-

festării, — la simpozionul „Civilizaţia românilor între medievul şi modern” pe mar-ginea volumului cu acelaşi titlu publicat de Răzvan Theodorescu în Editura „Meridian”

TIRGU MUREŞ

● La Sighişoara, revista „Vatra” şi cenaclul literar „Romulus Guga” au inaugu-rat, cu sprijinul organizato-ric al Comitetului judeţean al U.T.C. Mureş, un concurs de creaţie literară.

La prima ediţie, juriul, prezidat de criticul literar Cornel Moraru, redactor şef al revistei „Vatra”, a acordat următoarele premii: pentru poezie, Marele premiu stu-dentului Iulian Boldea; pre-miile I, II, III, lui Cristian Stănoiu, Danieli Carmen Maier şi respectiv Gabrielei Munteanu, Premiul revistei „Astra” s-a acordat lui Da-vid Rusu din Deva, cel al revistei „Tribuna” Adrianei Poenaru din Tirgu Mureş şi cel al revistei „Familia” Mariei Anghelescu din Cim-pina. La proză, s-au acordat premiile I, II, şi III, lui Ioan Matei, Dorieni Brin-duşa şi respectiv, Ancu Boa-riu.

Au mai fost acordate pre-mii şi distincţii de către instituţii culturale din ju-deţul Mureş şi din Bucu-reşti.

„Şezătoare la Humuleşti”

● În zilele de 11—13 de-cembrie 1987, s-a desfăşu-rat, sub egida Comitetului de cultură şi educaţie so-cialistă al judeţului Neamţ, a Casei de cultură din Tirgu Neamţ şi a altor organiza-ţii culturale şi obşteşti, cea de-a XVIII-a ediţie a ma-nifestării Şezătoare la Hu-muleşti, manifestare prin care an de an este omagiat Ion Creangă.

Deschiderea a avut loc la Casa memorială „Ion Creangă” din Humuleşti, în prezenţa tovarăşei Maria Bidiuţă, preşedinte al Co-mitetului de cultură şi edu-caţie socialistă Tirgu Neamţ, a tovarăşei Rodica Andone, secretar al Comitetului oră-şenesc de partid Tirgu Neamţ, precum şi a tovară-şei Elena Popa, activist la Comitetul judeţean de cul-tură şi educaţie socialistă, fi-înd urmată de reuniuni tema-tice şi şezători literare în şcoli şi întreprinderi din oraş

şi o seară de evocări pe tema „Creangă, fiu al satului Humuleşti”, organizată la Biblioteca din localitate.

Programul manifestărilor a cuprins, a doua şi a treia zi, vernisajul expoziţiei de grafică „Eroi ai operelor lui Ion Creangă” de Eugen Taru, simpozionul „Per-manenţa operelor lui Ion Creangă şi locul ei în con-textul literaturii naţionale şi universale” la susţinerea căruia au participat scrii-torii Constantin Ciopraga, Viniciu Gafiţa, Gavril Istra-te şi Constantin Bostan, ur-mat de un spectacol omag-ial. La cea de-a XVIII-a ediţie a manifestării Şez-ătoare la Humuleşti au participat: Constantin Ciopraga, Viniciu Gafiţa, Ga-vril Istrate, Adrian Alui Gheorghe, Constantin Bos-tan, George Calcan, George Brăiescu, Daniel Corbu, Au-rel Dumitrescu, Nicolae Sava, Gheorghe Simon.

Suplimentul revistei

„Ştiinţă şi tehnică”

● Intitulat Autocunoaş-tere — Creativitate — Per-sonalitate, suplimentul revis-tei „Ştiinţă şi tehnică”, e-ditat de C.C. al U.T.C., rea-lizat în colaborare cu Cen-trul de Cercetări pentru problemele tineretului, este consacrat integral cunoaş-terii de sine şi dezvoltării multilaterale a personalităţii. Suplimentul apelează la cele mai noi teorii şi meto-dologii utilizate în psiholo-gie şi psihosociologie, ofe-rind cititorilor nenumărate teste în măsură să-i ajute în autocunoaştere (Sinteţi o persoană constructivă? În-crederea în sine; Li cunoaş-teţi pe cei de lângă dumne-voastră?; Analiza dinamo-metrică a scrisului; Autoe-valuarea gradului de matu-rizare socio-afectivă; Repe-re psihice ale caracterului; Cărui tip de personalitate aparţineţi?; Cit de echili-

brat sinteţi?; Cum învă-ţăm?; V-aţi orientat către profesia care vi se potriveşte?; Cit de creativ sin-teţi?; Iluzie şi creativitate).

Aceste teste împreună cu studiile şi eseurile semnate de prof. univ. dr. Paul Po-pescu Neveanu, Ion Dan Treştien, dr. Valeriu Ceau-şu, dr. I.P. Vasilescu, dr. Constantin Schifrinet, Fred Malher, Vladimir Pasti, dr. Dumitru Balzac, Cornel Constantinescu, Vasile Virgil Feier, Emilian Dobrescu, conf. univ. dr. Septimiu Chelcea, asistent univ. dr. Luminiţa Mihaela Iacob, profesor univ. dr. Ursula Şchiopu, însoţite de o bog-aţă ilustraţie împlinesc dezi-deratul formulat de supli-mentul revistei Ştiinţă şi tehnică: „Prin autocunoaş-tere spre amplificarea crea-tivităţii şi împlinirea armo-nioasă a personalităţii”.

La cenaclul de anticipaţie „H.G. Wells”

● Decernarea unui premiu la Congresul European de anticipaţie de la Montpellier (Franţa) publicaţiei „Para-dox” a Cenaclului de an-ticipaţie „H.G. Wells” al Casei de cultură a stu-denţilor din Timişoara, a prilejuit o manifestare fes-tivă în cadrul căreia au luat cuvîntul Petre Andea, Mihai Corneliu Donici, Tudor Be-guan, Dorin Davideanu, Györfy György, Marcel Luca, Viorel Marineasa, Va-leriu Panasiu, directorul Casei de cultură a studen-ţilor, Cornel Secu, Mircea Şerbănescu, Doina Vintilescu.

„Cel mai frumos poem al meu”

● La Biblioteca Muncî-pală „Mihail Sadoveanu” a avut loc decernarea premii-lor concursului „Cel mai frumos poem al meu”, insti-tuit de cenaclul literar „Ni-chita Stănescu” al acestei biblioteci.

Juriul, format din: Violeta Zamfirescu, Alex. Stăfănescu, Petru Marinescu, George Arion, Ion Cristoiu, a se-lectat, din lucrările celor 107 participanţi, următorii lau-reaţi:

1. Premiul I, Nicolae Ale-xandru-Vest, din Ploieşti; Premiul II, Marcel Barbu, din comuna Rast — Dolj; Premiul III, Boris Marian, din Bucureşti; Premiul IV, Buiciuc Constantin, din Lu-goji; Premiul V, Vasile Ti-mofciuc, din Botoşani.

SEMNAL

● Vasile Alecsandri — DRIDRI. Antologie în se-ria „Patrimoniul” întocmi-tă de Tudor Păcuraru. E-diţie îngrijită de Georgeta Rădulescu-Dulgheru; re-pere istorico-literare de Daniel Nicolescu. (Editu-ra Minerva, 368 p., 22,50 lei).

● Dimitrie Bolintinea-nu — OPERE. IX. „Bio-grafii istorice”. Ediţie în-grijită, note şi comentarii de Teodor Vărgolici în co-lecţia „Scriitori români”. (Editura Minerva, 656 p., 35 lei).

● Ion Apostol Popescu — DE ZIUA ÎNIMII NOASTRE. Versuri. (E-di-tura Scrisul Românesc, 104 p., 8,50 lei).

● Petre Vaneca — PERMANENTA REIN-TOARCERE. Însemnări de călătorie cu o postfaţă de Petru Pinzaru. (Editu-ra Sport-Turism, 120 p., 14 lei).

● Ileana Vulpescu — SĂRUTĂ PĂMÎNTUL A-CESTA. Roman. (Editura Cartea Românească, 406 p., 23,50 lei).

● Vladimir Colin — SASE BRĂTARI PEN-TRU GLEZNĂ. Versuri. (Editura Cartea Romă-nească, 88 p., 11 lei).

● George Chină — PEISAJ DE VINĂTOA-RE. Versuri. (Editura Al-batros, 96 p., 9 lei).

● Dan Ion Nasta — AICI, NICĂIERI. Ver-suri. (Editura Eminescu, 88 p., 9,25 lei).

● Oana Manolescu — MUNȚII SÎNT AI NOS-TRI. Roman. (Editura Scrisul Românesc, 404 p., 14,50 lei).

● Marian Popescu — TEATRUL CA LITERA-TURĂ. Volum în serie „Masca”. (Editura Emi-nescu, 232 p., 10 lei).

● Aura Matei Săvules-cu — CINE A ROSIT ÎNȚIUL „EVERICA”? In-terviuri cu oameni de l-înţă, cultură şi artă. (E-di-tura Politică, 216 p., 11 lei).

● Marcu Mihail — Ileanu — ZODIA BERI-CULUI. Roman. (Editu-ra Dacia, 260 p., 14 lei).

● Ana Ioniţă — FA-DE NOTA ZECE. Roman pentru cei mici. (Edu-ca Albatros, 232 p., 8,25 lei).

● Mioara Lupescu — FATA MUNTILOR SI PITICH. Povestiri. i-tura Ion Creangă, 72 p., 6,50 lei).

● Mircea Pop — A-CA IEPURĂŞUL. N. R. FI ADORMIT. Pove-ri. (Editura Ion Creangă, 84 p., 7 lei).

● Marieta Nicola — COLECȚIA DE PISĂ-RI. Roman. (Editura Creangă, 104 p., 10 lei).

● Miron Dobroiu — ZAPEZI CALDE. Pove-s-tiri. (Editura Scrisul Ro-mănesc, 172 p., 6,25 lei).

● Ruxandra Paladi — CUTIA CU MĂGELE. Roman. (Editura Alba-tros, 264 p., 13 lei).

● Florin Horvath — LACRIMA PENTRU MARIA SA. Roman în colecţia „Cutezători”. (E-di-tura Albatros, 208 p., 10,50 lei).

● Viorel Varga — PROAPE DESTIN. Ver-suri urmînd volumul Trecere (1971), Nicod. departe (1975), Ferim. (1978). (Editura Emi-nescu, 64 p., 5,60 lei).

● Gavril Istrate — STUDIUL EMINESCIENE. (Editura Junimea, 312 p., 18 lei).

● Simion Bărbulescu — PROFILURI LITERA-RE CONTEMPORANE. Es-uri şi studii. (Editura Cartea Românească, 272 p., 13 lei).

● V.K. Arseniev — PRIN TAIGAUA EXTRE-MULUI ORIENT. Vol. I. Prin Ținutul Ussuri. Ex-pediția din 1902—1905. regiunea muntoasă Siho — Alin; vol. II: Der-z Uza. Amintiri dintr- călătorie făcută prin Țin-tul Ussuri în 1907. Editi- în colecția „Defin”; tr-ducere de Tatiana Me-vedev; prefață de Gheo-ghe Neamu. (Editura M-ridiane, 432 + 301 p., lei).

LECTO.

Înaltul ideal

DE FIECARE DATĂ cînd încercăm să medităm asupra sensurilor literaturii, gîndul se oprește la funcția majoră a acestui fascinant și neliniștitoare îndeletnicire a spiritului omenesc de a constitui o parte din memoria vie a istoriei, din vraja care face posibilă oprirea clipei în loc, transformarea efemerului în eternitate și durabilitate, în ultimă instanță — de a fi unul dintre mijloacele în măsură să confere nemurire omului. Pentru că, situînd în centrul ei omul, literatura ia chipul acestuia, dobîndește trăsăturile lui, în marea încordare și luptă de a căpăta identitate inconfundabilă în timp, se pătrunde de faptele sale și, mai ales, își trage izvoarele din forțele sale sufletești, eterne, dar, totodată, cu determinante specifice de la o epocă la alta. Privim astăzi, în al patruzecilea an al Republicii, sub un arc de timp generos deschis între acel hotărîtor 30 decembrie 1947 și recenta Conferință Națională a partidului, realitatea lumii noastre, prin prisma nenumăratelor fapte de istorie revoluționară, operă a întregului popor român. Jur-împrejurul nostru, această epocă nouă, zidită de muncitori, de țărani, de intelectuali, își trimite spre viitor mărturiile ei cele mai directe și concrete : orașe noi, sate prefăcute în substanța lor, fabrici, uzine, instituții ale științei, învățămîntului, culturii... O vastă lucrare omenească ale cărei repere contemporane, acumulate în patru decenii de efort multiplu, nu o singură dată trebuind să răspundă la întrebări proprii cu soluții originale, de atîtea ori răzbătînd prin aspre dificultăți, plătind tribut avinturilor neacoperite de posibilități sau traversînd vămile prea puținei experiențe, dar biruindu-le, situează azi România între țările cu izbînzii decisive pe calea desprinderii din înapolere și modernizarea esențială a întregului cadru material al vieții.

România noastră cea frumoasă — și frumoasă ne este patria — are azi dreptul la calificativul de țară racordată la circuitul progresului tehnic, industrial, științific, de spațiu în care se creează în competiție cu țările înaintate ale lumii, sub aspectul civilizației materiale și spirituale. Documentul, cronică de zi cu zi din biografia de muncă a oamenilor care au fost și sînt creatorii acestui edificiu complex — țara de azi — se vor deschide viitorului cu forța lor probatoare despre ceea ce trebuia înfăptuit și cum s-a dat formă imperativelor privind prezentul imediat sau viitorul. Cu alte cuvinte, cum s-au așezat temelile, ce material s-a pus în ziduri, în ce fel s-au încheiat acoperișurile casei noastre, „mesaje” de constructori transmise de la o generație către cealaltă, cu scopul firesc de a-l oferi posibilitatea să înțeleagă ce moștenește și cum poate crea mai bine mîine decît azi.

DAR alături de această „memorie” transmisă prin tot ceea ce ne înconjoară, lingă scrisul de arhivă, literatura română contemporană trimite zilei de mîine documentul ei specific. Acest document vorbește viitorimii despre oamenii celor patru decenii de Republică, înfățișîndu-i în ceea ce au esențial, definitiv : sentimentele, trăirile, avinturile, visele, reușind, astfel, prin cărțile revelatoare — și multe sînt cărțile de referință pentru literatura română scrise în ultimii patruzeci de ani —, să decupeze din lungul drum al devenirii noastre umanitatea vie care a construit România socialistă. O umanitate care, ilustrată de atîția eroi puternici, în romane, povestiri, nuvele, piese de teatru, în vibrațiile poemelor, și-a afirmat, în tot ce a înfăptuit, că pentru ea, așa cum spune Homer, „nimic nu e mai dulce decît patria și părinții”.

Dragostea de țară, lată sentimentul fundamental care unește într-o singură familie toți eroii literaturii române postbelice — muncitori, țărani, oameni ai laboratoarelor sau artei, angajați, cu întreaga lor existență, în înnoirea patriei străbune. Un patriotism fierbinte și concretizat în faptă, un patriotism legat nemijlocit de profunda și pașnică apărare, prin făurirea progresului, a nevoilor și neamului, ca să ne ducem cu gîndul la unul dintre sensurile celebrului vers al lui Eminescu. Reconstrucția, renașterea, redimensionarea, materializarea ideii îndrăznește și atît de imperios necesare au fost posibile numai prin această ineputabilă

participare afectivă, emoțională, înțilnită în istoria popoarelor în epocile de răscruce. De la proza de tinerețe a lui Marin Preda, la „Scrinul negru” al lui Călinescu, de la poemele lui Labiș pînă la ale lui Nichita Stănescu, de la romanele lui D.R. Popescu, pînă la prozele celor mai tineri autori de teatru sau nuvele, creația literară actuală constituie un adevărat seismograf al marii angajări de suflet a oamenilor de toate profesiile și generațiile, de-a lungul a patruzeci de ani, în social, în politic, în complexa problematică a Cetății. Este aici una dintre cele mai emoționante „explicații” pentru oricine va încerca să afle cum a fost posibilă această densitate de fapte într-un timp istoric relativ scurt : dăruirea sufletească, participarea — adesea ridicată la altitudinea eroicului —, tenacitatea bazată pe reflecția lucidă că a sosit și pentru România ora hotărîtoare de a se afirma așa cum este ea în realitate, că numai angajarea decisă și deplină poate da sens major, de etapă hotărîtoare, timpului pe care-l trăim.

Pe fondul vast al dragostei de patrie, literatura noastră contemporană a surprîns, în atîtea din operele sale, ceea ce este caracteristic pentru acest popor. A pus în pagină de carte mărturii despre demnitatea sa, despre inteligența și hărnicia lui, despre capacitatea de a se evalua în contextul propriei devenirii, dar și în raport cu exigențele lumii contemporane. O umanitate activă, talentată, responsabilă, meditativă, analitică răzbate din cele mai bune cărți ale acestui timp. O lume modernă, capabilă de hotărîri complexe, în stare să se concentreze, cu inspirație, la punerea lor în practică. O omenire care, conexată la circuite universale, deschisă, atentă la configurația lumii din acest sfîrșit de mileniu, nu încetează să-și păstreze identitatea națională proprie, rămîne ea însăși, regăsindu-se echilibrat în șirul strămoșilor, ca și în temperaturile și dilemele timpului. Sub acest aspect, meritul literaturii noastre este, mai cu seamă în ultimele două decenii, de a fi găsit conordanța de expresie cu o lume românească modernă reală, de a fi corectat imaginile idilice, atît despre trecut, cit și despre prezent, de a fi adus în graiul artei de valoare, viața adevărată, cu valorile ei omenești durabile, cu întrebările, răspunsurile, înfăptuirile sau erorile unei omeniri autentice. Literatura de azi transmite cititorului de mîine adevărul viu că oamenii din care s-a născut au fost eroi în măsura în care au fost oameni ; că și-au dobîndit înaltele atribute de oameni ai acestei epoci în măsura în care și-au asumat ipostazele multiple ale eroismului ei.

DEFININD țelurile programatice ale construcției spirituale ale timpului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „Vrem să creăm un om drept, un om cinstit, un om care să se preocupe și de el și de semenii lui, care să înțeleagă că solidaritatea socială este condiția dezvoltării națiunii, condiția independenței, bunăstării și fericirii”. În al patruzecilea an al Republicii, acest îndemn al secretarului general al partidului răsună din nou, cu valoarea lui însuflețitoare, de la tribuna Conferinței Naționale a P.C.R., consfințind aceeași misiune înaltă încredințată literaturii — de a se implica în timpul pe care-l trăim, în dublă calitate : să participe la înzestrarea omului României de azi cu valorile spiritual-morale cele mai profunde, să dea mărturie despre el, prin opere care să înfrunte timpul. O mărturie care, așa cum se desprinde și din cuvîntarea rostită de tovarăsa Elena Ceaușescu la sesiunea solemnă a Marii Adunări Naționale, consacrată sărbătoririi celor patru decenii de la proclamarea Republicii, are argumentul muncii, luptei eroice a unui întreg popor, al capacității sale de a fi transformat din temelii configurația social-economică a patriei. Cu conștiința că aparține acestui prezent, literatura română se îndreaptă către viitor deschisă, cu toate forțele ei, înaltului și statornicului ideal al slujirii patriei și poporului român. Ea își exprimă, astfel, însăși rațiunea de a fi.

Platon Pardău

REPUBLICA — pictură de Elena Greculesi

Triptic la vîrsta Republicii

Poporul

El, singurul în stare să țină cer pe umeri
Și-n liniște să-și toarcă fuioarele de dor,
El, singurul pe care nu-i chip să-ți numeri
De cîte ori incape cu vîrsta-n Tricolor

El, singurul aproape de toată rînduiala
Dintre pereții zării, pe care i-a zidit
Indestulînd cu singe și lacrimi tencuiala
Înfățișării sale prin starea de rodit

El, singurul puternic și păstrător de nume —
Cu toată vămuirea de care-a fost păscut —
El, singurul destoinic să dea de veste-n lume
Că stă de veghe vieții și Doinei sale scut.

El, singurul pămînte a tot ce-a fost să crească
Din ploaia de semințe căzute pe cîmpii,
El, singurul hotarnic la viața românească,
Pe calea nemuririi, trecută spre copii.

El, singurul stăpînul și brațul faptei sale
Din veacurile toate urcate rînd pe rînd
El, singurul, Poporul, cu palme colosale
Cuprinde libertatea speranțelor din gînd.

Stema

Al fiecărui gîndul și a tuturor lucrarea
Pe temelii rotunde, la casa cu iubiri
Spre-a cărei devenire n-a fost de fun cărarea
Nici fără ploi de lacrimi lumina din priviri.

Republica se-arată la-nfățișare, nouă,
Celor cuprinși în stemă, cu harul omenesc,
Prin cei zidiți sub țară sau prefăcuți în rouă,
Spre zilnica-mpîlnire de cuget românesc

Sînt laolaltă strînse cu briul viu de spice
Străbunele îndemnuri și faptele de azi
Și nici o stea fierbinte nu poate să mai pice
Din bolta sprijinită cu mari păduri de brazi.

Lumină din lumină și griu din griu răsare
Pe-această vatră vie unde muncim și stăm
Și unde, după datini, îndrăgostiți de soare
Doar pentru pacea piinii ne-a fost să tot luptăm.

Cea mai de preț oglindă a-nfățișării noastre
Și-a tot ce încă-n visuri își pregătește chip
E-această dreaptă stemă, cu adîncimi albastre
În care-ncap și munții și firul de nisip.

Tricolorul

Eternul griu al piinii purtînd pe-o tîmplă iniști
Și pe o alta macii jertfiților părinți
Ni-i dat să ne numească apărători de liniști
Și născători de stele pe vetrele fierbinți.

Din trei culori pe care izvorul nemuririi
Ni le-a trecut în șirul de vieți fără apus
S-a plămădit întregul din flamura Unirii
Prin care spunem lumii tot ce avem de spus.

Urzeală de ființă, de dor și de sudoare,
De cîntece de leagăn, de singe și de flori,
Prin steag ne punem nume și dragostea ne doare
Și ne-mpletim destinul cu nașterea de zori.

Prin steag avem țaria să înfruntăm și gerul
Care-și mai lasă urma căderii printre ani
Fiindu-ne în fire să sprijinim și cerul
Cu înfrățite brațe de ctitori suverani.

Prin steag purtăm de grijă la fiecare piine —
Cu iniștile-albastre și purpurii maci —
Așa cum poartă grija, către mereu alt mîine,
Republicii-n lucrare, supremul său Cîrmaci.

George Țârnea

Maturitate

POEZIA românească din momentul actual se caracterizează printr-o mare capacitate de a asimila experiențele poetice anterioare, prin tendința de a deveni o sinteză de sensibilitate și cultură. Tradițiile spiritualității românești, de la cele ancestrale și pînă la cele aparținînd civilizației moderne, sînt reconstituite, revelate sau interpretate dintr-o perspectivă nouă în creația lirică de azi. În felul acesta poezia reprezintă o continuă stare de veghe, o iluminare, o conștiință a identității noastre naționale. Totodată, datorită vocației sale integratoare, lirica românească actuală se situează la un înalt nivel de profesionalitate. Se poate vorbi, la noi, de un **flux continuu** al poeziei de calitate, singurele fluctuații fiind nu de valoare, ci de venirea în prim-plan a uneia sau alteia dintre generațiile de poeți, de apariția unor autori foarte tineri, de maturizarea altora.

Avînd în față lista cărților de poezie apărute în 1987, facem o primă constatare, de ordin statistic: în prim-plan se află autori în vîrstă de aproximativ patruzeci de ani, aparținînd deci — cum ar spune Al. Piru — generației de mijloc. Relativ discretă a fost manifestarea autorilor din generațiile mai vechi. Se pot totuși consemna cîteva evenimente. Lui Mihai Beniuc i-au apărut două volume aproape simultan: **Vlășia mea** și **În voia vîntului**. Mircea Popovici, copilul teribil al „generației războiului”, a revenit în atenția publicului și a criticii după o absență de patruzeci și unu (patruzeci și unu!) de ani, publicînd volumul **Licențe emotive**, lipsit însă de farmecul versurilor din tinerețe. Ștefan Aug. Doinaș și-a tipărit o antologie cuprinzătoare în colecția „Poeți români contemporani” a Editurii Eminescu — **Foamea de Unu** —, însoțită de comentarii critice dintre care lipsesc — spre uimirea declarată public a lui Nicolae Manolescu — comentariile lui Nicolae Manolescu. Ion Brad s-a manifestat ca un poet ajuns la plenitudine prin volumul **Oracole**, deopotrivă simplu și solemn, echilibrat și dramatic. Gheorghe Grigurcu, cu volumul **Cotidiene**, ne-a convins definitiv că nu se supraestimează atunci cînd se consideră (și) poet. Ion Horea a publicat o carte, de negușit în librării, de o mare fervoare lirică: **Viața**

viața. Vasile Nicolescu, Horia Ziliu, Al. Căprariu, Aurel Rău, Marin Sorescu, Liviu Călin, Tudor George, Florin Costinescu, Ion Murgeanu, Florența Albu au fost prezenți cu volume serioase, conforme cu personalitatea lor poetică binecunoscută.

Scena vieții literare a fost însă dominată în 1987, după cum spuneam, de poezii aflați în jurul vîrstei de patruzeci de ani. Cărțile lor acoperă toate temele și toate stilurile recunoscute în momentul de față ca viabile. În plus, aceste cărți se remarcă printr-o maturitate artistică specifică momentului biografic în care entuziasmul se asociază cu profesionalitatea.

Bogat reprezentată este, de exemplu, ceea ce criticii numesc „poezia de altitudine”. Asemenea Agathe Christie care a promis cîndva cititorilor, și s-a ținut pînă la sfîrșitul vieții de cuvînt, că le va oferi de fiecare Crăciun cite o carte, Adrian Păunescu a tipărit și în acest an un masiv volum de poezie, **Viața mea e un roman**, în care, multe texte se remarcă printr-o expresivitate energetică, prin capacitatea de a răscoli sufletul cititorului. Cu un patetism nestăvilit, și tocmai de aceea convingător, poetul își manifestă curajul de a fi el însuși, de a brava, de a ride de fericire, de a plînge ca un copil sau de a pleca fruntea copleșit de suferință.

O poezie de altitudine de altă factură, sarcastică, demistificatoare, ne propune Daniela Crăsnaru în volumul **Emisferele de Magdeburg**. Lucian Avramescu, autorul unei cărți de 446 de pagini, **Bună seara, iubito**, scrie cu dezinvoltură despre dreptul la tandrețe și fantezie. Dan Verona, în **Balada vestitorului și alte poeme**, construiește parabole cu atmosferă hoffmannescă despre condiția umană în secolul douăzeci.

În plină efervescență se află și poezia meditației și introspecției, a interogației existențiale solitare. Genul este remarcabil ilustrat de o carte care a suscitat puține și nerelevante comentarii critice: **Conturul speranței** de Tudor Cristea. În cuprinsul ei se configurează un personaj liric hipersensibil și hiperreflexiv, pentru care stările sufletești au o stranie materialitate. Foarte densă și, în același timp — trebuie să o spunem, riscînd să facem o nepolitete —, surprinzătoare la

un poet care pînă acum părea să se mulțumească cu puțin este culegerea de poeme **Anotîmpurile** a lui Horia Bădescu. Într-un stil solemn, cu inflexiuni aforistice, poetul realizează o tulburătoare inițiere a cititorului în filosofia maturității „Nu jocuri dezmățate și semețe, / nu gingăveala risului netot; / lumina care cade peste tot / un cîntec simplu poate să ne-nvețe!”. Cartea lui Adrian Popescu, **Vocea interioară**, este la înălțimea cu care ne-a obișnuit autorul, constituindu-se într-un document existențial, impresionant, în mod paradoxal, atît prin precizia observației, cit și prin cea a metafizică în care se pierde fiecare reprezentare. Carolina Ilica, poeta savantelor ritualuri ale senzualității, face și ea, în **Ephemeris**, un pas către poezia de inspirație filosofică și, chiar dacă experiența nu-i reușește în totalitate, pe parcursul ei descoperă altceva decît ceea ce căuta și anume o nouă formă de senzualitate, înfiorată de presimțirea morții. Idei fulgurante, adevărate blitz-uri ale gândirii poetice, luminează și cărți de poezie ca **Turnir** de George Alboiu, **Pasul licornei** de Titus Vîjieu, **Elegie în grădină** de Vasile Dan, **Herb** de Ioana Diaconescu, **Alb** de Laurențiu Căstean, **Corali** de Liliana Ursu, **Aprorape** imagină de Cleopatra Lorințiu, **Poeme de riu** de Sabin Opreanu.

DIN repertoriul formulelor lirice promovate de reprezentanții generației de mijloc nu lipsește nici poezia maximumului rafinament, în toate variantele sale, de la monotonia persuasivă și obsedantă și pînă la asimilarea-parodierea limbajului argotic. Astfel, Cezar Ivănescu, în volumul **Doina**, se dovedește un virtuoz al lamentațiilor melodioase, interpretate pe o singură coardă lirică. Virgil Mihaiu, autorul unei plachete intitulată cu o modestie ostentativă **Poeme**, ne propune o poezie subtilă, lucrată în filigran, în care arabescurile lingvistice alternează cu sugestiile muzicale. Deosebit de inventiv sub raport lingvistic se dovedește, în **Ultimul exemplar**, Gheorghe Azap, care reconstituie un posibil argou, brutal și grațios în același timp, ca o bătaie cu flori. De altfel, în general, limbajul poeziei publicate la noi în ultimul timp este evoluat și perfecționat, datorită și contribuției unor prestidigitatori

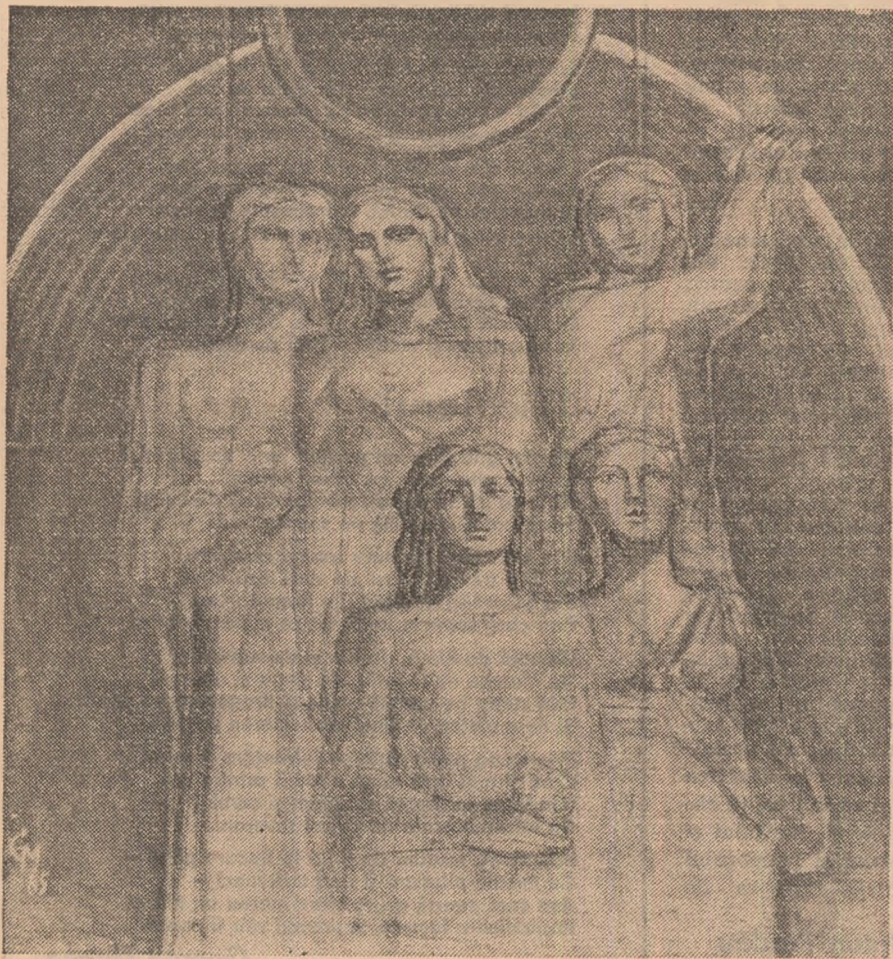
ai cuvintelor — de la Nichita Stănescu și pînă la Mircea Cărlărescu — care au descoperit noi posibilități ale limbii române.

Demn de semnalat, ca un fenomen on-recum insolit, este asaltul întreprins de numeroase forțe feminine asupra redutei poeziei noastre. Pe lângă autoarele pe care le-am menționat, au mai publicat cărți notabile în 1987 Viola Vanrea (**Întă în paradis**), Ioana Ieronim (**Luni dimineața**), Denisa Comănescu (**Cu bara pe valuri**), Gabriela Negreanu (**Partea omului**). O atenție aparte merită volumul retrospectiv **Cheia închisă** (în prestigioasa colecție „Poeți români contemporani” a Editurii Eminescu) care ne-o prezintă pe Constanța Buzea ca pe o poetă de o mare siguranță a expresiei, preocupată de formularea unor intuiții poetice profunde.

Debuturile? Consemnăm faptul că volumele de debut cu adevărat valoroase au apărut la Editura Litera, care devine de la o zi la alta o editură tot mai demnă de încredere. O surpriză frumoasă a anului o constituie debutul tînrului poet Mihail Gălățanu, cu placheta **Știri despre mine**, care a entuziasmat-o pînă și pe austera Constanța Buzea, autoarea unei cronici superelogiabile în revista **Amfiteatru**. Cu mult curaj artistic, dus uneori pînă foarte aproape de riscul extravagant, Mihail Gălățanu, combină ritmurile sensibilității folclorice cu aritmiile existenței moderne. Tot la Editura Litera au debutat, cu siguranța unor poeți exersați, Dan Adrian (**Dimineață incompletă**) și Ștefan Bratoșin (**În mijlocul cîmpiei**). Există și un debut la Editura Facla — **Cîntînd printr-un oraș mare** de Constantin Mărcușu — care atrage atenția datorită unei prezentări generoase semnate de Cornel Ungureanu.

Bincîntes că numeroase alte evenimente din spațiul litericii actuale ar putea fi aduse în discuție. Pentru că nu putem realiza însă un cronograf complet al poeziei anului 1987, ne mulțumim să conchidem că lirica românească actuală a avut un an bun și că probabil va avea în continuare unul și mai bun.

Alex Ștefănescu

GETA MERMEZE: Pentru pace

Pulsul

PULSUL literaturii dramatice e normal, bate regulat, constant. În 1987, mai toți dramaturgii consacrați au dat scrieri noi. Dintre cei care oferiseră pînă acum o singură piesă, majoritatea ne-au dăruit-o și pe a doua. Au apărut și cîțiva autori noi. S-au tipărit, în ediții definitive, opere reprezentative. Din toate se vede, iar, că e vorba de un compartiment literar bine mobilat. Gîndirea creatoare explorează în continuare împrejurări ale actualității, caută sensurile unor procesualități contemporane, schițează profiluri de oameni autentici. Se problematizează în arie socială și indeosebi morală.

Cîțiva scriitori importanți, sensibili la schimbarea generațiilor și evoluția gustului, la achizițiile moderne ale romanului, nuvelci, poeziei, propun, cîtezători, modalități novatoare, vîdînd libertate a inspirației și încredere în capacitatea intelectuală a publicului. Debutanții anului și unii literați cu experiență recurg la formule tradiționalizate, iar uneori deced în factologie și ilustrativism. Cîteva producții sînt vizibil adramatice, suferind și de malformații ale scriiturii. Cum editurile (în genere), teatrele (într-o măsură), revistele (arareori) îi întîmpină cu bunăvoință pe cei ce bat la poarta dramaturgiei, e de presupus că o fac — atunci cînd o fac — cu nădejdea melioristă că un stimul inițial poate sprijini o lansare ulterioară concludentă. S-au văzut cazuri; nici Horia Lovinescu și nici Aurel Baranga, ca să luăm doar două exemple, n-au debutat cu capodopere. De altfel, se pare că și Shakespeare, și Molière au avut cite o perioadă de început obscură, ale cărei producții n-au ajuns pînă la noi, n-au fost tipărite. E de presupus însă că

cei în cauză au avut parte de anumite încurajări. Altfel cum s-ar explica evoluțiile lor ulterioare?

În piesele de pondere se pot observa preocupări mai vechi, resuscitate acum sub impulsul actualității, adîncind orientări și tendințe pozitive ale dramaturgiei noastre, potențînd implicarea scriitorului în drame ale vîecului sau în explicarea trecutului prin prisma năzuințelor prezentului. Fecund, tumultuos și continuu, benefic chinuit de necesitatea înnoirii mijloacelor expresive, Dumitru Radu Popescu propune o amplă dezbatere politico-morală în drama **Dormind pe-un șarpe**, în care întrebările nelișițite închenărează un climat sufleteș ambiguu. Dilemelor unor caractere în derivă, sigilate de vechi fărîdelegi, li se oferă decantări și limpeziri din perspectiva idealului efec al zilelor noastre. O tensiune justițiară vibrantă, o alegorizare științifică, o artistului ca personaj purtător de istorie, o sete neostoită de adevăr caracterizează puternica dramă **Dalbul pribeag**. Înalta virtuozitate a meandratei construcției și intensitatea metaforică dau strălucire textului. În **Păpușarii cehi sau moara de pulbere**, pe fondul ridicării românilor în Transilvania secolului XVIII, se zugrăvesc, cu penel baroc, eroi anonimi și martiriul celor ce au îmbrățișat cauza răsculaților. Istoria e ceranul pe care se proiectează existențe anonime, aureolate de o lumină legendară. Recent, scriitorul a apărut în librării și cu volumul doi al ediției de „Teatru comentat”. În cele 700 de pagini ale ultimei tipărituri se află opt scrieri de mari dimensiuni, lucrări istori-

Anul „paginilor regăsite“

CELE mai bune cărți ale anului, detașate dintr-o producție relativ îmbelșugată statistic, sînt expresia unor eforturi de continuitate, mai exact spus de menținere a nivelului; așa sînt **Pontice** de Paul Georgescu, **Trei oglinzi** de Mircea Horia Simionescu, **Căderea în lume** de Constantin Țoiu, **Sonatine** de Radu Coșasu, **Sara** de Ștefan Agopian, **Judecata de apoi** de Petre Sălcudeanu, **Dragoste cu vorbe și copaci** de Costache Olăreanu, **Glorie** de Eugen Uricaru, **Serisorile venețiene** de Platon Pardău. Reluări și reîntoarceri; ar fi greu de afirmat că vreunul dintre acești autori își depășește, prin ce a publicat în 1987, cola cea mai înaltă atinsă de scrierile anterioare (excepție face, poate, Ștefan Agopian, care își duce mai departe sistematica lui acțiune de dizolvare a convențiilor romanului istoric). Se mai rețin **Dimineața devreme** de Alexandru George, roman avînd însă un final inabil și confuz, **Progresia Diana** de Vasile Andru, unde voința de restructurare a expresiei epice tinde totuși să ia forma unui conventionalism avînd doar avantajul prospețimii, **Privilegiu** de Maria-Luiza Cristescu, **Plutind avan pe marea cea adîncă** de Constantin Novac, **Cină cu languste** de Mihai Giugariu, **Om și lege** de Gheorghe Schwartz, **Făpturile paradisului** de Radu Albala, **Grindina** de Nicolae Țic, **Orbita planetei Eps** de Ștefan Iureș, **Drumul gugulanilor** de Florin Bănescu...

Din punct de vedere strict formal, există totuși cîteva remarcabile volume de debut în proză — dar ele aparțin unor autori consacrați, de multă vreme afirmați în alte genuri: nuvelele Irinei Eliade din **Ziduri, ferestre, grădini**, micul roman cu subtext ironic și livresc **Poveste de iarnă** de Mihai Zamfir, un fel de **Love story** bucureștean, precum și **Unde se odihnesc vulturii** de Gabriel Chifu, carte cu excelente tablouri ale mediului intelectual de provincie. Dar acestea nu sînt adevărate debuturi.

Cu o legitimă curiozitate a fost întîmpinat romanul **Scaunul singurătății** de Fănuș Neagu, prozator cu mari și incontestabile merite în împropiata epicii românești din anii '60.

DINTR-O perspectivă mai înaltă este posibil ca volumele de proză cele mai reliefate ale anului 1987 să fie două culegeri de pagini regăsite, anume

Serieri de tinerețe de Marin Preda și **Jurnal de copilărie și adolescență** de Geo Bogza.

Prima dintre aceste cărți, analizată pe larg în paginile revistei noastre de G. Dimisianu și Nicolae Manolescu, puțin fi încă reluată și din alte unghiuri critice, aduce imaginea unui Preda aproape necunoscut, atras de enigmatice și abisurile conștiinței, observator aparent rece și detașat al zguduiriilor interiorității. Volumul **Serieri de tinerețe**, care cuprinde și o povestire excepțională, **Iubire**, probabil una dintre cele mai bune povestiri ale literaturii române contemporane, pune în chip indirect și problema destinului creator al scriitorului, semnificativ răsucit la sfîrșitul anilor '40, reamintindu-ne totodată de avîntata, dramatică, neliniștită și înnoitoare literatură a tinerilor scriitori de acum circa 45 de ani: literatura rezistenței din anii dictaturii militare și ai războiului, literatura obsedată de marile întrebări asupra condiției umane de la jumătatea deceniului al cincilea, atît de puțin totuși cunoscută. Este, într-adevăr, o carte de referință; adăugînd că în acest an au fost reeditate romanele **Delirul** și **Cel mai iubit dintre pămînteni**, se poate spune că Marin Preda continuă să fie o prezență vie în actualitate, un reper fundamental și, să sperăm, un exemplu stimulator.

Jurnalul lui Geo Bogza de copilărie și adolescență impresionează prin autenticitate. Redactat fără nici o intenție de literatură, transcrie cotidianul existenței unui tînr exasperat, în continuă febră a căutării și descifrării de sine, îngăduind și conturarea unui tablou de epocă alcătuit prin însumarea detaliilor, dar mai ales o diagramă spirituală. Absența totală a literaturizării îi sporește valoarea, care nu este de ordin în primul rînd documentar: jurnalul acesta dobindește o dimensiune superioară prin fervoarea care îl animă. Publicîndu-l, Geo Bogza încalcă, fidel sieși, regula atît de respectată a auto-prezentării într-o lumină convenabilă: fiindcă **Jurnalul** său e străin de orice afectare, de orice auto-idealizare, de orice falsificare. Încă un model, așadar, al curajoasei asumări de sine.

ZONA de la care așteptam mai mult a prozei anului 1987 este aceea a scrierilor situate în perimetrul problematic al actualității, în înțeles, desigur, nu reportericesc. Dar societatea româ-

TRAIAN BRADEAN : „Cîntarea României“

nească de astăzi, rezultatul unor adînci și repezi schimbări petrecute mai cu seamă în ultimele două decenii, și-a modificat în asemenea măsură configurația și structurile încît un roman a cărui acțiune este plasată în urmă cu doar 25 sau 30 de ani trebuie să facă în chip obligatoriu reconstituire istorică, la fel cum face unul situat în veacul trecut. Mentalitățile, raporturile dintre indivizi, orizontul de gîndire și comportament, grijile și năzuințele au devenit substanțial altele. Pentru cititorii tineri, spre exemplu, în vîrstă de pînă la 25 de ani, un roman ce evocă anii '50 sau '60 este în mod reflex compatibil cu un altul reînviind, să zicem, momente și evenimente de acum o sută sau două sute de ani: mai apropiat sau mai îndepărtat, trecutul rămîne trecut, iar distanța față de prezent este uriașă. Există de aceea o nevoie cu atît mai mare de radiografice și de investigare a actualității cu cît aceasta este mai distinctă de perioadele ante-

rioare. Literatura înseamnă, într-adevăr, și memorie, dar nu există oare și o memorie a prezentului ? !

Asumarea prezentului, gravă, profundă, dramatică prin refuzul oricărei tentații a frivolității și superficialității, constituie — am mai spus-o — una dintre căile revitalizării prozei contemporane. Inclusiv sub aspectul expresiei: o realitate atît de complexă, atît de mobilă și dinamică, atît de interesantă ca fenomen istoric și social, cum este realitatea românească de azi, presupune, pretinde chiar, mijloace artistice noi și îndrăznețe pentru a-i surprinde și fixa memorabil esența. Talentul este o condiție absolut necesară, dar nu și una suficientă; este nevoie și de o atitudine lucidă, de o înțelegere neclătinată de prejudecăți și șabloane, de un sentiment al responsabilității implicate de gestul artistic.

Mircea Iorgulescu

literaturii dramatice

ce evocînd momente îndepărtate și mai apropiate din existența poporului român, perspectivări virile ale construcțiilor actualității, tăioase procese morale intentate unor neoameni, lucide și gînditoare investigații poetice în universul domestic.

Noua carte cu piese a lui Ion Bălesu relevă — pentru a cita oară? — calitatea-i de scriitor nelăncedat canoanelor, el alegîndu-și mijloacele și tehnicile nu în funcție de perimetrări genologice, ci în raport cu nevoile acțiunii. Bălesu examinează surizător aventurile unui logodnic de profesie (**Autorul e în sat**) dar femeile ce-i cad pradă accesuia își au dramele lor. Studiază, cu minuție de bijutier, destinele a doi oameni ce, ratînd fiecare cuplul, fac o ultimă tentativă de a se realiza împreună: încheierea e zguduitoare tragică, precum o sentință nedreaptă și fără apel (**Regina Lear**). Un umorist admirabil, un tragedian adînc, un moralist subtil se îmbină în persoana autorului. Minuind cu suplețe dialogul, edificînd cu dexteritate climatul, el păcătuiește doar uneori, prin locvacitatea digresivă a personajelor, totdeauna pregătite să povestească ceva, în infinite (adesea însă hazoase) și difluente auto-scopii.

La începutul anului a ieșit de sub teasc volumul de „Teatru comentat“ al lui Mircea Radu Iacoban, cuprinzînd șapte din creațiile sale, de felurite gubărite literare, de la **Cabana** la **Hardughia**. Volumul îl definește ca pe un autor marcant, făuritor de universuri multicolore, interesat de atitudini umaniste, esențiale, revelator al zăcămintelor de frumusețe ale contemporanilor. Inclinațiile spre pitorese și decorativ, bemolii puși mereu la cheia partiturilor comice și dramatice, incompletitudinea coliziunilor, în unele cazuri,

atenuează impactul lectorului cu poveștile altfel mai totdeauna atrăgătoare. Înșirările și metehnele dramaturgului au fost reliefate și de ultima sa comedie dramatică, **Iva Diva**, în care satira nu e chiar lipsită de însemnătate, dar compoziția stă pe un pivot clătinător. Cu cîteva săptămîni în urmă, Tudor Popescu, remarcabil și laborios scriitor, prezență distinctă în cîmpul comediei satirice, unde a dat (și continuă să dea) exemplare în totul reprezentative, a apărut și el cu volumul de „Teatru comentat“: în sumar, șapte piese. Între comedia dramatică de amplă incursiune lirică **Un suflet romantic** și drama de altitudine civică **Nu ne naștem toți la aceeași vîrstă** se însirue, pendula-toriu, lucrări de varii calibre. În bogata bibliografie de la finele volumului (notînd șaptezeci de piese mari, mici și mîrunte, scrise în doar un deceniu!) se înfiltează titluri ce vor dăinui, sînt siguri, și respiro-uri ușoare, fără posteritate — sînt iarăși siguri. Sau, măcar pe-aproape. Cele două piese de anul acesta (nu sînt cuprinse în volum) **Vulturul zboară** prea sus și **Noaptea marilor speranțe** arată o înclinație spre confecție teatrală, cu deconectări prea laxe, în tamburînări văluite și sonuri de mandolină. Robust și de o mare acuitate în **Șarpele monetar**, **Sisif eel mic**, **Transmitem în direct**, **Concurs de frumusețe**, **Domide contraatacă**, **Jolly Joeker**, **Lungă poveste de dragoste**, **Paradis de ocazie**, **Scaunul** și altele, mai puțin chintesențiale în vreo cîteva produceri și distrîndu-se fără obligații exprese în alte cîteva, ce au o formă incorporală — cum zicea Sainte-Beuve despre anumite poeme ale lui Alfred de Vigny — din punct de vedere al teatrului actual, Tudor Popescu e instalat în dramaturgie ca un autor de seamă al timpului nostru.

INAINTE de a se săvîrși din viață, regretatul Mihail Davidoglu a ti-părit, în revista „Teatrul“, **Scene din viața lui Brîncuși**, piesă semi-documentară, nu lipsită de interes, în care, în afară de genialul sculptor, mai apar Modigliani, Marcel Mihalovici, Bogdan Pi-tești, Maria Tănase, Margit Pogany. Tot de interes e și **Frica** de Alexandru Sever, inserție evasimitică a unui țăran răscolat la 1907, în soarta clanului boieresc al Leordenilor. Scrisă cu forță, penetrant, cu ambiția unor arhetipizări, piesa suferă pe alocuri de arhaizări forțate ale limbajului. Cu un aer de baladă fastuos reconstituită, **Moștenirea** de Titus Popovici recrează o lume, după vectori al gîndirii actuale, construind poate cu mai puțină rigoare, evocînd însă cu o expresivitate mătăsoasă, dînd noblețe chipului domnitorului. Trei piese ale Dinei Cocea, **Familia** (cea mai împlinită, mai acută dramatic), **Ana-Lia**, dramă cu finetă psihologică, dar limitată la caz, și **Dulcele-amare bucurii**, examen critic subtil al unei deingolade familiale, fără anvergură și cu discursivități, atestă o vocație lirică dar certă. Cea mai bună scriere teatrală de pînă acum a lui George Genoiu, **Victima fericită**, e o dramă satirică plasată într-un involucriu familial, însă cu reverberații rezonante în cadru social. Scrisă dibaci, dinamic, piesa ar mai adăsta parcă unele motivări ale cotiturilor conflictuale. Paul Everac a dat două piese pe linia preocupărilor sale pentru stări actuale: **Ilavuzul** și **Balustrada**. Eugenia Busuiocanu a propus un subiect interesant în **Întîlnire la metrou** (în care însă nu e vorba mai deloc de trenul subteran), frangibil cînd alunecă spre melodramă tenebroasă. **Colegii** de Viorel Savin analizează discret, poetic, stări ale tinerilor afectați de mizerii ale unor maturi, sovîind însă în registrul compozițional. **Zăpezile de altădată** de Dumitru Solomon, comedie spirituală, poate mai puțin elabo-

rată ca altele, ale acelulași, vituperînd uniformizările banalizate ale traiului în doi, rutina casnică ucigătoare de sentimente, atrage mai ales prin relația sinuoasă a doi tineri coabitânți (mai puțin printr-un morocănos personaj-statuie). **Mireasa programată** de Dan Tărchilă e o glumă mică. **Joc ciudat după scăpătat** de Radu Iftimovici, dramă de cameră, cu îngrijire scrisă, are mai puțin teatralitate, dar adevăruri tari și o formă stranie, care nu te lasă indiferent. Printre lucrările — rare — dedicate lumii rurale, **Descoperirea familiei** de Ion Brad (inspirată de romanul propriu, omonim). Din volumul de „Teatru comentat“ al lui Constantin Cuhleşan (în excelenta, longeviva colecție a Editurii Eminescu, fericit inițiată de Valeriu Răpeanu și cu osirdie vegheată de Constantin Măciucă) se reține **Zborul de la cuib** și, îndeosebi, serioasa dramă politică **Recurs la judecata de apoi**.

Debuturi: Ioan Gârmaș (promițător), Ion Ciurdaru (de la Tîrgu Mureș), George Arion (cu un monolog fantezist, dibaci — pentru un actor solitar), Petre Sălcudeanu (mai puțin concludent, deocamdată, abilitat, evident, în scriitură). Alte piese, de Platon Pardău, Ștefan Berciu, Elena și Nicolae Roșu, Virgil Stoenescu, Ștefan Oprea, Sorana Coroamă, D. Roman etc., sînt și ele de natură să se adauge argumentelor cu care susținem vitalitatea literaturii dramatice românești, manifestată și în anul ce se încheie. Le primim cu simpatie, ori cu mefiență, pe cîte una chiar meduzați, dar clivările valorice definitive le va face, implacabil, timpul. Întregul e viabil; peisajul, cu reliefuri diferite, — între piscuri și prăpăstii — e al unei normalități care are a se împlini cu mai frecvente creații cert implicate în momentele cardinale din evoluția societății românești și atașante sub regim estetic.

Valentin Silvestru

PATRIEI — PARTIDULUI

TINEREȚEA REPUBLICII — pictură de Sever Frențiu

Decembrie

30, 1947

Din cronicile bătrine
Serise în diverse limbi ale lumii
Aflu despre istoria neamului meu

Dar biografia tatălui
O citesc în românește
În inima lui încercată de viață,
Cronică ilustrată a timpului

Decembrie 30, 1947
Prin tatăl meu am trăit
Zbuciumatele, glorioasele evenimente
Ale neamului,
Precum el trăiește prin mine
Luminoasele zile ale fiului

Decembrie 30, 1947
Zi înflăcărată, ardentă,
Sublimind neguroasa materie a istoriei
Într-o candidă, luminoasă,
Ireversibilă viață românească

Corin Bianu

Laudă patriei

Fii lăudată în veci patria mea
pentru marii tăi voievozi
ce și-au făcut scut din trupurile lor
apărindu-te
pentru marii tăi fii jertfindu-se
pe altarul tău

o patrie
Fii lăudată în veci
pentru că ești nerăbdarea mea,
timpla mea de vise
și mina mîngîietoare a mamei
fii lăudată în veci patria mea pentru că ești
marele fluviu care curge prin mine

prin tine, prin noi
fluviu viu din marile retorte ale oțelului
ale seminței
ale păsării albastre ciocirlia
tu ești mina țaranului pe coasă
ești fagurele de veșnicie la Sarmizegetusa
fluviu al iubirii
în el ne naștem și sintem
doină cu livezile Transilvaniei eterne
ne strigă timpul tău de acum
în cîntecul muncii aprinzi verbul românesc
sintem mugurul din copca seminței
căpătăm durabilitatea granitului
Numai prin chipul tău o PATRIE

Radu Lucaci

Republica

Republica-i străvechiul leagăn dac,
istoria — o iarbă pururi verde
cărcia de-i sărut plăpîndul prag
aștept întregul drum să mi se ierte
iar sufletul mai strîns să mi se prindă
de Soarele-n triumf. Și duc în piept
lumina ei eroică — oglindă
din care fiii mei să curgă drept.
Republica-i acest viteaz mănunchi
de întemeietori. Abia le-ating
pietșii umeri și-n al țării trunchi
ceva se-ntîmplă, are loc un schimb
de seve. Timpul însuși dă în muguri
cu lacrimile lor să scrie-un cînt
acestui neam de steaguri și de pluguri,
pămîntului îndrăgostit, flămînd,
de griul pururi tinăr, pururi teafăr.
Republica e-n noi dintotdeauna,
perpetuîndu-i rangul de luceafăr,
e adevăru-nlăturînd minciuna.
Și, precum crinii, razele-i deschid
în viitor mari porți spre-același vis,
arbori să fim o clipă ca-ntr-un mit,
mari sensuri ni se nască în iris,
că acest vis de veacuri l-au lăsat
străbunii legămint de moarte, zestre
și patimă, în zarea lor de sat,
și, iată, azi el nu mai e poveste
ci-i însăși viața patriei, fecundă
ci-i însuși ritmul ei frumos

ci-i piinea cea mai albă și rotundă,
întîiul gînd ca fluierul de os
în miinile păstorilor. Mărețe,
eterne ctitorii înălțăm mereu,
cu bucuria strălucind pe fețe,
descoperim în negrul minereu
ochii-n adînc clipind copilărește,
de aur, ai luminii, din izvoru-i
de-acum desferecat să-nceapă-a crește
o fericire nouă, iar din doru-i
de mări și munți să plămădim cetatea,
crescînd cu cînte și cu bărbăție
a păcii floare — suveranitatea —
în neasemuita Românie.
Republica-i ființa din poeme
și pruncul adormit în puful pernei
și simburile pur din teoreme,
innobilarea patriei, eternei.
Și e partidul — lanț neînterupt
de germinații, pașnice izbinzi.
Și cum se coace miezu-n dulce fruct
așa ard ochii mamei, dragi și blinzi.

Ion Popescu

Omagiu Republicii

privesc pădurea de steguri
în libertate
triumful pe culmi
fulgeră prin aștri

imnul zidește
sărbătoarea patriei
la patruzeci de ani...

cu perle roșii
galbene
albastre
cuvîntul se umple
de torțe și flaute

un dor de stea polară
ne străbate

privesc cum ninge
marele decembrie
cum se împlinesc
în singele nostru

amiază lui de aur.

Ion Vergu Dumitrescu

Ev nou

Cerul
cum niciodată n-a mai fost
oglindește-soare
marile drapele roșii-tricolore.

Torțe
alcargă în anotimpul Florii,
mari aripi de vulturi-visele
omului de veacuri le-a împlinit
înalț Decembrie '47

Liniște
trec, parcă, deschizătorii
de Drum, închiși în Jilave
și Doftane — sabie albă —
descriind poartă luminii,
cine să uite aprînsul cer
— Decembrie '47 ?!

Roșii
drapele ieșite din inimi
viitor cu peceti de rubine,
strălucitoare facile
în zăriștile lumii !

Fi-va
mereu nestîns în istorii
Drumul lui Decembrie '47

— început de ev nou —
soare veșnic în inima PATRIEI !

Sivan Maximilian

Ars poetica argheziană

ICI unul dintre poeții noștri nu și-a mărturisit credințele literare atât de frecvent ca Tudor Arghezi: atât în versuri, cât și în proză. Din cele dintii s-a și alcătuit o culegere, așa încît nu mai reprezintă o taină pentru nimeni. Ne exprîmăm mirarea și regretul că, dimpotrivă, cu toată vasta cuprindere a curiozității sale intelectuale, Eminescu nu și-a împărtășit niciodată ideile despre poezie în genere și despre propria sa estetică. S-a declarat într-una din cele mai cunoscute poezii postume, romantic¹⁾. În alta, de același ecou, a făcut elogiul iambului²⁾. La o cercetare a noastră, pe textul ediției Maiorescu, am constatat însă că folosise în egală măsură și troheul.

În recenta selecție argheziană a Sevastiei Bălășescu, cititorul va întîlni un număr de proze dedicate poeziei, criticii literare și pamfletului. Grație acestuia, abia întors din Elveția, s-a făcut cunoscut și temut. Un amplu articol, din 1925, **Pamfletul** ridică întrebarea: „Pamfletul? Dar cine (sic) este pamfletul?”

Dacă nu avem de a face cu o greșeală de tipar, ne aflăm în fața unei interesante figuri de stil: personificarea. Nimeni însă, pînă la Arghezi, nu se folosisese de ea pentru a numi o specie publicistică, rarorii săltată la nivel artistic. Victimele, înainte de a-i da pamfletului definiția, se recrutează din domeniul politicii și din acela al învățămîntului superior. Unicul politician este fostul prim-ministru conservator G. Gr. Cantacuzino, zis Nababul, căruia îi consacră un savuros portret, de fals prestigiu, prin „altitudinea lui statuară”, acoperind „nulitatea completă a ideii”, dar totuși, paradoxal, „de-o substanță care te făcea să te gîndești la Tatăl (sic)”. Mărturisim că nu prea înțelegem finalul, dar emitătorul acestei comparații este mai în măsură decît noi să sezeze secretele analogii.

Fostul nostru dascăl, Mihail Dragomirescu, căruia Arghezi îi ignoră originalitatea sistemului estetic (teoria capodoperei), e luat în ris pentru o serie de valori negative, astfel acumulate: „Culoare incoloră, căldură fără temperatură, iuteală fără mișcare, sucuri fără aromă, idei-pelicule, cuvinte-șinte-de-Jemn”.

Atacînd resortul fiziologiei, pamfletarul atât de vehement afirmativ se întreabă totuși: „Insuficiență glandulară,

¹⁾ „Eu rămin ce-am fost: — romantic” — versul final din **Eu nu cred nici în Iehova, Opere**, IV, ed. Perpessicius, 1952, pag. 296.

²⁾ **Iambul**, în final: „Dar versul cel mai plin, mai blind și pudic / Puternic iar-de-o vrea-e pururi iambul”. **Ibid.**, pag. 356.

atrofie a tiroidei, secrețiuni vătămătoare și amare, cine ar putea, fără un studiu de veacuri de laborator, să fixeze, pentru pedagogie și tratament, originea exactă a marelui sentiment al timpeniei monumentale?”

Urmează considcrente despre pamfletul „un gen literar”, cu această scurtă și justă definiție: „Pamfletul e tîfla...” dar urmată de o condiție: „— și acestui gest i se cuvine o mină curată, elegantă, și chiar o bijuterie pe degetul mic”.

Altă temă este **Critica**, sub diverse unghiuri privită. Pînă la urmă, Arghezi se declară partizanul criticii calofile: „Căci oricum s-ar plasa în cercul soarelui critica e o operă de artă și fără geniu opera de artă de orice natură e tipografică, hebdomadară³⁾”, dar nulă⁴⁾.

Geniul nu e chiar atât de frecvent, ca să-l satisfacă pe pamfletarul care, în această selecție, îl complimentează numai pe Perpessicius, pentru lecturile lui la Radio: „Limba românească bine rostită are un joc de verigă armonios și o nobilă cadență, totalmente nestudiată”.

Și fiindcă am atins, prin acest citat, problema esteticii limbii noastre, vom sublinia că Arghezi vedea în țărănul analfabet nu numai pe „cel mai interesant aristocrat”⁵⁾, dar și pe deținătorul limbii celei mai frumoase. Ba mai mult: țărănul analfabet era în măsură, la o șezătoare cu lecturi literare, ascultîndu-l pe Arghezi, care citea tîlmăcirii din versurile lui Baudelaire, să-l admire și să-și exprime acest sentiment estetic în modul cel mai plastic⁶⁾.

SĂ REVENIM însă la mărturiile de credință literară ale lui Tudor Arghezi, și anume despre poezie și despre condițiile realizării ei. Scriitorul angajat, în 1962, afirmîndu-și „dragostea noastră de oameni și de popor” și lupta pentru „pacea între popoare”, rămîne credincios gravității actului creației: „Crezul meu de căpetenie este exigența aspră pe care mi-o aplic mie însumi cu cruzime și, vreau să fiu iertat, mi-aș permite să o cer tuturor colegilor de literatură care adeseori, și mai des decît trebuie, preferă lucrul ușor, plăcerea extatică fără îndoială, dar și o adevărată asceză”.

Și mai departe: „Noi vrem să mîngiem, cum spusei, sufletele semenilor noștri, dar mîngierea lor e de multe ori dureroasă pentru noi, din pricină că rareori putem atinge nivelul aproape imperceptibil al sensibilităților complexe”.

Aceeași idee a mîngierii publicului amator de poezie revine încă o dată, cu extensiunea următoare: „Cărturarii sînt aleși de Dumnezeu ca să mîngie oamenii cu graiuri noi și cu povestiri frumoase și ca să le facă viața mai lină și mulțumirile mai adînci”⁷⁾.

Așadar plăcerii esteticii, poetul îi antepune o finalitate consolatoare. La Rainer Maria Rilke, într-o dedicație pe culegerea **Sonete către Orfeu**, oferite conțesei Margot Sizzo, pocziile erau „exerciții ale nesecatei consolări”⁸⁾.

În estetica lui Eugeniu Speranția însuși gestul sau actul estetic apare ca o

³⁾ Foiletonistică!

⁴⁾ Tudor Arghezi, **Sunetul dinlăuntru**, ediție Sevastia Bălășescu, Edit. Militară, Buc., 1987, **Muzica limbii românești**, pag. 46.

⁵⁾ **Trăiască analfabetismul**, **ibid.**, pag. 63.

⁶⁾ **Literatură și omul de rînd**, **ibid.**, pag. 68.

⁷⁾ **Ibid.**, **Poeme**, 39.

⁸⁾ **Ibid.**, **Domnița Pulheria**, pag. 109.

⁹⁾ „Diese Übungen der unerschöpflichen Tröstung”.

ori alte foruri culturale și, după 1977, la Festivalul național „Cîntarea României”, unde a dominat palmaresul concursului „Tinere condeie”.

Săptămînal, numeroși elevi din toate liceele Capitalei au luat parte la ședințele sale desfășurate la fosta Casă a corpului didactic, Ateneul Tineretului, Clubul T.4 și în ultima vreme la Liceul „Gheorghe Lazăr”, atrași nu numai de cursurile unei prestigioase „universități a tinăreii scriitor” — onorate de cele mai distinse personalități ale culturii noastre dar și de substanțialele și totdeauna profitabile ședințe de informare ori „laborator” literar.

Printre sutele de săgetători care au gustat bucuria debutului publicistic în timpul școlii se numără și cîteva zeci care au intrat în rîndul tinerilor autori, cîțiva dintre ei laureați pentru valoarea cărților lor. Dintre bucareșteni putem aminti pe: Doina Uricariu, Ioana Crăciunescu, Dan Ion Nasta, Bogdan Ulmu, Mihaela Minulescu, Vasile Poenaru, Magdalena Ghica, Liviu Papadima, Mihai Coman, Cristian Moraru, Lelia Munteanu, Gabriel Cherolu,

mingîiere, în sensul totodată material și spiritual. Mai adesea, la Arghezi, cel din **Agate negre** și pînă la **Flori de mucigai** (s.a.m.d.), intenția de a șoca a pamfletarului, strecurată în poezie, trece înaintea celeia de a-l mîngia pe cititori. Să reținem însă „exigența aspră”, pe care poetul și-a aplicat-o, cum ne spune, „cu cruzime”.

Într-o „tabletă” din „Bilete de papagal” cu titlul **Jucăriile**, poetul își mărturisește criteriul auditiv, de natură muzicală, aplicat propriilor creații: „Mi-am încercat cuvintele în dreptul urechii, ca niște ulcele de smalt, ca să le văd cît pot să sune...”.

Creatorul se arată totuși nemulțumit de materialele lexicale uzuale: „Mi-ar fi trebuit alte cuvinte, și nu am — sărac...”.

Umilitatea ne împune, moralmente vorbind, dar realitatea este alta: Tudor Arghezi este scriitorul nostru cu cel mai întins registru lexical, sau, cu alte cuvinte, care dispune de cea mai mare bogăție a limbii, de la cruzimile și cruditățile pamfletărești uneori excesive, la naivitățile eterate, ale „inefabilului” ce plafonează capacitatea expresiei artistice. De altfel, în aceeași tabletă, autorul superlativizează noțiunea pe care am pus-o între ghilimele: „Moșesugul nostru este cel mai inefabil și mai mincinos...” (întrucît se adresează Mitzurii: „fata mea de lumină și de răcoare”).

A M VĂZUT, din articolul precedent despre aceeași selecție, că prin variație de termeni, „inefabilul” arghezian nu este altceva decît căutarea impalpabilului, a nevăzutului și neauzitului, adică a domeniului fantasticului pur sau al lui science-fiction.

Celui dintîi i s-a consacrat cu **brîo**, în tablete uluitoare, ca **Tocila**, în care instrumentul primitiv, manevrat cu piciorul, proiectează pînă la urmă, noaptea, suza de stele de pe firmament. În **Umbra albă** este închipuită planeta noastră, după al treilea război mondial, care ar fi durat „șaisprezece zile”. Poetul nu lasă în viață decît lălelele din Olanda, „ca niște păsări rotunde aurii, încremînte pe cite un picior delicat, într-un ghiveci”.

Povestitorul a rămas „singur în toată lumea”, cu excepția ciinilor din muzeul de la Amsterdam, care „au luat în stăpînire pămîntul”.

Într-o altă tabletă, **Coco gîndeste**, este elogiat Eminescu, pentru că „...a pustii teritoriul literaturii pe o suprafață de treizeci de ani pătrați (sic) după el”.

Irina Sturza, Oana Chelaru, Dinu Adam, Doina Doru etc. iar dintre „săgetătorii” din alte orașe pe: Mircea Dinescu, Paul Balahur, Dan Damaschin, Cleopatra Lorintiu, Vasile Mihăescu, Cornel Osteahie Cosmin, Carolina Ilica, Gabriela Iurezean, Costin Tuchilă, Ion Evu, Carmen Firan, Monica Rohan, Ion Stratan, Theodor Răpan, Virgil Mihaie, Anda Băcanu-Vultur, Olga Neagu, Anamaria Pop, Elena Ștefci și alții.

Multe dintre ședințele sale la care au participat, niciodată protocolar, scriitorii și critici literari de frunte precum: Al. Philippide, V. Eftimiu, T. Mușatescu, M. Beniuc, Zaharia Stancu, Eugen Barbu, Virgil Teodorescu, Șt. Aug. Doinaș, Marin Sorescu, Constanța Buzea, Ana Blandiana, Vladimir Streinu, O. Papadima, D. Micu, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Dan Simonescu, Aug. Z. N. Pop și alții, au rămas memorabile.

Ceea ce „Săgetătorul” a demonstrat două decenii va demonstra — sperăm — și multe altele de acum înainte...

Tudor Opreș

Trapez

CCXLIII

1 101. Mă gîndesc la cei vechi care nu știau mai nimic despre structura universului, dar au grupat stelele în constelații ce au devenit un tezaur veșnic al omenirii.

1 102. Aș fi admis să fiu și ac, dacă aș fi știut că am să fiu acul de joc al unuia care nu și-l găsisese încă.

1 103. Țărani se mirau că dracul rîde de porumbe negre. Ei nu știau că, în afară de coarne, dracul are și un nemaipomenit tupeu.

1 104. Dau peste cite un prosop care nu e în stare să șteargă un strop din apa de pe miini, și mă gîndesc la cîți oameni și-or face treaba la fel.

Geo Bogza

Scrisă la un an după apariția **Cuvintelor potrivite** (1927), tableta se încheia cu întrebarea dacă propriul său caz, al poetului Arghezi, s-ar asemăna, prin diversitatea opiniilor, mai ales negative, cu acela al lui Eminescu. Or, primul volum de poezii, publicat de Arghezi, s-a bucurat de unanima apreciere a criticii receptive la nou, de la E. Lovinescu la „generația a treia a posterității lui Titu Maiorescu”.

Cu prilejul unei comemorări a lui Eminescu, este iarăși luat în primire Mihail Dragomirescu, căruia însă nu i se poate nega valoarea pozitivă a studiilor eminesciene, încă de la sfîrșitul secolului trecut⁹⁾. Surprinzătoare este însă, în acest articol, **Eminescu**, din 1960, afirmația: „Știința ca și viața, e poezie: adevărata știință”.

Se asimilează așadar poeziei, adevărata știință și însăși viața, adică fenomene diverse. Singura legătură dintre știință și poezie este faptul că ambele sînt creații ale omului. Prima cere însă alte facultăți creatoare decît imaginația și darul expresivității. După Tudor Arghezi, toți marii oameni de știință (Henri Poincaré, Buffon, Fabre și Pavlov) au fost poeți. Nu e nevoie de excesivă inteligență disociativă pentru ca oricine altul să se ferească de asemenea asociație. Și invers, scientismul (Arghezi scrie **științificismul**) e redus la „Spălătura retoretelor, eprubetelor și capsulelor de experiență. Merge la canal...”.

Autorul va prețui însă/ în tableta **Pîine și carte**, manualul de arhitectură al lui Duiliu Marcu și va slăvi în acești termeni exaltați constructivismul epocii noastre: „Zi de zi alte înfățișări se ivesc și se perindă. Orologiul nostru are astăzi alt cadran și altă bătaie, zilele sînt ore și orele minute. Se clădește într-o cadență nemaicunoscută și în proporții de mitologie. Omul se mai joacă în luptă cu spațiul și timpul și le biruiește cîntînd, etaje peste etaje, snopi peste snopi, cărți peste cărți”.

Proporția mitologică și ridicarea noilor clădiri în cadențe muzicale ne trimite la mitul lui Amphion, care a clădit zidurile Thebei prin așezarea cărămidilor în sunetul lirei.

SENSIBIL la tot ce pare supranatural, poetul Tudor Arghezi este și un creator admirabil de basme, întil pentru uzul propriei progenituri, apoi de dragul științei imaginative. De aceea preconizează, în **Tabletă**, mai multă literatură pentru copii, cu referire la Andersen și la De Amicis, care ne-au amăgît și nouă, în mod plăcut, copilăria. În tableta ce succede celei de mai sus, salută înființarea Teatrului de Comedie, pentru „un popor ca al nostru, autor al unei admirabile poezii de cîntece, basme, balade și zicale”.

N-am putea spune ce fel ci cît de diversă literatură orală l-a putut delecta pe Arghezi, dar remarcăm și cu acest prilej că în estetica sa, producția populară trece înaintea celei culte.

Ba chiar, în **Lumină de toamnă**, se slăvește „hora lui Dionis”, de origine bacchică. Bucuriile vieții se amplifică prin prisma lecturilor literare și științifice, ele neîntînd în conflict și neexcluzîndu-se reciproc. Arghezi preconizează „la gaya sciencia”, sau, în textul său: „învățătura veselă, în sinul luminii, în universitatea (sic) florilor și a parfumelor călătoare”.

Și celelalte anotimpuri au farmecul lor. Primăvara, în schița **Sosiră cocoril** (1966), se încheie cu o profesie de credință politică, fără voie poate, repetată: „Primăvara noastră e primăvara omenirii”.

În două cuvinte, Arghezi preferă artel, natura, iar artel profesioniste, creația populară.

Șerban Cioculescu

¹⁰⁾ **Critica „științifică” și Eminescu**, București, 1895.

Cenaclul „Săgetătorul” la 20 de ani

● O DEMONSTRAȚIE exemplară a puternicului rol educativ al cenaclului școlar — formă specifică de cultivare a creativității literare — o constituie „Săgetătorul”, cenaclul reprezentativ al elevilor bucareșteni, de sub egida Inspectoratului școlar și Comitetului Municipal U.T.C. București, care de curînd a împlinit 20 de ani de neîntreruptă și laborioasă activitate.

„Săgetătorul” e cunoscut nu numai în București dar și în întreaga țară datorită prestigioaselor sale antologii anuale de poezie, proză, teatru (totalizînd pînă în prezent circa 4 000 de pagini tipărite), celor peste 250 emisiuni radio și TV pe care le-a susținut în acest timp cu membrii și creațiile sale, rolului său activ, între 1968—1974 la stimularea mișcării literare din liceele patriei, popularizării sale în presa de tineret, pedagogică și cea literară, participării active la taberele naționale de literatură și la propriile tabere de creație din vacanțele de vară, în sfîrșit, datorită nenumăratelor premii obținute la concursurile organizate de edituri

Un spirit „bolnav de plenitudine“

RECITESC scrierile confesive ale lui Tudor Vianu (correspondența editată în 1970 de H. Zalis și Jurnalul d.n. 1961) și sint uluit să descopăr în esteticianul reputat pentru olimpianismul lui un spirit neliniștit și afectuos, un sentimental care trece periodic, mai ales în tinerete, prin momente de descurajare. Acest fapt îmi înțărăște convingerea că personalitatea marilor intelectuali este opera voinței lor. Vianu repetă până la un punct cazul lui Maiorescu al cărui spirit (și stil) îl continuă, de altfel, în Universitatea bucureșteană. Scrisorile, în mai mare măsură decât Jurnalul, arată că tânărul Vianu e „bolnav de plenitudine“ (boală pe care romanticii o numeau „incompletitudine“) și suportă greu ceea ce el numește într-o scrisoare către Mihail Sebastian „atentatele nedreptății“. Incorigibilul sentimental nu-i însă un spirit resemnat, și-a făurit de tânăr o etică a muncii intelectuale și a găsit în studiu o formă de educare a naturii sale intime. Profesorul grav și elocvent în tot ceea ce spune, omul care caută mereu etajul superior al ideilor, criticul, în fine, care cumpanește de nouă ori cuvintele și numai a zecea oară le așterne într-o propoziție precisă și semnificativă, se formează încet printr-un efort al voinței și inteligenței sale.

Natura i-a dat o fire impresionabilă și anxioasă, spiritul lui tânăr și pătrunzător vrea s-o corecteze și s-o disciplineze. Cum? Vianu nu vrea să omoare în el bucuriile vieții, vrea doar să-și pregătească spiritul pentru a le primi într-un chip mai măsurat și mai folositor. Scrisorile trimise prietenilor săi Simon Bayer și Dan Barbilian îl arată preocupat, încă de la 19 ani, să găsească o formulă etică adaptată, cu rectitudine, „slăbiciuni naturale a omului...“. E convins că omul nu-i o natură puternică („omul e slab, acesta e adevărul“), după cum este convins că omul este o ființă perfectibilă. Cine își face o idee despre idealul moral trebuie să coboare „până la umilința condițiunii omenești“ și de aici, de jos, de foarte de jos, să pornească. Citește pe Renan (tot la 19 ani) și descoperă în opera lui un suflăt de călugăr blind (agnus domini) și o „admirabilă sanctificatoare pentru tot ce e lucru suflătesc...“. Hotărâste să fie totdeauna alături de acest „mare sacerdot al simpatiei“. Și tot acum se gândește la o morală bazată pe studiu, convins fiind că efortul intelectual nu poate abstrage condiții concrete a existenței. Nu reușește, nici el, totdeauna, scrisorile îi trădează impaciunea și neliniștea intelectuală. E pe front, în Moldova, ca artist, și duce dorul cărților și al prietenilor. Il vizitează în garnizoană Dan Barbilian, elev la școala de geniu de la Huși, și e mulțumit că prietenul său a devenit mai domestic, timid și conciliant, „considerabil adâncit“, deși încă „mauvais sujet“... Cînd, mai târziu, află că amicul Simon a fost lovit de nenorocire (moartea tinerii lui soții), Tudor Vianu, aflat la stu-

dii în Germania, îi trimite mai multe scrisori de o surprinzătoare tandrețe. Iese la iveală firea lui bună și profundă. Omul care a ales morala studiului e atins de suferința prietenului său și vrea s-o împartă cu el: „Cum s-a petrecut lucrul asta care seamănă cu o mișelie a soartei? [...] Totul e important și cutremurător. Lasă-mă să fiu nenorocit împreună cu tine“. Găsește prilejul să se judece pe sine și, din cele mărturisite, aflăm că adolescentul Vianu a fost de multe ori „cumplit de neurastenic“ și s-a lăsat prins „în lucrări absurde“. Ce fel de lucrări? Esteticianul nu spune, dar nu uită să-i mulțumească prietenului doborât acum de durere pentru ajutorul moral pe care i l-a dat altădată. Vrea să i-l întorcă și-i cere să se reculeagă în fața nenorocirii. Se mărturisește el însuși și din însemnările sale deducem că până la 25 de ani n-a fost în stare de nici o iubire serioasă, deși a avut „o întreagă experiență erotică“, necunoscută prietenilor. A fost timp de o lună „literalmente nebun“ și a simțit o „induișare teribilă“, un junghi adînc înfipit în inimă și un sentiment de neputință de a mai duce viața „fără unire, fără contopire“...

Criza a trecut și doctoratul de la Tübingen e preocupat acum de morala freudiană (sintem în 1922) și-i află îndreptățirea în acești termeni neobișnuiți de entuziaști: „Tipul moralistului freudian este divulgatorul, nu acela care poate găsi o formulă și în ironia apatică a scepticului, ci acela care împreună realismul viziunii cu eroismul transcendent al concepției. El este de fapt: Revoluționarul, pe care lumea se căznește să-l nască de atîta vreme. El va fi — ca în cuvintele evangheliei — Șarpele și Porumbelul în sfîrșit uniți, omul pe care Nietzsche îl visa și pe care în făptura lui de contraste cosmice, reconciliind pe Satan cu Arhangheli și Domnul, îl presimțim și îl dorim cu toții. Morala a trăit un moment mare la vremea lui Socrate și epoca întreagă care a urmat a culminat în Kant. În tot timpul acesta și de-atunci nu s-a mai inventat nimic în morală. Nietzsche a întrezărit desigur ceva foarte important, dar felul favorabil pentru observația vieții în care ne pune teoria freudiană va permite o cristalizare etică nouă.“

În vremea aceasta prietenul Dan Barbilian moare de urit la Göttingen și, dintr-o scrisoare către prietenul comun Simon Bayer, deducem că ambiția sa este să supună prin virilitatea lui, lumea feminină teutonă. Tudor Vianu îi dojenește și-l îndeamnă spre „sfortare intelectuală“, însă tânărul matematician vrea să urmeze netulburat drumul său. Iată unde duce el: „Ce paralelism între destinele mele și ale lui Tudor — pină astăzi cel puțin! Noi nu încetăm de a ne minuna. Consideră: amîndoi tomatnici și flăcăi, amîndoi fără carieră definită unul omorîndu-se de muncă la Tübingen, altul de urit la Göttingen (rimează, lei seama?). Analogie exterioară, căci temperamentele noastre sint în divorț. Tu-

dor a rămas buchînistul din strada Berzii, Eroului etc., clientul, cumpărător numai al Eschinazilor. Aici îmi otrăvesc sufletul cu haltele de jumătăți de ceasuri la vitrinele de librării. Eu, mai chel, mai adus de spate, dar viril, îmi urmez linear cariera mea: cariera de amant universal. O singură ambițiune mă domină: îmbunătățirea rasei teutone printr-un puternic influx de singe valah. Je fais de mon mieux, te rog să mă crezi. Dacă pină la urmă nu voi duplica Berlinul cu un furnicar de mici barbilieni, vina e a numerelor de sease țifre cu care se scontează fetele aici. Gestul însă va rămîne. El singur importă“.

Am citat inadins acest fragment dintr-o scrisoare plină de fumurile tineretii, simpatic lăudăroasă, pentru a dovedi nu atât divorțul temperamentelor, ci prietenia lor. Frumoasa lor prietenie. Citindu-i corespondența, îmi dau seama că pentru Tudor Vianu prietenia nu este numai o vocație a caracterului, este, înainte de orice, o virtute (o vocație) a spiritului. E capabil de pritenie cine știe să gîndească și să înțeleagă. „Delicată inteligență a prieteniei“ — zice el într-un loc. Ce splendide îmi par azi aceste pagini în care niște oameni tineri și inzeștrați se caută unii pe alții, se stimează enorm și se încurajează moralmente cînd sint loviți de nenorociri! Și ce mare și curată este credința lor în cultură și în posibilitatea culturii de a suprima „germenul de sălbăticie“ din om!...

DAR să nu-l pierdem din vedere pe autorul acestor extraordinare scrisori, aflat în străinătate, dornic să-și formeze un destin intelectual și să ajungă la o împăcare cu sine. Căci omul care pentru mulți intruchipează spiritul academic senin și distant e în dușmănie cu sine și simte deseori gheara anxietății. A stat o vreme la Berlin și nu s-a simțit în largul lui. E un oraș „parvenit, și n-are nici o amenitate, afectează genul «fin de siècle» și poartă cu toate acestea cisme de luf“. Doctoratul caută micile orașe din sud, se stabilește la Tübingen, lucrează mult, dar nu-i liniștit. S.mte, zice el într-o scrisoare către același Simon Bayer, „mișcarea negativă a sentimentului, căderea grea la fund“ și înțelege caracterul „suferind“ al naturii sale... Citește zece ore pe zi, se „doctorează“ și este hotărît să lepede îndoilele tineretii. „Nu cumva devin un învățat?“ — întreabă el cu o naivitate puțin jucată. Va deveni, în mod sigur, este chiar de pe acum (1922) un om care știe multe lucruri și va renunța la critica militantă pentru a se dedica esteticii. Articolul din Sburătorul este un document moral de prim ordin. Argumentele de acolo revin în însemnările intime. Nu-i place tânărului serios vrajba din publicistica românească, spectacolul de injurii, nu-l plac, în genere, „oamenii de vorbe“, dușmăniile

lungi și rușinoase. Cînd citește prin ziare despre agitațiile antisemite e trist, „ca și cum aș fi suferit o trădare în idealurile mele“. Se ucide muncind (ii parafrazez cuvintele), e obosit și simte în el „o stridență [...] o lipsă de înțelepciune în felul vieții. Un păcat mare...“. E apucat de un dor de regăsire printre prietenii și cu prietenii săi, dar ingratur Dan este iremediabil pierdut. Cînd vine la Tübingen nu stă locului, se răsuște după „dame“ și, în genere, matematicianul cu cap metafizic este acaparat de femei. Mai toate, adaugă malițios esteticianul, „babe și pocite“... Pe amantul universal Barbilian îl apostrofează în aceste împrejurări, dar nu are speranța unei îndreptări: „Oare imperiul «impersonalului» este definitiv părăsit?“...

SURPRINDE mărturisirea pe care Tudor Vianu, cunoscut ca model de echilibru și liniște, o face altui prieten și coleg, Ion Marin Sadoveanu. Iată-o: „este în mine o turbată nevoie de totalitate, un eroism exagerat, un apetit tragic...“. În ce mă privește, îl cred pe cuvînt pe estetician. Nevoia de totalitate se vede din cărți, rare sint spiritele care caută, ca el, să cuprindă toate laturile unei probleme și să vadă lumea din perspectiva globalității ei. Dar apetitul tragic? Tragicul nu pare, la prima vedere, un concept pentru omul care săurește un ideal moral și vede frumosul ca o expresie a binelui... Cu atât mai puțin nuanța de apetit tragic nu se potrivește cu imaginea pe care el a lăsat-o contemporanilor săi... Tudor Vianu are, cu toate acestea, un simț al tragicului și, cum a observat odată bine fostul lui student, Sorin Titel, profesorul era o ființă tragică, poate tocmai pentru că vedea lumea de sus și din perspectiva finului care gîndește infinitul. Înțeleptul care dibuie resorturile lumii este melancolic și spiritul lui, izbit de limitele cunoașterii, se trage cu vremea într-o atitudine superior sceptică. Vianu simte fragilitatea ființei sale și toată frumusețea lui morală vine din faptul că n-a voit să joace comedia omului netulburat de nimic, omul nesuferit de „sănătos“ și insensibil la suferință. Nu acceptă nici cefălaț păcat al spiritului, retragerea, fuga din fața „atentatelor nedreptății“. O probă că Tudor Vianu gîndește actul intelectual și ca un act moral avem în scrisoarea pe care o trimite în 1935 lui Mihail Sebastian. El laudă, aici, conștiința probă, „omul grav și demn“ și adaugă: „Dă-mi voie să-ți spun cît de mult m-a făcut experiența vieții să prețuiesc într-un scriitor tocmai aceste din urmă însușiri. Mult talent se risipește în scrisul nostru de azi; puțină morală îl susține. Lipsa de scrupule, calomnia ușuratică, injuria grosolană înfloresc azi cu atîta exuberanță, încît mă întreb cu groază ce ne mai rezervă viitorul. Oare oamenii curățîi și drepti n-au datorită să se unească pentru a restitui în anarhia clipei de față acel sentiment al răspunderii, în lipsa căruia funcțiunile inteligenței și ale talentului devin absolut primejdioase obște omenești?“.

Despre opera lui Tudor Vianu s-a scris mult și se va mai scrie în mod sigur pentru că ea nu s-a învechit în idei și proza ideilor continuă să placă și astăzi prin creația d.n interiorului ei. Despre structura existenței sale s-a vorbit mai puțin și, cînd s-a vorbit, a fost prins în portrete luminoase mai ales omul de la catedră pătrunzător, ordonat și elocvent. Portretele nu sint false, însă însemnările intime (ca aceste admirabile scrisori de tinerete) îl arată altfel. Un spirit prob, desigur, grav și demn, dar foarte neliniștit în adîncurile sale, deschis și afectuos, zguduit din cînd în cînd de crize morale, deznădăjduit pină a se gîndi la o fugă în Indii... Un spirit, încă o dată, „bolnav de plenitudine“, tolerant și prietenos. S-a construit cu inteligență și migală, stăpinindu-și fondul tragic. Un caracter frumos și, putem spune în liniște, un model moral în lumea intelectuală a veacului nostru. Vianu nu crede că intoleranța și ura pot fi fructuoase. Cînd colegul său, G. Călinescu, îl bănuie că se pregătește să atace Bietul Ioanide, esteticianul trimite aceste versuri dojenitor amicale: „Așa m-ai vrut? Mă știi așa? / Ținînd stiletul sub manta? / Ne-aduse valul din vechime, / Ne-a cufundat în mare adîncime / Și cînd, luptînd, la spumă, sus, ajuns / Tovarășul de luptă să-l străpung? / Nu m-am legat și eu cuvîntul / Să îl slujesc? Au care-i legămintul / L-am rupt vreodată, aspru sau perfid? / Ești Musaget și sint Apollo-nid. / Deci drumul nostru-alături să-mplînim: / Ne tragem dintr-o spiță; / ne iubim!“.

Eugen Simion

Premiile ACIN pe anul 1986

PENTRU FILME DE LUNG METRAJ

Marele premiu — scriitorului Titus Popovici, scenariul filmului *Noi cei din linia întâi*, pentru întreaga sa contribuție la dezvoltarea filmului românesc pe linia originalității artistice, a promovării tematicii istorico-social-politice în cadrul specificului național.

Premiul special al juriului — regizorului Sergiu Nicolaescu pentru regia filmului *Noi cei din linia întâi*, film înscris în epopeea națională cinematografică.

Premiul special al juriului — pentru popularitate, regizorului Nicolae Corjos pentru filmul *Liceenii*.

Premiul pentru regie — ex aequo, regizorilor:

— Andrei Blaier pentru filmul *Bătălia în umbră*.

— Șerban Marinescu pentru filmul *Domnișoara Aurica*.

Premiul pentru scenariu — scriitorului Eugen Barbu pentru scenariul filmului *Domnișoara Aurica*.

Premiul pentru imagine — operatorului Vlad Păunescu pentru imaginea filmului *Domnișoara Aurica*.

Premiul pentru interpretarea feminină — actriței Marga Barbu pentru rolul *Domnișoara Aurica* din filmul cu același nume.

Premiul pentru interpretarea masculină ex aequo actorilor:

— Valentin Uritescu pentru rolul *Sergentul Șaptefrați* din filmul *Noi cei din linia întâi* și Gică Hău Hău din filmul *Domnișoara Aurica*.

— Dan Condurache pentru rolul *Locotenent Victor Popescu* din filmul *Bătălia din umbră* și pentru rolul *Dan Scheianu* din filmul *Întunecare*.

Premiul pentru decoruri — scenografului Lucian Nicolau pentru scenografia filmului *Domnișoara Aurica*.

Premiul pentru costume — pictoriței

de costume Oana Tofan pentru costumele filmului *Domnișoara Aurica*.

Premiul pentru muzică — ex aequo compozitorilor:

— Florin Bogardo pentru muzica filmului *Liceenii*.

— Temistocle Popa pentru muzica filmului *Oaspete la cină*.

Premiul pentru coloana sonoră — inginerului Tiberiu Borcoman pentru coloana sonoră a filmului *Întunecare*.

Premiul pentru montaj — monteusei Gabriela Nasta pentru montajul filmului *Noi cei din linia întâi*.

Premiul criticii — ex aequo, criticilor:

— Alice Mănoiu pentru susținerea permanentă a criteriului valoric în promovarea filmului românesc,

— Ioan Lazăr pentru volumul *Cum se face un film*, apărut la Editura Cartea Românească.

Diplomă de onoare — pentru angajare social-politică și nivel artistic se acordă filmelor:

— *Partidul, patria, poporul* — regia Gheorghe Vitanidis,

— *Cununa de lauri* — regia Anghel Mora.

Diplomă specială pentru interpretarea feminină — actriței Ruxandra Buceșcu pentru rolul *Ileana Pandrea* din filmul *Un oaspete la cină*.

Diplomă specială pentru interpretarea masculină — ex aequo, actorilor:

— George Alexandru pentru rolul *Sublocotenentul Horia Lazăr* din filmul *Noi cei din linia întâi*.

— Bogdan Uritescu pentru rolul *Mișu* din filmul *Al patrulea gard lingă debarcader*.

Diplomă specială — tinerilor actori: Oana Sirbu, Cesonia Postelnicu, Ștefan Bănică jr., Mihai Constantin și Tudor Petruț, pentru rolurile din filmul *Liceenii*.

PENTRU FILME DE SCURT METRAJ

Marele premiu : Cerbul, podoaba Car-

paților — scenariul, regia și imaginea: Liviu Nițu.

Premiul special al juriului: Omagiu partidului — regia Traian Fericeanu.

Premiul pentru scenariu: Dar tata e mai puternic — scenariu și regia Ioana Holban, Sorin Popescu.

Premiul pentru film documentar, ex aequo:

— *Belșug în Banat* — regia Felicia Cernăianu.

— *3000 de fotografii ale Bucureștilor* — regia Alex. Sirbu.

Premiul pentru film de artă sau etnologic, ex aequo:

— *Scrisoarea Mariel Tănase* — regia Laurențiu Damian.

— *Ceramica de Săcel* — regia Olimpia Daicoviciu.

Premiul pentru film științific, ex aequo:

— *Sintem acasă* — regia Vasile Alecu,

— *O afecțiune vindecabilă* — regia Liliana Petringenaru.

Premiul pentru film reportaj: Festival Enescu — regia Tereza Barta.

Premiul pentru film cu actori: Casa cu 4 fete — regia Titus Munteanu.

Premiul pentru imagine: Carol Kovacs și Liviu Georgescu pentru imaginea filmului *Sentimentul unu*.

Premiul pentru film de animație: in memoriam: Pegasus — regia Zaharia Buzea.

Premiul pentru plastică de animație: Racheta cosmică — de Liana Petruțiu.

Premiul pentru animație, ex aequo:

— *Olimp Vărășteanu* pentru *Dumbrava minunată*,

— Valentin Băciu pentru *Novăcești*.

Diplomă de onoare: Ion Bîrsan și *Horia Bolboceanu* pentru imaginea filmului *O meserie bărbătească*;

Diplomă de onoare: Ștefana Bratu și Sandu Păun pentru regia filmului *Bună dimineața, soare*,

Diplomă de onoare: Alexandra Irimia pentru regia filmului *Vasile Părvan*.

CU ACEASTĂ splendid scrisă, inteligentă și plină de rafinat umor *Cădere în lume* (Cartea Românească), formula de roman a lui Constantin Toiu ne apare, așa-zicând, deplin stabilizată și meritând a fi înfățișată în liniile ei generale. Încercări s-au făcut și mai devreme (de exemplu, articolul lui Ioan Holban din *Profiluri epice contemporane*), dar prea puține, în condițiile în care analizele din unghiul conținutului istoric al ficțiunii sînt net majoritare în critica romanului actual, menit parcă, prin însăși natura lui, acestui fel de abordare. Dovadă și că, în schimb, proza scurtă de după 1980 a favorizat de la început examenele structurale și stilistice. Fapt e că n-avem aproape deloc studii de tipologie a romanului din ultimele decenii. Originalitatea multora din aceste romane e departe de a fi fost privită cu insistența cu care a fost așezată sub lupă latura lor documentară. Așa s-a întâmplat și cu *Galeria cu viță sălbatică* al lui Constantin Toiu, lucru explicabil în 1976, cînd literatura inspirată de „obsedantul deceniu” era în plină maturitate, dar și cu *Insoșitorul*, în 1981, cînd devenise limpede că maniera stilistică prezintă mai multe motive de atracție în romanele scriitorului decît cronica socială (ceea ce nu l-a împiedicat pe un comentator, autor și al unei stufoase sinteze, să continue a certeta romanul respectiv ca pe unul despre „degradarea Istoriilor sacre” etc.).

Cîteva trăsături ale romanelor lui Constantin Toiu s-au impus din capul locului, indiferent de valoarea lor. Ele aparțin genului de roman intelectual, atît ca materie, cit și ca perspectivă psihologică și etică, pe care-l ilustrează, dintre contemporani, Ivasiuc, Paul Georgescu, Radu Petrescu, Mircea Ciobanu, M.H. Simionescu și alții. De aici, o anumită înclinație spre „interpretarea” realității, prin prisma unei anumite idei despre univers (cum îi plăcea să spună, cam pretențios, lui G. Călinescu, cel cu care s-ar fi cuvenit să deschid însăși seria de mai sus), o „subțirime” a gustului, care se datorează chiar faptului de a nu putea zugrăvi lumea fără s-o aprecieze, precum și o complicație a narațiunii, devenită „dificilă” și împinsă spre metaliteratură și spre artificialitate compozițională. Acestea toate se găsesc — în dozaj propriu — și la Constantin Toiu. Nu așa de complex metaliteratură ca ale lui M.H. Simionescu sau Olăreanu, romanele lui recurg totuși frecvent la încercarea puterilor povestirii și la motivele narativității conștiente de sine; mai puțin sofisticate stilistic decît ale lui Paul Georgescu, exprimă un nivel la fel de înalt și specializat al limbajului; cultivă, ca și cele ale lui M. Ciobanu, mitul, parabola, simbolul, deși într-o formă mai sumar-transparentă; în sfîrșit, în-

Constantin Toiu, *Căderea în lume*, Editura „Cartea Românească” 1987.

tr-o manieră mai puțin demonstrativă decît la Ivasiuc, sint romane „ideologice” și polemice.

Genul intelectual fiind genul proxim, diferența specifică (abia sugerată adineaori) merită, de asemenea, să fie luată în considerare. Iată chiar *Căderea în lume*, în care un bărbat relativ tînăr, în jur de patruzeci de ani, aproape pitic ca statură, inteligent și cultivat, reparator cîndva de ceasuri și ochelari, arhivar de ocazie apoi la o judecătorie, se consacră consemnării memoriilor tatălui său și, prin ele, ca și prin alte canale, încearcă să ancheteze cazul unui unchi al său, al cărui nume îl poartă — Babis Vătășescu — ideolog de extremă dreaptă înainte de război, condamnat la moarte de Antonescu și împușcat, personaj însă charismatic și puternic. La drept vorbind, acesta e tot subiectul romanului, imbogățit, nu atît faptic, cit prin conjecturile psihologice și morale ale anchetei întreprinse de Babis Vătășescu al doilea. Acesta are darul de a asculta, de a înregistra, de a pune cap la cap. „Nu eram decît un reparator (mărturisește singur într-un pasaj semnificativ). Un bricoleur. Un tip care se căznește să stabilizească la juțea și cu folos niște legături”. În *Insoșitorul*, numele lui era Rinzel, stenograf, scribul, martorul nevăzut. În *Galeria*, personajul similar era colectiv, dar avea și figura individuală a tînărului infirm care locuiește în „galeria” propriu-zisă a casei. Se observă limpede recurența unor elemente, pină și infirmitatea (Babis este pitic) jucînd un rol, căci personajele devotate colecționării de mărturii sînt personaje frustrate, care nu trăiesc ele însele decît prin sarcina pe care și-o asumă.

În primul rînd, se observă și aici o discriminare între „protagoniști” și „martori”, cele două categorii de personaje pe care le întîlnim, tabere înfrînte, în toate romanele lui C. Toiu. Babis întîiul fiind protagonistul, eroul, personalitatea, omul care are un destin, Babis al doilea este martorul, înregistratorul, omul fără însușiri și fără destin personal. El alcătuiesc un cuplu perfect, care îl oglindeste pe acela alcătuit de istorie și de literatură, de viață și de ficțiune. În acest motiv al memoriei care conservă este implicat și un motiv strict literar: al scrisului care fixează existența. Babis al doilea este naratorul real și autorul virtual al biografiei lui Babis întîiul. „Le puneți pe hirtie...”, întîmplările, ideile acestora? Sau doar vă place să le povestiți? — îl întreabă pe Babis al doilea domnul Negotei, tovarășul lui de plimbări nocturne. „Diferența după el era că niște idei sau întîmplări legate între ele pe hirtie îți dădeau asupra lor o putere pe care poate că nici nu aveai cum s-o cunoști pe deplin, în toate urmările ei, nemaivorbind de faptul că acele legături nu existau în stare pură

în realitate, cum nu există diamantele, decît bine tăiate și șlefuite, trecute prin atelier. «Sau scrii?... Nu cumva scrii?» mă tutuise deodată, glumeț, cu o amenințare glumeață, oprindu-se din nou în ninsoarea bogată. N-am zis da nici nu. «Ah, autorule, autorule!», imi făcu el cu degetul, «nu m-aș mira să aflu, azi mîine că noaptea eu mă plimb cu un autor!».

Romanul este construit în funcție de această particularitate. Protagonistii ies la iveală prin intermediul martorilor; martorii trebuie să se informeze, să discute; și la urmă să scrie, devenind autori. Romanul are, din acest motiv, structura unor povestiri încastrate sau etajate spuse naratorului principal de către alți martori și protagoniști și regizate de acesta. Dacă în prezentul acțiunii, nu se întîmplă mare lucru (plimbările lui Babis al doilea cu domnul Negotei prin zăpada uriașă, vizita la domnul Leo, amintiri declanșate de personajele întîlnite), romanul crește, insesizabil, pe dedesubt, în toate direcțiile, pe măsură ce sint depistate rădăcinile lungi, nesfîrșite din trecutul oamenilor și al faptelor. O vreme, revenirea la planul-pilot al prezentului și se pare necesară, inevitabilă; apoi constăți că o poți abandona, pe măsură ce și se dezvăluie trecutul. Exigența clasică de construcție e încălcată în *Căderea în lume*, căci peste jumătate din roman — jumătatea a doua — este o povestire în povestire relativ independentă, cu minime ancore în prezentul narațiunii. De n-ar fi *Epilogul*, tărîmul ar fi definitiv pierdut.

În al treilea rînd, există la Constantin Toiu un pronunțat caracter conversațional al prozel. Multe personaje au sămîntă de vorbă și nodurile acțiunii sînt de fapt întîlnirile și tăcările lor. Dacă am considera, sub acest raport, compoziția romanului, și nu sub acela al acțiunii, am descoperi că ea este mult mai riguroasă. Ca și *Obligado*, *Căderea în lume* debutează cu o plimbare în timpul căreia se discută la *batons rompus*. (Doar că locul s-a mutat, dintr-un București mitei-caragialian, cuprins în perimetrul Victoriei — Lipscani — Bulevard, într-un București mai de margine, dintre Dorobanți și Floreasca: în rest, aceeași plăcere a citirii numelor de străzi, nume mai pitorești adesea decît străzile, caracteristică pe care romanul nostru intelectual a moștenit-o se pare de la Caragiale întîiul). De discutat, se discută apoi mereu. Conversația înseamnă însă și anecdotă: nu orice subiect merită a fi subiect de discuție, ci doar acela memorabil, fie el o scenă, fie o vorbă de spirit, fie un citat. Nu există în întreaga noastră literatură personaje care să ilustreze mai bine tipul de *causeur* decît cele ale lui Constantin Toiu. Cozeria fiind o artă, ea comportă cel puțin două aspecte: alegerea temelor și regia lor.

Mai jos, sub acest strat evident, al conversației, romanele lui Constantin

Toiu ascund o particularitate neobservată încă pe cit știu, dar care mi se pare cea mai originală: factura memorialistică. Aproape totul în *Căderea în lume* ne îndreaptă spre un romanesc memorialistic, dacă îl pot numi așa: mai întîi, prefacerea oricărui subiect într-o anecdotă, atractivă, picantă, semnificativă; apoi, prefacerea oricărui personaj într-un portret, dominat de o *qualité maitresse*, caricatural cu finețe, adică „simplificat”, ca să fie memorabil, la cîteva gesturi, expresii ori ticuri. Aș spune că apogeu (și limita) romanului intelectual este memorialistica: invenția, adică, după un model care are, în sine, toate elementele necesare spre a fi demn de atenție. Din această pricină se produce un oarecare exces de note ieșite din comun, bizare. Ceea ce este banal (și interesează plenar romanul în general) e ocolit. Sînt preferate excepțiile, curiozitățile, piesele rare, care dau farmecul tuturor colecțiilor. Și ce este memorialistica decît o expresie a spiritului colecționar? Există în recentul roman mai multe personaje al căror prototip îl identificăm lesne: Leo, poetul Veste-meanu etc. Nu e însă vorba, numaidecît, de putința acestei identificări, pe care generațiile de după noi n-or vor mai avea. Deja astăzi prototipurile eroilor din *Bietul Ioanide* nu mai prezintă interes pentru cei foarte tineri. E vorba de o *tehnică* a autorului de memorii, pe care Constantin Toiu o întrebunțează cu strălucire în roman, și chiar dacă modelul real nu e identificabil ori pur și simplu nu există, impresia, la lectură, este aceeași. E foarte posibil ca, după ce a încercat-o în ficțiune, Constantin Toiu s-o practice și în memorii adevărate: insolitul observațiilor, amestecul de toleranță și de sarcasm, finețea spirituală a malitiei și, dacă pot zice așa, cultura ei (porecele, scoase din cărți), pe care personajele din *Căderea în lume* și le aplică unele altora sînt savuroase) vor face probabil ca aceste memorii să fie extraordinare.

Căderea în lume este un valoros roman, interesant, captivant, cu o gamă portretistică variată (Leo, Babis întîiul, domnul Negotei, Sara, Mita, Brenner și multe personaje secundare), cu secvențe greu de uitat (cum ar fi drumul spre Canossa al lui Babis întîiul, însoțit de Mita, care încheie cartea) și, nu la urmă de tot, scris cu o subtilitate a limbii care ne face să ne gîndim la maeștrii de odinoară, căci astăzi nu se mai poartă.

Nicolae Manolescu

Spațiul originar

● LA RELATIV mică distanță în timp de la apariția ultimului volum de versuri, Ion Văduva-Poenaru ne propune un altul — al treisprezecelea, apărut în condiții grafice de excepție, cu titlul *Aripă nemărginită* (*), semnificînd *logosul* înaripat „prin care toate s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut”. În concepția autorului, *Logosul* impulsionează zborul cunoașterii „peste toate nopțile cite există”, pătrunzînd pînă în „încăperile secrete ale veșniciei”. Poetul denunță acel agnostic *ignorabimus*, manifestînd o atitudine radicală față de cunoaștere, prin îndrăzneala de a rupe „sigiliul pus pe nemurire”, cum și prin dorința de a pătrunde în acele taine „ale inchișiției materiei”. În raport cu volumele anterioare, cel de față se remarcă printr-o mai temerară încercare de reinterpretare a temelor, pe o altă treaptă a spiralei dialectice. Năzuindu-se poetului de a realiza o ontologie lirică. Ceea ce caracterizează întreprinderea lirică a lui Ion Văduva-Poenaru este dorința de a descoperi echivalente expresive cit mai adecvate în tratarea dificilelor teme pe care le abordează, recurgînd în acest scop la poetica visului în vis, propunînd la rîndul său o artă poetică, înțeleasă ca o „poveste în poveste”, ca „mit în mit”...

În contextul ontologiei sale lirice, poetul e solicitat stăruitor de „o nouă geneză” inclusă, potrivit artei sale poetice, în cea a miturilor etiologice. În acest sens, *toposul primordial* are pentru Ion Văduva-Poenaru coordonatele specifice ale spațiului matrice, respectiv ale patriei — „singura mea mare iubire” —, văzută asemenea unui „templu” ... „construit de străbuni cel mari”, ca „sanctuarul de la Sarmisegetuza, / unde timpul niciodată nu se sfîrșește” — „zidirea cea mare / a Neamului” ... „mai frumoasă

*) Ion Văduva-Poenaru, *Aripă nemărginită*, Editura Cartea Românească, 1987.

decît toate statuile”... În acest topos binecuvîntat s-a născut un popor „din îngemănarea pămîntului și-a stelelor”... Tot aici a văzut lumina însuși poetul în „casa acoperită cu șifă, [...] casa pîn-tească dată cu lut sfînt” ... „din pămîntul roditor al Munților Orăștiei”. El este nedespărțit de acest spațiu, conceput după modelul mitului primordial ca o *grădină de lumină* cu cireși înfloriți, sădiți de acei „grădinari ai dreptății, / Care s-au numit Horea și Vladimirescu”. Poetul înalță un encomion spațiului originar al patriei: „Rădăcinile toate sînt acasă la ele / Și seva curge prin adîncuri ca niciodată, /.../ Curge prin adîncurile din noi / Și se prefăce în petale de cires. / Ce frumoasă e grădina noastră românească, / Și ce frumoși sînt cireșii care n-au putut să piară / Sub sărutul nopții, /.../ Cireși cu flori albe și cu cori, / Ce trec peste timp peste timp!” (*Rădăcini*). În configurarea spațiului originar, un loc aparte îl ocupă *marea* („Fără de mare n-aș avea ochi”), *pădurea* („Fiecare dintre noi adăpostim / O pădure de mestecenii și miri”) și „*Carpații* pe care trebuie să-i escaladez”...

În legătură cu „noua geneză” pe care ne-o propune Ion Văduva-Poenaru se află și străvechiul mit al oului, reinterpretat într-o manieră deosebită de cea a lui Ion Barbu, fără însă, după opinia mea, acea elevată tensiune lirică din poemul barbian, în cadente mai degrabă didactice: „Mă-nchin în fața templului oval, / Căci ou am fost și eu la început” (*Elegie*, 11); sau: „Descoperim mereu același ou înalt, / O altă adîncime ne-mpresoară” (*Ibid.*). În același mod este interpretată și conexiunea dialectică dintre *spațiu* și *timp*, întregită triadic de *umbră*.

Autodefinindu-se drept „*stîtină* plină de iubire”, dar și „*pasăre* nebună” (după mine, deloc!). Ion Văduva-Poenaru încearcă să fie deopotrivă „*văd și rost*”...

Simion Bărbulescu

Poeme inevitabile

● PE POETUL Nicolae Sinești am avantajul de a-l fi semnalat între primii în urmă cu cîteva ani la o ediție a Festivalului național „Cîntarea României”, cînd îi remarcasem talentul alături de o tînără prozatoare cu disponibilități pentru proza satirică, Georgeta Vișan, care lucra la Tricodava. Nicolae Sinești reprezintă în acea confruntare a talentelor literare întreprinderea la care lucra pe atunci, I.R.E.M.O.A.S. din București.

Nu mică mi-a fost satisfacția recent cînd m-am pomenit la Casa Scriitorilor cu placheta *Călătorie într-o sămîntă* (*), apărută la editura Albatros, unde lector i-a fost vechiul meu prieten, poet și traducător el însuși, Ion Acsan. Cam atît despre acest autor, indiscutabil talentat.

Cît privește poezia pe care ne-o propune, comentarea citorva titluri va fi relevantă. Poemele sale sînt o gilgiire de metafore în care pămîntul cu ale sale este proiectat în cosmos, cam cum o face și poetul popular, chiar dacă versurile sale sînt moderne. Un ritm abrupt, precipitat uneori, e în orice caz totdeauna pregnant. O franchete a viziunilor e evidentă: două poeme se cheamă, primul *Poem inevitabil*, cel de al doilea, *Alt poem inevitabil*. Să citim pe primul dintre acestea, *Poem inevitabil*: „Cuvintele / Să fie stelele tale. / Să nu se schimbe / În ape tulburi!... / Și să nu te miri / Dacă vei vedea / Pe străzi / Stelele umblînd / Cu liniștea la brăț.”

Există și poezii apropiate de versul tradițional. Nu întîmplător ele se intitulează: unele, balade sau chiar și au structura cursivitatea unor balade. Iată cum începe *Balada omului*: „Ariadne fir mă poartă / Înspre omul care-l caut, / Gîndurile mă undesc / printr-o măduvă de flaut. // Omule ce îți presimț / Cîntecul altoi în floare, / Zămisindu-te în timp, / Frumusețea ta mă doare.” Asociațiile sînt nu o dată imprevizibile, coerente însă, cu

*) Nicolae Sinești, *Călătorie într-o sămîntă*, Editura Albatros, 1987.

o oarecare stringență. Centrate, chiar dacă nu totdeauna foarte bine, cum ar fi zis mult regretatul meu coleg de redacție de la „Luceafărul”, Dragoș Vrăncianu, poetul și omul de cultură de o indiscutabilă notorietate.

Dar revenind la acest autor al unor poeme inevitabile, să mai cităm cîteva dintre ele: „Deasupra pămîntului / O flacără / Dovedește aurul / Dinlăuntrul... / bogată fiind țara / De unde vă vorbesc // Ce știți voi / Despre călătoria mea / Prin fumul unui timp / Ars pe rug / Pentru această sărbătoare.”

Sămînta, ca univers al vieții, oferă pretextul unei călătorii, care domină cartea. Dar pentru încheierea comentariului nostru am o dedicație, scumpă inimii autorului, ea fiind adresată mamei, la a șaptezecua aniversare: „Mă număr printre firele-ți cărînte, / Prin anii tăi de gînduri risipiți / Și azi îți tinem calea la o punte / Să îți urăm amîniți și fericiți. // Dar viața-i, mamă, un pahar de vînt / Din care bem că s-a mai dus un an — / E cîntecul fugit de pe pămînt / Într-un neant, unde nu sînt dușmani. // Nu mă bucur, luați frații mei aminte // Mi-e soarele acoperit de nori... / De masa asta plină de cuvinte / De gîstarele ce le-ați umplut cu flori. // Uitați-vă cum ochii mamei plouă, / Cît iubire pașii ei măsoară- / Amar de ani, de vise și de rouă: / Cum ne privește și cum se înfioară... / E mama cerul meu nedefinit.”

Noi, unii, considerăm că pentru autorul comentat însuși cerul poeziei mai trebuie definit. Dar cum ne asigură în poezia intitulată chiar așa, *Poezia mea*, promisiunile sînt mari: „Omule e poezia mea / Trece pragul / Cu semnul omului în mine. // Departe veneția-i / Posibilă lumină... / Ascult marea imn- / În care cînt și trăiesc, / O metaforă bolnavă / De prea multă viață.”

Oricît de bolnavă de prea multă viață, principalul e ca ea să nu zacă...

Nicolae Stoian

Retorica imaginarii

astfel încât natura obiectelor, personajelor, gesturilor invocate devine „impalpabilă”, atribuind întregului discurs o aură hieratică. Procesul acestei irealizări treptate este perfect consonant cu structura de reținută emoție a individualității autoarei. Prea puțin adecvată apare însă maniera unei poezii tranzitive, stridente în contextul respirând arome pasciste al majorității versurilor. Deși s-ar spune că Gabriela Negreanu a optat pentru o formă lirică anterior constituită, surprindem încă în **Partea omului** permanenta nevoie de autodelinire prin repetata delimitare față de modalitățile transcrierii convenționale, nu întotdeauna depășite odată cu incriminarea lor: „Șlefuirea cuvintelor, mondenități. / Derobări de sintaxă, retorici. / Și toate vechi / de cind lumea. // Ci eu mi amintesc de strămoșii / noștri: / vorbeau cu tunet, / plingeau cu ploii, / iar un gând bine țintit / ucidea.” (**Arte poetice**). Inocența pierdută a cuvintelor și atenuarea forței lor de acțiune efectivă asupra realului, determinând instaurarea necesară a altui limbaj, deși lucid analizate, rămân în limitele bunelor intenții, la nivelul afirmațiilor pure. Apețea pentru simboluri consacrate în perimetrul marilor teme, pentru recuzita conceptuală a unei poezii de factură filosofică, subminează naturalețea exprimării, plasează revelațiile interiorității într-o zonă impersonală. Tonul sentențios, inventarierea emfatică a tuturor reperelor considerate apte să traducă prin simpla lor numire sentimentul apartenenței la un orizont etnic, includerea existenței individuale într-un ciclu etern, nu reușesc decât să amplifice impresia de vid interior, absența oricărei trăiri personale, directe. Pe măsură ce mecanismul retoricii este tot mai des acuzat, respins cu violență, el pare să renască din propria-i cenușă asemenea unei triumfătoare Păsări Phoenix. „Ești cită vreme te fac să fii / mai ești și te sint / un mod al uniunii în ne-ființă / al unului în multiplicare / al identității în dublu”, scrie Gabriela Negreanu, pentru a se opri apoi imediat să remarcă, surprinsă cumva de evoluția textului său: „dar toate astea-s retorică!” (**Monolog în oglindă**, XI). Ezitarea prelungită care împiedică o rostire nedisimulată a stărilor, uneori surprinse în sintagme remarcabile,

provine din înțelegerea actului poetic drept magică oficiere, dezvăluind sensurile ultime fără să strivească inefabila „corolă de minuni a lumii”. Sugestia este preferată, deci, reprezentărilor concrete — impropriu unui limbaj „inițial” — iar umbrele obiectelor prezente înlocuiesc formele realității „impure”: „dincolo de lucrurile / vii și strălucitoare / și dincolo de ele prezența / lucrurilor vii și strălucitoare / și dincolo — o frontieră, / o limită; o dungă / de neconceput; pe muchia ei / m-am cutremurat — / iară moartea / nu era decit o altfel / de formă. / (noi, violatorii misterului, / siluitorii / porților idolatre / la pupitrul de comandă — al materiei / manipulind ordinea sacrului /.../ penetrind / în impenetrabila ordine” (**Monolog în oglindă**, XI). Venerația față de misterul și energia primordială pe care cuvântul le concentrează provoacă o contemplare narcisică a enunțurilor proprii, o dedublare patetică a vocii interioare: „vocea ta: noaptea mea instelată / țăr-mul oceanului meu de lumină / în care aș putea înota ca delfinii / în care mă scufund ca-n sunetul om // vocea ta, care trăiește sau suferă / în timp ce eu scriu despre ea.” (**Portret. Eu / altul**, I). Dedublarea amintită nu atinge niciodată punctul detașării ironice, textul păstrând seriozitatea unui ceremonial pentru care „restul... pare (chiar așa) / o gravă și tragică rătăcire” (**Discurs despre principiul de coeziune aici și acum**). Concentrată în efortul de a transcende planul superficial al realului, expresia tinde să devină rigidă, se acoperă cu formulări abstracte: „Eu știu. După o gravă năucire / își separaseră funcțiile, / optaseră pentru elementele grele / ale materiei. / Cit să nu-i atragă și dizolve în sine / miezul superdens al Pământului” (**Memorie genetică**). Tema singurătății, a îndepărtării și apropiierii succesive de sine se află în strânsă legătură cu acea dificultate a accederii spre esențe prin intermediul unui limbaj ordonator, care la limită generează o nepuțință absolută de a numi („un blocaj al ființei”), nevoia întoarcerii pe „țăr-mul intențiilor”, tăcerii dinaintea cuvântului. Imposibilitatea transcrierii exacte a stărilor acut resimțite își are adeseori originea într-o criză a imaginarii. Prevalarea experienței culturale asupra datelor

experienței existențiale pune în funcțiune arsenalul unei retorici grandilocvente, alăturând construcții alambicate și elamări patetice, inexpressive („vii tu și-mi rinjești, tu, nevindecatul de tine / vii tu și-mi cersești sufletul, nașterea / tu, hohotindul de plins, cu brațul întins / peste lume, acolo unde / e totul, nimicul” — **Monolog în oglindă**, X; „cuvinte, semn al imposibilului” — **Artă poetică II**). Conștiința schimbărilor survenite la nivelul percepției și transpunerii într-o sintaxă adecvată a realului, existenței cotidiene sau structurilor imaginarii, nu afectează decit superficial compozițiile Gabrielei Negreanu. Totuși, atunci cind francheții mărturisirii ajunge să-și asume simplitatea unei expresii line și concise, atunci cind „scenariul” rememorărilor reușite să ne impună prezența unei lumi sensibile, convingătoare, efectul obținut este surprinzător. Versurile, în fireasca lor în-lăntuire devin memorabile: „existi?... mai ești?... dar copacul acela / vorbăreț din fața ferestrei?... dar magnoliile / lili-acul, sulfina și orga de vint iasomia glie-cina / și buzele tale, caprifoiul și rozmarinul și parcurile / al libertății al muncii al vieții prin care hoinăream / în cabinetele aseptice și crude?” (**Portret. Eu / altul**). Un spațiu viu, seducător prin candoare și precizia notației care îmbină fericit concretul obiectual cu planul reflexiei nostalgice, oferă coordonatele acestui lirism de mare rafinament. Pe parcursul dificilei înaintări spre esențe, spre acea „cummalt-mai-fără-de-nume / REALITATE”, scurtele răgazuri îngăduite sint momentele unor incontestabile reușite. Spiritul mediativ al poetei, căutarea dramatică de sine, investind și antrenând limitele propriului limbaj într-o permanentă concurență cu formele realului, proiectează uneori viziuni tulburătoare. Aflat sub semnul autodefinirii continue spațiul liric delimitat de **Partea omului** iluminează, prin rețeaua complexă a echivocului, nimirilor indirecte și emoțiilor discret reținute, natura tragică a umanului, structura unei sensibilități pentru care actul poetic echivalează cu un ceremonial magic, oficiat în teatrul de umbre instaurind universul secund din spatele realității concrete, diurne.

Ramona Fotiade

Limba noastră

De la Minulescu la... „File din poveste”

PARCA n-aș putea să afirm că autorul **Romanțelor pentru mai tirziu** confundă „pagina” cu „filă”, deși presupunerea există, întemeiată, bineînțeles, pe câteva locuri ale operei sale. Într-un bazar sentimental, de pildă, pe lângă alte lucruri de preț, se află, pe pian, și *Les fleurs du mal*, „legate-n piele de Cordova”, iar poetul își roagă iubita să-i deschidă cartea exact „la fila / Trei sute treizeci și nouă”, căci acolo, la această „filă”, poate fi găsit unul din poemetele sale difecte, *La mort des amants*. Or, știut este că, în orice volum tipărit, nu „filele” se numerotează, ci „paginile”. Altundeva, în *Quiproquo*, vestindu-și partenera că lucrează la un roman și anticipând lipsa ei de interes pentru isprăvile sale literare, Minulescu se tînguie așa: „Dar tu, vai! / Nu-mi vei citi decit o filă — / Prima filă — / Fila cu-al tău nume...”. Și de astă dată filă este folosit cu... „jumătate”, numai, din înțelesul său obișnuit, vrînd să semnifice, contrar uzului, „pagina”, și anume „pagina închinătoare”, pîrînd pe frontispiciu cuvenita inscripție votivă. În rest, versurile rămîn plate, circumstanțiale, mai ales dacă le raportăm la terținele finale din *Albumul eminescian*, unde cuvîntul nostru, retras la final de vers, este prins în două cupluri rime, întîi cu un cuvînt vechi și aproape... învechit (silă), apoi cu un neologism (imobilă): „Spre-a-ți aminti trecutele petreceri, / Condeiu-n mină tu mi-l pui cu silă. / De la origine-un snop de paie seceri, // Apoi te uiți rîzînd la cite-o filă: / Viclean te bucuri de-ale noastre-ntreceri, / Privind în vrav prostia imobilă”. Oricum, înzeștriat cu o structură sonoră limpede și armonioasă, în stare să sugereze fragilitatea foșnitoare a „foii” de carte, filă este așezat de poezii noștri mai ales la sfîrșit de vers, unde cutia de rezonanță a pauzei și ecoul rime înlesnise „relieful” stilistic. Așa procedează și Ion Vinea în prima strofă din *Capitol*.

În realitate, filă este sinonim (parțial) nu cu „pagina”, ci cu „foaie”, însemnînd, ca să mă exprim „tehnic”, „recto i verso”, adică „suma” lor, ambele „fețe” ale unei „foi” de carte, caiet etc., așa cum rezultă, mai limpede nici că se poate, din cunoscutele versuri eminesciene: „Viitorul și trecutul / Sunt a filei două fețe” (*Glossă*).

Din punctul de vedere al originii sale, dar raportat, mereu, la termeni apropiați ca sens, filă este un împrumut din neogreacă, așadar, mult mai „tînăr” decît sinonimul parțial foaie, moștenit din latină (*folia*), dar ceva mai „bătrîn” decît neologismul latino-romanesc *pagina*. El se rînduiește printre acele, destul de numeroase, grecisme, mai vechi sau mai noi,

care denumesc obiecte din lumea culturii, în general, a cărților și a scrierii, în special: *catastif, cărturar, condei, filă, hirtie, plie, tipar, vivliotică* etc.

Rădăcina *fil-* o regăsim, „românizată”, în... „numele trandafirului”, împrumutat din *triantafyllon*, care, în greacă, este „compus”, deci „motivată”, semnificînd, analitic, „treizeci de foi”. Nevoia de „limpezire”, măcar parțială a structurii lingvistice a cuvîntului acționează asupra vorbitorilor români, determinîndu-i să transforme pe *-fil* în *-fir*, printr-o pito-rească etimologie populară, discutată, în lucrările lor, de specialiștii noștri (N. Mihaescu, Th. Hristea ș.a.). Dar forma originară a compusului grecesc se păstrează, aproape adidoma, în numele propriu *Triandafil*, înregistrat de Iorgu Iordan.

În vorbirea de toate zilele filă sună ușor desuet și, de la o vreme, nu-l prea mai aud, dar urzeala lui fonetică, suplă și melodică (Ion Barbu: *fila vibratoare*, în poemul *Dioptrie*), îl recomandă limbajului poetic, unde el a pătruns mai ales datorită lui Eminescu, care i-a actualizat, valorificîndu-l din plin, disponibilitățile expresive. În *Scrisoarea II*, de pildă, sintagma *galbenele file* evocă manuscrisele „învechite” ale poetului, care își tot ia distanță față de ele, pregetă să mai scrie, are „cuvinte” — citiți: „motive” — „chiar să o fi rupt”, pana, rămasă în cernelă. Că nu s-a întîmplat așa, asta e altă problemă; oricum, „foile” ofilite, ale altor vremuri, sînt contemplate în perspectiva unui trecut care, în spațiul frîmintat al subiectivității, se redimensionează, dilatăndu-se enorm: „Optzeci de ani mi pare în viață e-am trăit”; „Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec”. Puterea de „trimiteră”, în această direcție, a epitetului *galben* (pentru Bacovia, „Sufletul ars e galben”) își află un prețios aliat în „somonul” ritmurilor, adică al versurilor înseși: „De ce dorm, îngrămadite între galbenele file / iambii suitori, troheii, saltărețele dactile?” Expresia se ivese în *Scrisoarea I*, sugerînd, acolo, o altfel de trudă, stă-rilă, căci numele încrustate pe răboj trăiesc în vremelnicie, iar metafora *mii de coji* — replică particularizantă a „rămășițelor” — materializează conceptul abstract al inutilității: „De pe galbenele file el adună mii de coji, / A lor nume trecătoare le înșamnă pe răboj”.

CAM aceeași recuzită lexico-stilistică ne întîmpină în *Pajul Cupidon*, numai că epitetul cromatic (*galben*) are doar sensul său propriu: „În volumul ros de molii / Cauți noaptea adevăr / Și-nțîlnești lipită-n

file / Vița-i galbenă de păr”. Volumul ros de molii — iată încă o imbinare tipic eminesciană, vecină, ca sursă de trimerii, cu *galbenele file*, dar stîrnind, parcă mai abilit, impresia amară căsunată de diferitele intruchipări ale degradării fizice, dar și acea simțire tandră, sfiită, pe care o trăim față de slovele, manuscrisele, cărțile vechimii. Așa se întîmplă și în *Singurătate*, unde „cărțile în vravuri” sînt acoperite de pinze dese de păianjen și cercetate, furis, de soareci. „Cu ușor mă-runtul mers”, care le „rod”, încet, înve-lisul. Verbul *roade*, dar mai ales participiul-adjectiv *ros, roasă*, însoțit sau nu de un complement al „agentului”, se în-careă, astfel, cu sugestia măcinisului stă-ruior al vremii, precum în postuma *Ca o făclie...* („foliante ce roase sunt de molii”), în *Sărmanul Dionis* („eroul [...] deschise o carte roasă de molii”), în sonetul *Afară-i toamnă...* („Și tu citești scrisori din roase plicuri”), unde puterea de „e-misiune” a epitetului acționează pe... unde lungi.

Sintagma *galbenele file* cheamă lîngă ea, printr-o asociere firească, alta, la fel de „eminesciană”, strecurată într-un memorabil portret din *Epigonii*: „Iar Negruzzi șterge colbul de pe cronică bă-trine, / Căci pe mucedele pagini stău domniile române / Scrise de mina cea veche a-nvățărilor mireni”. Abia acum *file* și *pagini* devin, poetic, sinonime, dar sinonimia este dublă, căci aceeași relație se constituie și între epite, respectiv între *galbenele* și *mucedele*. Asistăm, deopotrivă, la reabilitarea unui epitet (*muced*) stîrnind, îndeobște, reprezentări dezagrabile, innobilit, în *Epigonii*, datorită alian-țelor stilistice contextuale în care este prins.

În sfîrșit, întretăierea semantică dintre *pagina* și *filă* se mai realizează o dată, atunci cînd, la formele lor plurale, amîndouă înseamnă „crîmpei”, „fragment”. Din acest punct de vedere, adaosul eminescian „file din poveste” la titlul basmului *Călin* este comparabil cu „Pagini din trecut”, o frumoasă culegere de evocări ale lui Tudor Arghezi (1955).

ACESTE simple puncte de vedere — mărturisesc abia acum — îl caută, în primul rînd, pe profesorul de română, care ar trebui să reflecteze mereu la posibilitățile de îmbogățire și, mai ales, de nuanțare a interpretării textului poetic, fie el cit de îngust: *galbenele file* sau *file din poveste*, de pildă.

G. I. Tohăneanu

Un prozator

DIN ce în ce mai puțini sînt cei ce l-au cunoscut și apreciat pe prozatorul George Acinscianu (n. 13 iulie 1905 — m. 13 decembrie 1947). Provenea dintr-o familie de oameni modesti, lipsiți de pămînt, din Cîmpia Bă-răganului. A urmat cursurile facultăților de drept și literă, remarcîndu-se la seminariile lui Mihail Dragomirescu care, așa cum proceda cu toți cei ce aveau talent, l-a susținut și ajutat în perioada debuturilor sale. Colaborează cu articole, proză și teatru la un apreciabil număr de ziare și reviste, dintre care amintim: „Caiete literare”, „Chemarea”, „Clipa”, „Cuvîntul liber”, „Convorbiri literare”, „Facla”, „Gîndirea”, „Ilustrațiunea română”, „Orizonturi noi”, „Pontica” (Constanța), „Ritmuri” (Brașov), „Tara noastră”, „Vremea”, „Universul literar”, „Linia dreaptă” și „Societatea de miine”.

Cărțile sale de proză, nu multe la număr, *Piatra neagră* (1930), *Povestiri pentru ingerii pămîntului* (1932), *Convoiul flăminzilor* (1935), *Copilul norilor* (1939) și *Prințul Bărăganului* (1943), i-au impus, atît prin scriitura, cit și problematica lor, atenției criticii literare, precum și imensei mase de cititori. Dintre cei ce au scris despre cărțile acestui prozator amintim pe Nicolae Iorga, G. Călinescu, Perpescius, Liviu Rebreanu, Alexandru Sahit, care i-a fost și un foarte bun și devotat prieten, Constantin Barcaroiu, Aurel Chirescu, Romulus Demetrescu, Teodor Scur-lat și Grigore Tăusan.

Nicolae Scurtu

„Revista noastră” — 75

● Publicația elevilor liceului „Untrea” din Focșani, „Revista noastră”, consacră ultimul ei număr (oct. — dec. 1987) săr-bătoririi celor trei sferturi de veac de la înființare și 15 ani de apariție a seriei noi. Cu prilejul aniversar publicației i-au trimis mesaje de salut acad. Ion Coteanu, acad. Radu Voinea, Eugen Barbu, membru corespondent al Academiei R.S.R., Ion Iarian Postolache, Nicolae Ciobanu și Petre Chelmeș. Mai semnalam din su-mar mărturisirile prof. Petrache Dima, inimosul coordonator actual al publicației, rubrica „Permanențe”, consacrată în acest număr lui Tudor Arghezi și Marin Preda (sînt publicate aici și unele materiale inedite de real interes, cum ar fi consemnarea unei discuții avută în 1978 de au-torul *Moromeților* cu cititorii din Huși), rubrica „Dialog literar”. Disponind de o bogată iconografie numărul se înfățișează atrăgător și sub aspect grafic.

R. V.

Înțelegerea istoriei

DIN nou istoria ! Dar nu „în paralel”, nu „facerea” istoriei, ci „după”, în încercarea de a „desface” tot ceea ce pare de-acum lămurit și ferecat sub lespedea trecutului. Un romancier privește faptul istoric (un fapt zguduitor, cum a fost lupta pentru integritatea țării în cel de-al doilea război mondial) numai că romancierul nu alege „contemporaneitatea” cu evenimentele povestite, ci se așează cu arme și bagaje narative în clipa de față. Din geografia acestei clipe (o liniștită stațiune balneară în nordul Transilvaniei), Bunicul — eroul regăsit al romanelor lui Petre Sălcudeanu — are toate avantajele pe care perspectiva prezentului le oferă căutătorului de istorie. Dar și dezavantajele. Pentru că Bunicul, pașnic vilegiaturist pensionar, trebuie să caute firul adevărului istoric într-o lume ce pare a-și fi încheiat definitiv socotelile cu trecutul. Sătenii își trăiesc tăcut viața aspră de sub munte, oamenii se află, în majoritatea lor, la o vîrstă la care ambițiile și lupta cu timpul au dispărut aproape cu totul. Din cînd în cînd, totuși, viața satului e întretăiată de străfulgerări care

Petre Sălcudeanu, *Judecata de apoi*, Editura Militară, 1987

aduc din vremuri de mult trecute gânduri și amintiri tulburi. În spatele timpului calm și măsurat al vieții de zi cu zi se ascunde un altul însingurat și preaplin de datorii neplătite, de neînțelegeri și neadevăruri ce rămîn tăcute să își aștepte dezlegarea. Sosirea Bunicului în îndepărtatul sat de munte din nordul Transilvaniei va aduce, după îndelungi stăruințe și investigații detective, o neașteptată „judecată de apoi”. Prin puterea și dreptatea ei prezentul se va izbăvi de păcatele apăsătoare și nepătrunse ale trecutului.

Care este, prin urmare, „misterul” ce se cere dezlegat, care sînt faptele în virtutea cărora istoria își cere drepturile, risipind liniștea din casele și conștiințele unui sat pierdut printre munți ? Tiberiu Remetea — acesta este numele omului spre care conduc toate firele și de la care ajung pînă în prezent toate undele nepotolite ale trecutului. Pentru Tiberiu Remetea, fiul preotului din sat, războiul e înainte de orice o dramă de conștiință. O dovedesc însemnările lui Remetea, ajunse din întâmplare pe mîinile și sub ochii Bunicului și ai asistentului său nedezmîțit Panaitescu. Aflăm din aceste însemnări că Remetea a refuzat să treacă hotarele țării pentru a lupta pe pămînt străin și pe frontul de est și pe frontul de vest. Vîltoarea războiului îi cuprinde însă pe toți oamenii satului, pe preotul Remetea, pe Leonora, sora lui Tiberiu, pe Filofteia, femeia iubită de Tiberiu, pe Gherman, fratele Filofteiei reintors în sat, de pe front, să vestească nașterea unei lumi noi. Soldat devotat al revoluției, Gherman este, totuși victima morală a dogmatismului. De aici conflictul său tragic cu modul de a gîndi și de a fi în istorie al lui Tiberiu Remetea. După cîteva operațiuni militare conduse cu mare curaj și pricepere, Tiberiu Remetea moare apărînd hotarele patriei în împrejurări neclare de care Gherman însuși nu pare a fi cituș de puțin străin. După ani și ani, la sosirea Bunicului în sat, amintirea lui Tiberiu Remetea a rămas doar în însem-

nările sale și în conștiința chinuită a celor ce l-au cunoscut. Gherman are mintea zdruncinată și pare a ascunde o taină numai de el știută.

Respectînd regula esențială a romanului polițist, toate „misterele” trecutului se vor netezi în chiar ultima pagină a cărții : Gherman își va recăpăta demnitatea și libertatea iar amintirea lui Tiberiu Remetea va fi limpezită de orice urmă de suspiciune. Atît doar că ultimul roman al lui Petre Sălcudeanu recurge strict formal la figura unui polițier montano-istoric, pentru a lăsa, în schimb, toată libertatea de desfășurare romanului istoric și de conștiință îndărătul drapajului vag polițist al romanului dezbaterii de conștiință pulsează febril. Însemnările lui Tiberiu Remetea, intercalate periodic în textul narațiunii, fixează, pînă la urmă, ritmul și tema fundamentală a romanului. Și totuși ideea esențială a cărții aparține unui alt plan, unui alt nivel de lectură. Ea nu vine nici din dramatismul incontestabil al faptelor, nici din realismul apăsător cu care sînt concepute personajele. Privilegiul central îi aparține **povestitorului**, nu atît discursului povestitorului, care e discursul tradițional cunoscut din atîtea și atîtea narațiuni realiste, ci conștiinței povestitorului care operează o mutație spectaculoasă în modul de a percepe și de a concepe istoria. Așa cum aminteam, conștiința povestitorului se așează, cum s-ar spune, după istoria pe care încearcă și reușește să o parcurgă **à rebours**, de la sfîrșitul ei aparent către mișcările sale prime. Că mijlocitorul și vehiculul acestei incursiuni este Bunicul, un pitoresc detectiv pensionar, nu mai prezintă cine știe ce importanță. De fapt, figura Bunicului e tocmai în măsură să satisfacă apetitul pentru detalii de culoare al unei povestiri masive și întunecate. În rest *Judecata de apoi* rămîne un foarte pătrunzător mod de a cerceta și înțelege istoria.

Traian Ungureanu

Marcel Gafton

● **AR TREBUI** să ne pună pe gînduri modul atît de nobil de a-și drapa suferința și de a trece, atît de aproape de noi, pe neștiute, în neființă al artistului mindru care a fost Marcel Gafton. Pentru că, pentru el moartea putea fi un accident plebeu tulburător de ordine artistă.

Poetul Gafton era un om mindru, iar nu vanitos, în acel înțeles complex, românesc, ce apropie mindria ca pe o aureolă de omul ales, căruia i-a fost hărăzit un destin aparte. Era atent la destinul său și ținea a-l conduce și personaliza, fără nici o ostentație, într-un firesc comportamental, ce vădea dintru început omul superior ce își domină cu grație drama existențială. Părea a spune : „Eu sînt o natură în natură, un univers în univers și în fața tuturor legilor și adevărilor schimbătoare și indoielnice, sînt în mine legea vieții universale și setea vieții eterne, fiindcă setea mea de viață ar putea să fie singurul adevăr în această lume”. Nu o spunea însă și, în aproape douăzeci de ani nu l-am auzit rostind nici un cinism, nici o frază egoistă și nefăcînd vreodată caz de persoana sa.

Aerul de nobil întîrziat, cu o ținută vestimentară foarte supraviețuitoare și cu o gestualitate armonică, vădînd însă siguranță și decizie, nu era al unui străin nici de un București matein, nici de spiritul intelectualului român de rasă. Căruind ghiceai în el pe moldoveanul visător care știa să povestească pentru interloco-torul negrăbit și avizat, înviind atmosfera unor vremi încărcate de toate năvălirile. Trebuia să simtă că este bine înțeles și detesta orice participare formală. Vorbea mult și ales, într-un limbaj artist, parcă pentru un interlocutor ideal. Clocotea în el o mare energie sublimată, îmbrăcată în formele alese ale logosului și ținînd totdeauna către un excelsior al spiritului. Se situa astfel la antipodul lucrurilor comune și vulgare. Timpul petrecut cu el era un răgaz stenic, innobilat de clarviziune, de vitalitate, purtător al unui înțeles mai viu, mai profund, indecelabil la o privire sumară, lipsită de pătrundere, iubise mult literatura, îmi spunea, de cînd tatăl său, învățătorul luminat din Pechea Galaților, căruia i-a închinat cu pietate cărțile, i-a indicat feerile incomparabile ale lumilor imaginate și imaginare. Și din copilărie literatura era pentru el cartea cea mai vie, din cîte i-a fost dat omului să nască, iar el, Marcel Gafton, era o carte permanent deschisă. Știînța lui întru ale literelor frumoase era nebanuit de întinsă și nu-i afinașe mintea cum se întîmplă cu atîția îmbătați de cărți și cărturării, ci îi slujise să-și ordoneze convingeri profunde, originale — concentrate spiritual, ce trădau pe literatul rafinat și incoruptibil. Valoarea artistică a cărților, acolo unde o descoperea, era pentru el cea mai mare comoară și pe care ținea să o aducă sub ochii tuturor celor ce merită. Marcel părea să spună că nimic nu moare definitiv, dacă a fost odată investit cu energia spiritului și că poate trăi din nou, de fiecare dată, la puterea bio-spirituală la care este evocat.

Deși hălăduise aproape patruzeci de ani prin literaturi străine lăsîndu-ne incomparabile echivalențe și într-un număr impresionant ale, mai ales, maeștrilor francezi și ruși, iubea mult valorile literaturii și artei naționale. Sentimental fiind, le punea înaintea tuturor. Cu lacrimi vorbea despre baladele și doinele noastre, socotindu-le sacre.

Poezia lui din patru cărți memorabile **Non Possumus, Miraria, Adică, și 60 poeme** descoperă cuvîntul frust, neuzitat parcă niciodată, a cărui redundanță percutăză neliniștitor și amplu, anunțînd grave și nebanuite întîmplări ale destinului, cuvîntul care să poată exprima, dacă se poate spune așa, inexprimabilul. Poezia sa tulbură prin proiectiile îndepărtate, hieratice și triste, precum clopoțele destinului. Și pare să mai spună că nu în aceste enigmatice cuvinte îi stă puterea, ci ele conduc la o poartă ce ți se va deschide dacă ești curat și treaz, spre un azur transcendent :

„Tăceri — pline ca pămîntul de morți
ochii lor care în dorul colorilor
spală izvoare
în ziua fără asfințit
în sece fără asfințit
și fără asfințit.
Ochii cui ?
ochii tăcerilor ? ochii morților
fără asfințit”.

Pan Izverna

Privire peste gard

— o paranteză —

PENTRU că se sfîrșește un an în care — s-a văzut cu ochiul liber și fără puțință de tăgadă — scriitorii tineri au cam absentat din peisaj iar debutanții, în sensul adevărat al cuvîntului, puteau fi numărați pe degetele unei singure mîini și pentru că începe un an care sperăm să facă din această inconfortabilă observație un simplu accident, îmi îngădui să las deoparte pentru o clipă examinarea promoției 70 ca să arunc o privire, fie și informativă, asupra „celor ce vin” cum zice o binevenită rubrică a „Suplimentului Științei Tineretului”, adică asupra acelor tineri scriitori nedebutați încă dar al căror debut editorial ar urma să se producă, în condiții normale, în intervalul 1988—1990. Am mai avut ocazia, cu vreo două luni în urmă, să încerc (în citatul „Supliment”) cîteva orientări, bazate desigur pe lecături parțiale și fugare, în ceea ce se vede de pe acîm din ceea ce va fi peste puțin ani promoția '90, știînd bine că, deocamdată, ce se vede e partea de deasupra a nisbergului, ceea ce rămîne încă ascuns privirii fiind mai mult, mai bogat, și, probabil, mai semnificativ. Între timp am mai citit cîte ceva din textele ultimei promoții a veacului nostru așa că, fără să repet cele spuse în paginile „Suplimentului”, cred că ar mai fi de făcut o seamă de constatări, mai aproape, ce-i drept, de natura prognozei meteo (care, cum știm, nu greșește niciodată în descoperirea vremii din ziua precedentă) decît a cercetării analitice cu bază teoretică. Simple impresii așadar, bune, cel puțin, pentru atragerea atenției, chiar dacă firavă, spre durerile facerii unei promoții literare despre care nu avem nici un motiv să credem că nu va juca un anume rol, rolul ei, în literatura contemporană, așa cum promoțiile celelalte și l-au jucat pe al lor.

Întrecut e vorba de prima promoție a unei generații noi, e de așteptat ca ea să fie, în punctul inițial — precum promoțiile extreme 80, 60, 50, 30 etc. — explozivă, grupată și reformatoare. Aceste

trăsături presupun o vie activitate preeditorială, de tip cenaclier, înlăuntrul căreia să se formeze și consolideze sentimentul de generație cum și apetitul reformator. Se știe cit a contat pentru promoția 80 existența Cenuclului de Luni, condus de Nicolae Manolescu (în materie de poezie) și a celui condus de Ov. S. Crohmălniceanu (în materie de proză), ca să dau doar exemplele cele mai însemnate, căci cenucluri similare au existat și în alte centre, mai cu seamă universitare, ale țării. Pentru promoția 90 un cenuclul corespunzînd ca funcție celor dinaintea pare să fie „Universitas”, condus de Mircea Martin, profilat deopotrivă pe poezie și proză. Din el fac parte, dintre tinerii care au început să-și facă simțită prezența în reviste : Cristian Popescu, Horia Gârbea, Nicoleta Pavel, Daniel Bănuțescu, Paul Vinicius, Dan Boerescu, Iulian Costache, Ștefan Damian, Simona Popescu, Caius Dobrescu, Marius Oprea, Ligia Ionescu, Vlad Niculescu, probabil și alții ale căror texte nu-mi sînt cunoscute. Dar similitudinea de funcții e însoțită de o diferență semnificativă în ordinea imperativelor teoretice ; dacă de pildă, poeții de la Cenuclul de Luni afirmau, dincolo de ceea ce era amprentă individuală, o poetică relativ comună, sau, cel puțin, o preferință comună pentru un anume tip de discurs, poeții de la „Universitas” atestă o înclinație vizibilă spre afirmarea dintru început a individualității, inclusiv de poetică nu doar de poetică ; numerelor deja amintite li se mai adaugă, de pe tot cuprinsul țării : Ioan Pop, Cristian Pavel, Monica Salvan, Constantin Rupa, Alina Man, Mihai Bodiu, Vasile Baghiu, Angela Mihalcea, Marinela Ilie, Gavril Ciuban, Petru Dunca, Vasile Florescu, Augustin Ioan, Martin Culcea, Flavius Obeadă, și mulți alții pe care nu mi-i amintesc acum sau pe care nu l-am citit încă. Elvi, studenți sau profesori, tehnicieni, etc., diferiți ca vîrstă, uneori sensibil (au între 17 și 30 de ani, majoritatea plasîndu-se în jurul a 22—25 de ani), tinerii aceștia, și mă gîndesc în special la poeții

pentru că ei s-au afirmat mai consistent, nu numai că vor să nu semene unul cu celălalt, nici măcar la nivelul retoricii generale, dar scriu o poezie care se vrea diferită de a predecesorilor imediați, fapt care pune în lumină apetitul reformator al promoției, însă, din cîte-mi dau seama, cu ceva mai multă clementă sau toleranță decît a vecinilor. Datorită caracterului exploziv, eventualul (și probabilul) debut „la grămadă” al acestei promoții nu va împietea prea mult asupra afirmării ei deși, dacă regula debutului colectiv va fi păstrată și în anii ce vin, chipul în care promoția se va releva cititorilor va fi, inevitabil, deformat ; într-o atare privință, promoția 80 a fost, indiscutabil, avantajată.

Un lucru care trebuie numădeci semnalat în legătură cu iminenta sosire a promoției 90 — și e, poate, lucrul care se vede cel mai limpede la această oră matinală din biografia ei — ține de sociologia literaturii : revanșa „naturii” (întelegînd prin asta și viața pur și simplu, cu aspectele ei sociale, psihologice, morale) asupra „culturii”, în sensul restabilirii echilibrului între „trăit” și „scris”, fenomen detectabil și la celelalte promoții active din perimetrul contemporan dar avînd o motivație suplimentară în cazul promoției 90, nu alta decît (iarăși avînd în vedere poezia) resurrecția lirismului în intim acord cu perspectiva realistă asupra existenței. E, fără îndoială, prematur să facem previziuni legate de consecințele acestei motivații asupra literaturii ce o vor scrie tinerii despre care e vorba. Prea e complicat procesul devenirii scriitoricești, al revelării conștiinței specifice, pentru ca intuițiile noastre de azi pe mîine să se confirme tale-quale. Dar nu-i mai puțin adevărat că ele se bazează pe ceea ce ne oferă prezentul, pe de o parte, și firescul lucrurilor, pe de alta. Dacă prezentul e firesc iar firescul e prezent, atunci, vorba Poetului, „n-o să-mi dea ce o să-i cer ?”.

Laurențiu Ulici

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, vorbind la o întrunire a brigăzilor naționale ale tineretului

LA 30 DECEMBRIE poporul român sărbătorește în anulul cadru deschis de Conferința Națională a partidului, patruzeci de ani de la proclamarea Republicii, eveniment cu adinci rădăcini istorice, deschizător de noi perspective pentru afirmarea și progresul societății românești.

Spiritul de dreptate și echitate socială, caracteristici ale fizionomiei morale a poporului român, formate și mereu dezvoltate de-a lungul multimilenarei sale istorii, au cunoscut în perioada revoluției și construcției socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român, o nouă și plenară înflorire. Vasta activitate a Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, situează România după Congresul al IX-lea al partidului, pe noi trepte de progres și civilizație.

Grija permanentă a partidului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru realizarea unei originale democrații socialiste sint astăzi puse tot mai mult în evidență de: participarea oamenilor muncii la conducerea vieții economice și sociale; perfecționarea cadrului legislativ pentru exercitarea libertăților democratice; asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor patriei, aplicarea neabătută în viață a principiilor eticii și echității socialiste; întărirea unității moral-politice a întregului nostru popor în jurul Partidului Comunist Român.

Istoria glorioasă a poporului nostru pentru dreptate socială oglindește adevărul că în centrul preocupărilor și acțiunilor maselor populare a fost obținerea egalității din punct de vedere economic, politic, social, a tuturor cetățenilor patriei, instaurarea Republicii. Republica constituie gândul, țelul, voința întregii națiuni.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a încununat lupta aprigă, eroică, desfășurată de întregul popor român sub conducerea Partidului Comunist Român și a inaugurat o perioadă nouă pentru lichidarea asupririi și exploatării, pentru libertate socială și națională.

Încă din primele zile după insurecție, Partidul Comunist Român a pus în fața forțelor democratice sarcini de mare importanță pentru destinele națiunii: eliberarea întregului teritoriu al țării de sub ocupația hitleristo-terhystă și participarea cu întregul potențial uman și economic la războiul împotriva Germaniei naziste; democratizarea vieții publice și redobândirea independenței naționale; refacerea economiei țării și îmbunătățirea condițiilor de trai ale maselor largi populare.

În funcție de aceste obiective, care se aflau într-o strinsă interdependență, Partidul Comunist Român și-a stabilit strategia și tactica sa, în care politica de realizare a unei largi coaliții de forțe și-a dovedit pe deplin justicea. Situația în care se găsea țara impunea, în primul rând, câștigarea pozițiilor forțelor muncitorești-tărănești în guvernul instaurat la 23 August 1944. În fața amplexării pe care o lua procesul revoluționar, forțele reacționare și-au intensificat acțiunea de frinare a transformărilor democratice, încercând să împiedice realizarea aspirațiilor pentru care luptau masele largi populare. Încă din a doua jumătate a lunii septembrie 1944, devenise tot mai evident că guvernul domnat de reprezentanți ai monarhiei și ai claselor exploatare, nu mai corespundea raportului de forțe în continuă schimbare, nu putea, din considerente sociale și politice, să satisfacă cerințele puse de lupta maselor în plin avânt revoluționar.

În fața partidului comunist s-a pus, astfel, sarcina realizării unei noi coaliții de forțe, atotcuprinzătoare, sub aspect organizatoric și care să aibă la baza activității sale un program capabil să asigure dezvoltarea ascendentă a țării pe calea democrației și progresului. Politica P.C.R. de reunire a principalelor for-

țe ale națiunii în lupta pentru reînnoirea democrației a țării și-a găsit expresia în formarea, la 12 octombrie 1944, a Frontului Național Democrat, pe baza unei platforme propuse de P.C.R., care cuprindea ca obiective fundamentale de acțiune democratizarea țării, înfăptuirea unui complex de măsuri economice și social-politice în interesul maselor celor mai largi de la orașe și sate.

În urma unor tratative îndelungate între reprezentanții F.N.D. pe de o parte, și conducătorii partidelor burgheze, respectiv ai Partidului Național Tărănesc și ai Partidului Național Liberal, precum și monarhia, pe de altă parte, s-a ajuns, la 4 noiembrie 1944, la constituirea unui nou guvern de coaliție în componența cărui au intrat și forțele politice muncitorești-tărănești. În zilele care au urmat, masele populare au intensificat acțiunile de instalare a reprezentanților lor în fruntea organelor legale ale administrației de stat — prefecturi și primării — împotriva voinței cercurilor reacționare din guvern și din afara acestuia. La sfârșitul lunii noiembrie 1944, în aproximativ 30 de județe din cele 58 existente în întreaga țară, funcționau prefecti democrați, care acționau în spiritul programului F.N.D. Forțele democratice, organizate și conduse de P.C.R., câștigau astfel noi și noi poziții în lupta împotriva reacțiunii.

Sub presiunea forțelor revoluționare, la 6 martie 1945 a fost instaurat, pentru prima dată în istoria României un guvern revoluționar-democratic, cu pronunțat caracter muncitoresc-tărănesc, prezidat de dr. Petru Groza. Astfel, voința maselor largi populare, organizate și conduse de P.C.R., a triumfat.

PRIN instaurarea acestui guvern, procesul revoluționar din România a intrat într-o perioadă nouă — pregătirea trecerii la revoluția socialistă. Subliniind importanța istorică a victoriei de la 6 martie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că aceasta era „rodul luptei eroice a clasei muncitoare aliată cu țărănimea, cu intelectualitatea și celelalte categorii sociale muncitoare, rezultatul luptei unite a oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român. În această luptă s-au afirmat din plin capacitatea revoluționară a clasei muncitoare din țara noastră, rolul și misiunea ei istorică de forță conducătoare a întregii națiuni, rol care s-a manifestat strălucit de-a lungul anilor în marea operă de făurire a orinduirii socialiste”.

În amplele lupte de clasă economice, sociale și politice desfășurate pe un plan superior după instaurarea guvernului de la 6 martie 1945 a fost aplicat de către P.C.R. un original program de cucerire a întregii puteri politice în stat de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii. Lupta condusă de comuniști a avut drept urmare instituirea controlului muncitoresc în întreprinderi, crearea de economate care asigurau aprovizionarea cu alimente, îmbrăcăminte a oamenilor muncii, stăvilindu-se astfel specula.

Un moment deosebit de important pe calea transformărilor revoluționare, democratice, a fost marcat de campania pentru alegerile parlamentare din noiembrie 1946. O neobosită activitate a desfășurat în această perioadă tovarășul Nicolae Ceaușescu. În urma dezbaterii și însușirii Platformei Program propusă de P.C.R. pentru participarea în alegeri pe o listă comună și pe baza unui program unic, principalele partide și organizații care au constituit guvernul de la 6 martie 1945 — P.C.R., P.S.D., Frontul Plugarilor, Partidul Național Liberal (condus de Gheorghe Tătăreanu, grupare desprinsă din Partidul Național Liberal), Partidul național tărănesc (condus de Anton Alexandrescu, grupare desprinsă din Partidul Național Tărănesc) și Partidul Național Popular (creat în ianuarie

1946 prin transformarea Uniunii Patriotice) — au constituit, la 17 mai 1946 Blocul Partidelor Democratice. În urma scrutinului, din cele 414 mandate în Adunarea Deputaților, forțele democratice coalizate în B.P.D. au obținut 376. Victoria forțelor democratice în frunte cu Partidul Comunist Român a constituit cea mai elocventă expresie a adevăratei voințe a maselor largi populare la politica de transformare democratică, revoluționară a țării. Se tindea treptat spre gândul și voința întregului popor — republica.

În anii 1946—1947 Partidul Comunist a trecut la preluarea treptată a unor instituții și ministere cum au fost: etatizarea Băncii Naționale, crearea Oficiilor industriale, numirea unor reprezentanți ai P.C.R., ca titulari la Ministerul de Finanțe, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Apărării Naționale. Toate acestea au dus la realizarea unor profunde transformări sociale, a unor reforme structurale cu caracter democratic revoluționar care au făcut anacronică prezența monarhiei în fruntea statului. Această a impus abolirea monarhiei la 30 decembrie 1947 și trecerea întregii puteri a statului în mâinile clasei muncitoare și a țărănimii. Modul în care a fost abolită monarhia și proclamată **Republica** în România demonstrează originalitatea soluțiilor politice adoptate, în cadrul procesului istoric revoluționar, în scopul cuceririi întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, cu celelalte forțe sociale progresiste, proces în care Partidul Comunist Român s-a dovedit la înălțimea misiunii sale istorice. „Acest moment — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a deschis calea puternicelor transformări revoluționare socialiste din patria noastră. Aceasta corespunde, de fapt, cu asumarea de către clasa muncitoare a misiunii de înaltă răspundere istorică de a conduce națiunea noastră pe calea făuririi noii orinduirii sociale, a socialismului și comunismului în România”. Ceea ce a fost gând, dorință, a devenit actul de voință al întregii națiuni.

CEI 40 de ani ai Republicii reprezintă, pentru poporul nostru, perioada de emancipare socială și națională. Sint anii în care România a parcurs o întreagă epocă istorică, a străbătut cu succes drumul de la capitalism la socialism, de la orinduirea întemeiată pe exploatare și asuprire la orinduirea dreptății sociale, la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Cucerirea deplină a puterii politice de

către popor, sub conducerea partidului comunist, a determinat o deosebită accelerare a procesului de transformări democratice. Făurirea, în februarie 1948, a partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, naționalizarea principalelor mijloace de producție, în iunie 1948, trecerea la cooperativizarea agriculturii, în primăvara anului 1949, succesele obținute în înfăptuirea obiectivelor prevăzute în planurile anuale și apoi cinciinale, perioada anilor 1949—1965 au dus la crearea bazei economice și tehnico-materiale a socialismului în țara noastră. Prin încheierea cooperativizării agriculturii, în martie 1962, s-a asigurat generalizarea relațiilor de producție socialiste, creându-se bazele economiei socialiste unitare.

Victoria deplină a socialismului, instaurarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, afirmarea relațiilor de producție socialiste au avut ca rezultat desființarea claselor exploatare, a exploatării și asupririi omului de către om, crearea condițiilor pentru manifestarea deplină a energiilor creatoare ale întregii națiuni în opera de făurire a noii orinduirii socialiste. „Practic — arată Conferința Națională secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — se poate spune că această perioadă a durat aproape 20 de ani, în care s-a realizat organizarea pe baze socialiste a proprietății de stat și cooperatiste, a tuturor sectoarelor economice și sociale, aceasta asigurând victoria primei etape a revoluției socialiste”.

Sub faldurile stindardului aureolat de stema Republicii, poporul nostru a obținut realizări remarcabile, care au schimbat din temelii chipul țării. În acest timp gigantic, de o excepțională importanță au fost hotărârile epocale ale Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român. Congresul a descătușat energiile creatoare ale poporului, a înlăturat o serie de șabloane și dogme și a pus în fața partidului sarcina edificării socialismului cu poporul și pentru popor, pornind de la condițiile concrete istorice, economice, sociale și politice din România.

La o lună după desfășurarea istoricului Congres al IX-lea care a ales în fruntea partidului pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost adoptată noua Constituție a țării. România a fost proclamată republică socialistă, expresie a transformărilor calitative petrecute în societatea românească. În perioada care a urmat — îndobâzirea legată de activitatea teoretică, novatoare și acțiunea practică, revoluționară ale tovarășului Nicolae Ceaușescu — întreaga noastră societate a cunoscut un remarcabil avânt, un curs

Orație de Anul Nou

Cum ne visează sub cortul de umbre albastre al bolzii în noaptea Anului Nou zeul insășiabil de vise Viitorul ? Răzimat de umărul aplecat al acestui veac ascult, ascult memoria prevestitoare a inimii dornic să știi cu ce mănunchi de reverberații ne va-mbogăți Aurăria speranțelor de Fiecare Zi. „Adevăr grăiesc” demult s-a spus și-abia Timpul

de-acum împlinește-Adevărul, după caratele de leri inmulțite în Azi cind in ele pe mine mă zidesc, ctitor chezaș ctitoriei.

De-aproape și de departe ghirlânzi de gânduri în feerica noapte. Părinte-Pămîntule, martor a toate : înseamnă-mi această orație patetic pfațind ivirea din necunoscut a noului mire și-a celui de mai tirziu, interplanetar An 2000 — ambii așteptind nuntirea cu zeia Eternitatea. Necunoscutule, Cerule, nu-mi vei fringe nici o incumetare, fiecare popas e doar o schițare de gînd pe încă o treaptă.

Cu frenezia tot mai în mîă vor insoți ca miin-

dar mai ales nimbul c pecete de aur printre

Tot alte aurării ne vise Ascultați prieteni : să

intr-o vilă acoperită c mirificul Revelon de l Spre jinduita clipă, in inima clopot de taină a doua oară reluate n sub străvechea lege a În noaptea Anului N

răsrînt în disprețul mi rotesc în suflet cinturi, din fastuosul orizont, l ai neasemuitului, carp

o singură voință

dinamizator, concretizat în profunde transformări calitative în toate domeniile. Amplele transformări revoluționare care au avut loc în această glorioasă epocă evidențiază cu putere originalitatea soluțiilor adoptate de Partidul Comunist Român în rezolvarea problemelor fundamentale ale organizării și conducerii societății, aplicarea creatoare a principiilor generale ale socialismului științific privind condițiile concrete ale României, preocuparea permanentă pentru aprofundarea fenomenelor și aspectelor noi, apărute în procesul complex al construcției socialiste. Tocmai de aceea, poporul nostru, cu îndreptățită mândrie patriotică, demnitate și recunoștință numește perioada marilor prefaceri revoluționare înlăptuite după Congresul al IX-lea „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Concepția cutezătoare, originală a secretarului general al partidului, izvorită din cunoașterea aprofundată, temeinică a realităților economico-sociale ale patriei, bogata sa experiență politică și organizatorică acumulată de-a lungul unei îndelungate și consecvente activități revoluționare și-au pus o amprentă hotărâtoare asupra strategiei, a liniei politice generale a partidului, determinând afirmarea puternică a spiritului creator, innoitor în viața întregii noastre societăți, ridicarea pe o treaptă superioară a procesului de transformare revoluționară a patriei, a dezvoltării rapide a forțelor de producție, a perfecționării continue a organizării și conducerii societății, a relațiilor sociale, a tuturor domeniilor de activitate. Consecință a politicii ferme, consecvente trasate de partid și conștientă a lui, România socialistă a obținut însemnate succese în toate domeniile de dezvoltare: economice, social-culturale, politice. Ca urmare a dezvoltării prioritare a forțelor de producție, creării unei puternice baze tehnico-materiale pentru întreaga economie, producția industrială este, la a 40-a aniversare a Republicii, de 120 de ori mai mare decât în 1915. Industria chimică a crescut de peste 1200 de ori. S-au dezvoltat de 113 ori industria metalurgică, de circa 500 ori industria constructoare de mașini, de 82 ori industria ușoară, de 32 ori industria alimentară. În primii doi ani ai actualului cincinal s-a realizat un volum de investiții de aproape 500 miliarde lei, punându-se în funcțiune cca 450 de noi capacități de producție. Producția agricolă este de aproape 9 ori mai mare decât în trecut. În ultimii doi ani s-a obținut cîte 30 și, în acest an, 31 milioane tone cereale. S-au dezvoltat toate zonele țării, prin construirea a circa 180 de noi

ou
tă-n largul lungului drum
în nave prin văzduh zvonuri de
astre
insemnele Patriei –
temele lumii.
ză ademenitorul zeu Viitorul.
bători-vom împreună pe platoul
Lunii
mătăsurile de zăpezi
întilnirea mileniilor.
oate punctele cardinale
ate : o dată sfîrșit de jertfă,
ari avinturi și ambele
pendulei, egale.
u cu acest tîlc de infinit
romănesc
ritic de moarte
timpuri și mereu proaspeți sori
gendari și nou,
tic planetariu.

Bazil Gruiă

platforme industriale, odată cu dezvoltarea puternică a celor existente, prin crearea, în fiecare județ, a cel puțin 4–5 centre industriale și dezvoltarea corespunzătoare a consiliilor industrial-agrare, a agriculturii. Valoarea activităților economice este de peste 80 miliarde lei în 32 de județe față de 1 județ în anul 1968. În perioada ce a urmat Congresului al IX-lea al partidului s-au realizat mari lucrări de construcții industriale, de locuințe, spitale, construcții edilitare, ample lucrări de interes național, între care Canalul Dunăre-Marea Neagră. În Capitala patriei s-au înlăptuit ample lucrări de modernizare și sistematizare — noul centru politico-administrativ, metroul, amenajarea riului Dimbovița. Pe această bază s-au asigurat creșterea de circa 33 de ori a venitului național, de circa 20 de ori a avuției naționale, sporirea de 13 ori a retribuției, ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor.

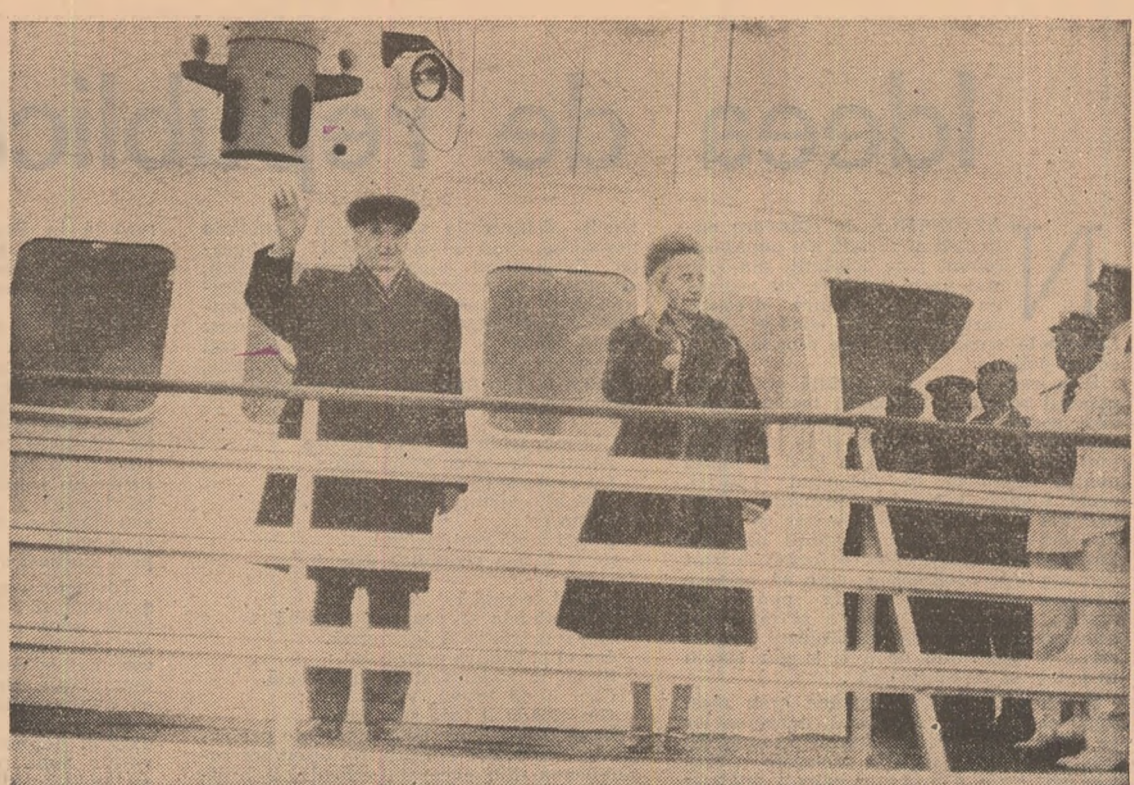
SUB conducerea nemijlocită a partidului, au fost elaborate, într-o perspectivă îndelungată, o serie de programe cu o deosebită importanță pentru dezvoltarea științei și ingineriei tehnologice în țara noastră, pentru promovarea continuă a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii mondiale. Sub îndrumarea competenței a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu s-au obținut rezultate remarcabile în cercetarea științifică, culturală, și învățămînt, domenii care, organice legate de producție, au contribuit decisiv la dezvoltarea și modernizarea mijloacelor de producție și a proceselor de muncă, la perfecționarea noilor relații sociale, la formarea omului nou și la afirmarea multilaterală a personalității umane, implicit la progresul întregii națiuni.

O amplă dezvoltare au cunoscut învățămîntul de toate gradele, arta și cultura. Literatura, cinematografia, teatrele, prin creațiile lor inspirate din istoria și mai ales prezentul socialist al patriei au avut și au un rol tot mai activ în întreaga dezvoltare a conștiinței revoluționare a oamenilor muncii. Festivalul național „Cîntarea României” care constituie un puternic cadru de manifestare din toate domeniile a pus și pune în valoare creația științifică, tehnică și culturală, geniul creator al poporului.

Concomitent cu dezvoltarea economică, socială, culturală a patriei s-a aplicat un larg sistem de măsuri pentru perfecționarea organizării și conducerii societății, pentru participarea activă a masei la adoptarea și înlăptuirea programelor de dezvoltare a societății noastre socialiste.

Reflectînd marile transformări petrecute în societatea românească, statul nostru socialist și-a perfecționat continuu activitatea, și-a dezvoltat permanent legăturile cu oamenii muncii, și-a lărgit și diversificat formele democratice de antrenare a maselor la conducerea societății, a devenit un organism nou, tot mai democratic, un stat al democrației muncitorești revoluționare.

A fost perfecționat continuu sistemul — unic și unitar — al democrației muncitorești-revoluționare care și-a extins aria de acțiune de la unitățile economice, sociale, culturale și de învățămînt pînă la organele și organisme cu caracter național. În sistemul democrației noastre socialiste, potrivit caracterului larg, pe care partidul, secretarul său general îl atribuie acestui principiu, atribuțiile organelor de stat se împletesc cu cele ale organizațiilor de masă și obștești, ale organizațiilor de tineret, sindicatelor, organizațiilor de femei, organizațiilor de creație și profesionale reunite, sub conducerea Partidului Comunist Român, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, cel mai larg organism politico-democratic cu activitate permanentă. Unitatea de voință și acțiune, coeziunea moral-politică a întregului popor în jurul Partidului Comunist Român, centrul vital al întregii națiuni, reprezintă o uriașă

La inaugurarea Canalului Poarta Albă – Midia – Năvodari

forță motrice în accelerarea progresului societății noastre socialiste.

Potrivit hotărîrilor adoptate de Congresul XIII al partidului, și de recenta Conferință Națională obiectivul fundamental al actualului plan cincinal îl reprezintă trecerea României de la stadiul de țară în curs de dezvoltare la cel de țară mediu dezvoltată, urmînd ca pînă la sfîrșitul secolului patria noastră să devină o țară socialistă multilateral dezvoltată în care să se manifeste cu tot mai multă putere principiile comuniste de muncă și de viață.

Înlăptuirea acestui obiectiv însușitor impune pe primul plan al întregii activități, riguros și științific organizată, să fie pusă în mod ferm realizarea noii revoluții tehnico-științifice, a noii revoluții agrare, trecerea în toate domeniile la dezvoltarea intensivă, la o nouă calitate a muncii și vieții. „Pentru a asigura înlăptuirea Programului partidului — arăta la Conferința Națională tovarășul Nicolae Ceaușescu — este necesar să acționăm întotdeauna ca revoluționari, să dezvoltăm tot mai puternic spiritul de sacrificiu, spiritul de luptă revoluționară, împotriva a tot ceea ce este vechi și perimat pentru promovarea cu îndrăzneală a noului, a tot ceea ce corespunde noii etape de dezvoltare, progresului economico-social, făuririi în cele mai bune condiții a socialismului și comunismului”.

România socialistă, țară a muncii și a demnității, aflată în plin proces de înnoire, s-a manifestat și se manifestă, în același timp, ca o prezentă dintre cele mai active pe arena mondială, dezvoltînd larg dialogul cu toate națiunile lumii, aducîndu-și din plin contribuția la soluționarea problemelor cardinale ale contemporaneității.

Activitatea internațională a partidului și statului nostru a cunoscut cea mai bogată perioadă în împliniri în anii de după Congresul IX, grație neobositei activități duse cu clarviziune și înțelepciune politică de tovarășul Nicolae Ceaușescu, ctitorul și promotorul întregii politici externe românești, prestigioasă personalitate a epocii contemporane.

Cunosc astăzi o amplă dezvoltare relațiile multilaterale ale României, cu toate țările socialiste, și în primul rînd cu țările vecine, se întăresc raporturile cu țările în curs de dezvoltare și nealiniate, se extind legăturile cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, indiferent de orînduirea lor socială. La baza tuturor relațiilor externe ale României socialiste, partidul și statul nostru situează în mod ferm principiile deplinei egalități în drepturi, respectului, independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, renunțării la forță și amenințarea cu forța.

De-a lungul anilor Republica Socialistă România, președintele său, Nicolae

Ceaușescu, au inițiat un larg sir de acțiuni pentru consolidarea și sporirea rolului Organizației Națiunilor Unite, pentru asigurarea securității europene, pentru instaurarea unei noi ordini economice mondiale, pentru soluționarea problemelor subdezvoltării.

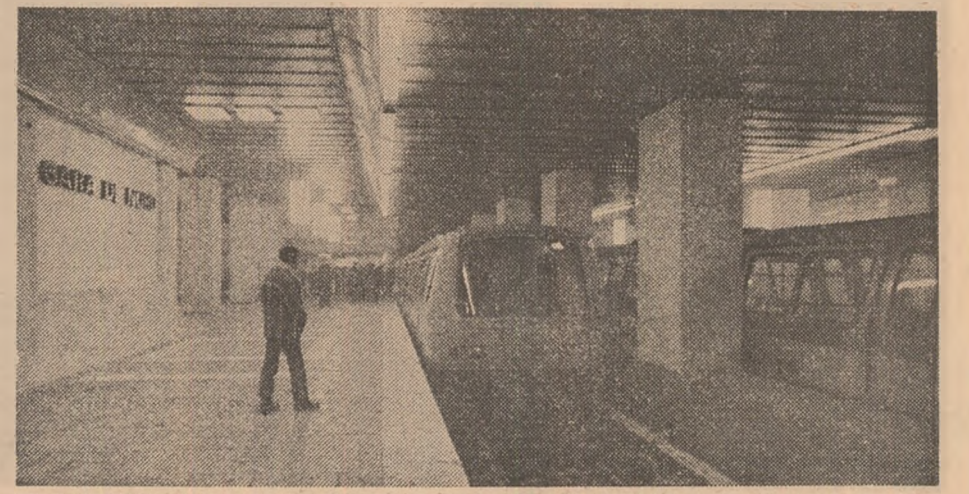
Se bucură de o largă apreciere și o înaltă prețuire acțiunile remarcabile inițiate de președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, referitoare la necesitatea imperioasă a opririi cursei înarmărilor și trecerea la dezarmarea generală, în primul rînd nucleară și asigurarea păcii pe planetă.

Promotor consecvent al politicii de pace și înțelegere între popoare, de promovare a unor relații principale de viață internațională, autor al unor concepțe politice de mare actualitate, fundamentale pentru rezolvarea problemelor contemporane și care au îmbogățit tezaurul universal, președintele României socialiste a contribuit la afirmarea țării noastre în rîndurile națiunilor celor mai active ale lumii pe marele front al păcii, al colaborării și înțelegerii. Prestigiul fără precedent pe care România socialistă, președintele său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Eroul păcii, se bucură pe arena mondială constituie cea mai elocventă confirmare a justetei politicii interne și externe a partidului și statului nostru.

LA a 40-a aniversare, Republica Socialistă România se prezintă ca o țară liberă, bogată și frumoașă, pe care generațiile de azi au datoriat să o ridice pe noi culmi ale socialismului și comunismului. Este o datorie pe care o avem față de patrie, față de patrioții și revoluționarii democrați care au militat în trecut pentru idealul republican, pentru înalta noastră care, în diferite perioade, au slujit cu credință, și devotament patria înălțînd-o, prin muncă și jertfe, pe înalte culmi de progres și civilizație. „Acum cînd poporul a devenit pe deplin stăpîn pe destinele sale — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — cea mai înaltă cinstire a glorioșului trecut este aceea de a face totul pentru dezvoltarea economico-socială a patriei, pentru ridicarea forței sale materiale și spirituale, a bunăstării întregii națiuni, pentru întărirea continuă a independenței și suveranității României, pentru viitorul luminos, comunist al patriei”.

Pe temelia transformărilor revoluționare petrecute în ultimele patru decenii s-a realizat coeziunea de monolit a întregului popor constituind o forță motrice a dezvoltării economico-sociale a țării, a înlăptuirii Programului Partidului Comunist Român de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României.

Ion Ardeleanu

O nouă stație a metroului : Gara de nord

Ideea de republică în conștiința

NĂZUINTELE de eliberare națională și socială ale poporului român s-au împletit, din cele mai vechi timpuri, cu aspirația către o cirmuire dreaptă, care să creeze condiții mai favorabile emancipării sale economice și social-politice.

Prin experiența sa de viață și luptă, poporul român a îmbogățit tezaurul gândirii social-politice cu elemente care au contribuit la cristalizarea și la afirmarea puternică, de mai tirziu, a ideii și luptei pentru republică. În decursul istoriei, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „exprimind aspirațiile de libertate și independență ale poporului, patrioții cei mai luminați au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți; neatinerea politică și înflorirea economică a țării. Să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpîn în patria sa strămoșească”.

Domnitorii Țărilor Române erau aleși după obiceiurile strămoșești. Alegerea lor se făcea după cutuma veche românească luîndu-se drept criterii esențiale calitățile personale. Considerat primul cetățean al țării, domnul era venerat, ascultat și urmat cu încredere de popor. Așa se explică, în mare măsură, faptul că de cite ori domnii țării chemau poporul să apere glia strămoșească, întreaga țară răspundea cu patriotism fierbinte, înscriind pe răbojului istoriei pagini de eroism legendar.

Pe fondul unor asemenea tradiții democratice, năzuința de a înfăptui republica a fost mereu prezentă în conștiința poporului român. Un astfel de exemplu îl constituie răscoala de la Bobila, despre care cronicile vremii remarcă hotărîrea răscoalașilor de „a desființa serbia și de a instaura o nouă libertate, de a înlocui pe regele ce se aliase nobilimii”. Este de menționat, de asemenea, caracterul avansat al proclamației lui Gheorghe Doja din timpul răscoalei din 1514, cînd, așa cum remarcă F. Engels, se „proclamă republica, desființarea nobilimii”, egalitate pentru toți și suveranitatea poporului”. Revendicările cuprinse în platforma ideologică a marelui război al țărănimii din 1514 aveau la bază teza egalității originare: „Cînd au apărut primii oameni — întreba Gheorghe Doja — cine era atunci Cezar? Cine era regele? Cine soldați, cine boieri? Cine stăpîn și principe? Dacă noi cu toții avem un singur tată, socotim că nici unul nu este stăpîn”. În acest caz se remarcă o poziție mai evoluată, în care răscoalașii cer înlăturarea monarhului, în locul lui dorind să întorneze pe conducătorii răscoalei.

În perioada de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea se creează premisele pentru formarea și dezvoltarea ideii republicane în accepția sa modernă. În această perioadă se remarcă deosebi scriitorul Ion Budai Deleanu, care demască în **Țiganiada** cu acuitate caracterul parazitărilor la instituții monarhice, subliniind foloasele republicii pentru masele largi. Formei de guvernămînt monarhice, el îi opune republica, despre care spune că reprezintă o „stăpînire unde norodul, prin legi așezate de dînsul și prin dregători din mijlocul lui cu voia de obște aleși, se cirmuiesc toate lucrurile țării”. Subliniind avantajele formei de guvernămînt republicane pentru popor, Budai Deleanu scria că: „În Republică nu se dau porunci volnicești, ci după legi așezate și toți cetățenii au asemenea drepturi”, pentru că republica este „o stăpînire unde precum norodul așa și cei aleși din norod să aibă cuvînt și sfat în trebile țării de obște”. Mai mult încă, el susține, pentru prima oară în gîndirea social-politică din România, că republica trebuie să fie democratică in-

trucit „democrația va să zică stăpînă norodului, cînd adică norodul stăpînește”. Evidențiind superioritatea republicii, el afirmă că aceasta „e mai bună stăpînire decît monarhia”, pentru că „în republică-s toți cetățenii frați și fii ai unei maice bune” și în care „legea pre toți asemenea-i pune”. În finalul operei sale, punînd față în față monarhia și republica, Budai Deleanu scrie că:

„În monarhie nu e cea simțire Nobilă, de suflet înălțătoare, Ce se cheamă a patriei iubire, Nici alte virtuți strălucitoare”,
În care
„Nu-i viață mai fericită decît într-o republică așezată”,
În care

„omul se ridică la vrednicia sa cea mai deplină Lui e patria ca dulce mamă, Iar el patriei ca ș-un băiat; Și nu în zadar fiul ei se cheamă, Căci îi dă hrană, viață, stat; Om slobod îl face și viteaz”.

Unul dintre cele mai cunoscute proiecte de organizare politică, de orientare republicană, din această perioadă, îl întîlnim sub denumirea: „Plan sau formă de obîdărire republicească aristodemocraticească”, elaborat în 1802, la Iași, de către reprezentanții acelor boieri moldoveni care voiau „reformarea” statului feudal. El reprezintă primul proiect de constituție cu caracter republican, alcătuit pe baze „adevărat democratice” de esență aristocratică, cunoscut în istoriografia românească.

Revoluția din 1821, cu a sa Proclamație de la Padeș, elaborată de Tudor Vladimirescu, urma să înfăptuiască „adunarea norodului”, singura autoritate care exprima voința maselor. Vladimirescu ajungea astfel la o concepție superioară asupra categoriei istorice de patrie subliniind că „patria se cheamă poporul, iar nu tagma jefuitorilor”.

În perioada de după 1821, a regimului domniilor pămîntene, mișcările revoluționare și-au propus ca, odată cu lichidarea rînduicilor feudale, să înscrie și revendicarea instaurării republicii. În actul de acuzare a „complotiștilor” din 1840 se menționează că asociația secretă a încercat „să întocmească o nouă constituție a țării, ...să formeze oștire revoluționară... să întocmească viitoarea obîdărire a țării într-o ocirmuire republicană”.

IN concepția conducătorilor mișcării revoluționare din Transilvania, Banat, Țara Românească și Moldova, care avea la bază un program unic, se viza constituirea unui stat nou care urma să fie o „republică unitară română”, la baza căreia să fie așezate principiile democrat-burghize. Generația de la 1848, odată cu revendicările seculare de unitate și independență națională, a înscris pe steagul revoluției și „domnia democrației”.

Ideea de republică a găsit, în perioada revoluției de la 1848, o fundamentare teoretică de înaltă ținută în scrierile lui Nicolae Bălcescu, Simion Bărnuțiu, C.A. Rosetti, Cezar Bolliac, Eftimie Murgu, Dimitrie Bolintineanu, ca și a altor personalități politice și culturale ale epocii. În acest sens, în **Manualul bunului român**, Nicolae Bălcescu scria: „cea mai mare datorie ar fi ca românii, după ce își vor cîștiga cu singele lor libertatea — căci altfel nu se poate cîștiga libertatea — să nu meargă de bunăvoia lor și să se dea pe vecinicie sau pe viață unui domn, crai sau împărat, care să-l joace, să-i chinuie și să-i despoaie”. Nicolae Bălcescu, militînd cu convingere pentru republica democratică, scria: „Românii să se întoc-

mească în Republică democratică... să întocmească un stat de cetățeni liberi și egali sau deopotrivă unui cu alții, fără domnie și boierie”. În „republică — arăta el — puterea statului și drepturile lui trebuie să fie în mina poporului întreg. Republica este un stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țință frăția”. Ca formă de republică, Bălcescu era pentru republica democratică, în care „puterea statului și drepturile lui trebuie să fie în mina poporului întreg” și în care „singurul suveran sau stăpîn e nația întreagă, adică poporul, și poporul își pune în lucrare puterea prin slujbași aleși de dînsul”.

Tot pentru o formă de stat republicană milita și Simion Bărnuțiu. El susținea ideea după care „forma republicană e cea mai bună pentru români, pentru că e cea mai acomodată după natura lor și a umanității”. Republica era definită de el ca „universalitatea românilor așezați pe teritoriul lor, asociați prin drepturi și datorii, pentru a vieții pe teritoriul lor veșnic după principiile române în pace și fericire”. Printre atribuțiile constitutive, definitorii ale republicii, S. Bărnuțiu scoate în evidență, în primul rînd, poporul: „Elementul dintîi al fiecărei republici e poporul, al republicii române, poporul român... cînd zicem că poporul este elementul principal al Republicii nu înțelegem prin popor un număr determinant de capete omenestii create pentru a fi principe, rege sau împărat..., ci înțelegem persoana juridică a republicii care se identifică cu poporul, se supune prin el însuși la legile voite de el, la conducătorii aleși de el, și a căror fii vin sub steagurile țării cînd vîiește națiunea”. Pronunțîndu-se pentru republică, Bărnuțiu arăta că în cadrul acesteia trebuie „să domine și să guverneze numai dreptul și dreptatea pentru ca națiunea română să poată vieții, în veșnic, liberă și independentă sub scutul acestora, să-și poată explica (dezvolta) și apăra viața fizică și spirituală și a se bucura de o pace și o prosperitate comună”.

Considerații valoroase în direcția ideii de republică a făcut și Cezar Bolliac. Preocupat de viitorul poporului român, el concepea eliberarea națională în strînsă legătură cu năzuințele sale democratice, cu afirmarea liberă și independentă în concertul european. Privind în perspectivă, el afirma că „Patrușprezece milioane de români, ai dacilor și ai Mozișilor vor trăi într-o singură Republică Democratică, solidară cu toate republicile națiilor Europei”.

O altă personalitate marcantă a epocii, C.A. Rosetti, care încă de la 1848 susținea necesitatea „proclămării republicii române independente și sociale”, afirma, în 1881, cu ocazia proclămării României ca regat, că „Nu visăm un regat, ci vom o republică Română și o s-o dobîndim îndată ce ne vom uni cu noi înșine”. Ideea de republică o afirmă rîspicat C.A. Rosetti și în ziarul „Republica română” în care susținea că „Monarhia, această instituție nefolositoare și prejudicioasă progresului unui popor, trebuie combătută și înlocuită... prin republică, fiindcă forma de guvernămînt republicană prezintă beneficii multiple decît cea monarhică și, în acest caz, România, în împrejurările în care se găsește azi sub regimul dinastiei Hohenzollern ar găsi remedii numai în Republică”. În același ziar, el aducea la următoarea concluzie: „Credem că a sunat ceasul să ne dezmetim și să scăpăm odată de această sunătoare instituție, monarhia, căci acum sau mai tirziu țara nu va îngădui niciodată o altă tirgială decît REPUBLICA care trebuie să

o privim ca cea mai folositoare instituție a unui popor independent”.

În contextul general al luptei politice și ideologice de la sfîrșitul secolului trecut, ideea de republică cunoaște noi dimensiuni, cuprinde noi curente și categorii sociale, fiind, într-un fel sau altul, prezentă în preocupările diferitelor partide și grupări politice, ale unor personalități marcante ale vieții politice, științifice, culturale.

Gheorghe Panu, de exemplu, afirmîndu-și hotărît republicanismul său, declara rîspicat: „Voi lucra la răsturnarea regelui Carol, însă nu pentru ca să aduc pe un alt Carol pe tron..., ci pentru a suprima pe toți Carolii și toate dinastiile străine și pămîntene în Țara Românească. Numai combătînd pe regele Carol și dinastia pe acest teren, numai așa înțeleg să fac un pas înainte. Căci făcînd astfel, schimb nu o persoană ci un regim, suprim definitiv o instituție care este mai rea prin sine decît prin persoanele care o reprezintă”.

În propagarea și susținerea aceluiași deziderat înlăturarea monarhiei și instaurarea unui regim republican, Alexandru Beldiman arăta la rîndul său, că „Ideea republicană nu este o plămuire ideală... dimpotrivă, ea este realizată în multe țări, și, ceea ce poate da loc la discuție, cînd se propune în țara noastră, realizarea sistemului de guvernămînt republican, după ce se va fi dovedit superioritatea acestuia asupra celui monarhic, poate să fie numai chestiunea de a se alege forma de republică ce s-ar potrivi țării noastre”. Referîndu-se la această formă, Beldiman scria: „Vedem că antidinasticismul și ideea republicii au din zi în zi mai multă putere, mai ales de cînd publicul s-a convins că lupăm... pentru o republică democratică în tot înțelesul cuvîntului”.

Exprimînd rîspicat idealul republican, Al. Beldiman declara: „Conform principiului de a urma curentul adevărat al opiniei publice... fiind că imensa majoritate... preferă înlocuirea dinastiei străine prin Republica Română. Strigăm dar: Jos Dinastia! Trăiască Republica Română!”

Evidențiind avantajele pe care le oferă pentru progresul unui popor forma de guvernămînt republicană, ziarul „Adevărul” preciza că „Republica este o formă democratică de guvernămînt, superioară monarhiei și totodată, ea înseamnă progres social”.

În ultimul deceniu al secolului trecut asistăm la o vastă campanie de luptă pentru idealul de republică, considerîndu-se chiar posibilitatea înfăptuirii practice a acestui vechi deziderat. În acest sens, ziarul „Adevărul” scria rîspicat în 1893: „A sosit timpul cînd trebuie să încercăm a lupta în contra însăși a formei de guvernămînt, să răsturnăm regalitatea... răsturnînd regalitatea, vom înființa guvernul democratic al multimii: republica populară și democratică!”

În legătură cu ideea de republică și cu alegerea în fruntea ei a unui președinte, militantul socialist Al. Bădulescu scria că „Ideea de a avea un președinte de republică în capul statului ni se impune și prin faptul că el fiind român, politica ce va face în țară va fi românească... și neîngădui este că dorul de patrie va avea o mai mare înrîurire asupra unui român decît asupra unui străin”.

Scotînd în evidență că monarhia este perimată istoricește, că locul ei îl va lua republica, formă de guvernămînt care se va impune, în cele din urmă și în România, ca o soluție avansată, democratică, ziarul „Adevărul” afirma: „Nu avem nevoie de multe argumente ca să dovedim că instituția republicană la noi în țară este realizabilă, cu toate obiecțiunile spri-

Tudor Vladimirescu (pictură de Theodor Aman)

Nicolae Bălcescu (portret de Gheorghe Tattarescu)

Simeon Bărnuțiu

Mihail Kogălniceanu

C. A. Rosetti

poporului român

jinitorilor monarhiei... Și cum instituția republicană oferă mai multe foloase, din punct de vedere economic, cultural și progresist, evident că forma de guvernământ monarhică va fi înlocuită”.

Combătînd acele păreri după care în România instaurarea republicii nu este posibilă în condițiile existenței marilor imperii înconjurătoare, același ziar aducea argumente contrarii, afirmînd că: „Dacă este adevărat că situația geografică a României ocupă în harta Europei un loc însemnat... se poate spune că puterilor mari și chiar întregii Europe i-ar conveni ca România să urmeze o politică independentă față de interesele puterilor care își dispută înfluiența în orient și o asemenea politică va fi cu mult mai aproape de realizarea ei cînd republica va fi proclamată și cînd această politică națională va fi așezată pe bazele unei republici democratice independente... Așadar, atunci Europa, departe de a respinge, din contră, va încuviința ideea unei republici la noi, și interesele altor ale noastre, cit și ale Europei tînd, acum sau mai tîrziu la întemeierea Republicii Române”.

Combătînd și tezele adeptilor monarhiei, după care în România ideea republicii era „o plantă exotică”, grupările politice republicane arătau că „Ideea republicană nu este o utopie, ci o necesitate simțită ca și 8 ore de lucru, minim de salariu, sufragiu universal, impozitul progresiv etc.”

În curentul de luptă republicană, anti-monarhică s-au încadrat, în această perioadă, și o serie de scriitori, ca Ion Heliade Rădulescu, B. P. Hasdeu, Al. Macedonski, A. Bacalbașa, N. T. Orășeanu, Tr. Demetrescu și mulți alții. „Aș vrea poporul să fie rege... Rege odată bietul popor... Ca-n lanțuri grele să nu-l mai lege autocratul asupritor!”, scria Al. Macedonski. „Dinastia la noi este contrară tradițiilor: Dinastiile au cauzat totdeauna suferințe și necazuri națiunilor. Dinastia este o uzurpare a proprietății naționale; Dinastia este contra principiilor și aspirațiilor către care ținește lumea modernă” — scria Ion Heliade Rădulescu.

Una dintre cele mai cunoscute manifestări antimonarhice, republicane, este încercarea din august 1870 a lui Alex. Candiano-Popescu, de instaurare a „Republicii” la Ploiești. Mișcări republicane au loc în România și în primăvara anului 1871, cînd la București se aud în stradă strigăte de „Trăiască Republica!”.

OTREAPTĂ nouă, calitativ superioară, în afirmarea ideii republicane, o găsim în gîndirea social-politică din România odată cu apariția și dezvoltarea mișcării muncitorești și socialiste.

Încă de la primii săi pași, mișcarea muncitorească și socialistă și-a spus cuvîntul față de marile probleme ce preocupau viața social-economică și politică a țării și a formulat puncte de vedere și soluții înaintate în asemenea domenii cum sînt: dezvoltarea industrială a României, chestiunea agrară, desăvîrșirea procesului făuririi statului național unitar, democratizarea regimului social-politic, apărarea independenței și suveranității patriei. Mișcarea muncitorească și socialistă a legat indisolubil ideile republicane de întreaga luptă de eliberare socială și națională, de înlăturarea a însăși orînduirii bazate pe exploatarea omului de către om. În articolul **Socialismul și republica**, C. Dobrogeanu-Gherea, figură proeminentă a mișcării noastre socialiste, scria: „Dacă noi vom putea organiza pe muncitori și a-i face să capete stăpînirea politică, dacă prin această stăpînire politică vom putea reuși ca mijloacele de

producție, unelte și pămînt, să nu fie în mina unei singure clase, ci în mina națiunii întregi, dacă prin aceste mijloace am pus în neputință de a se exploata și jefui om pe om... atunci domnia burgheziei va dispărea, domnia silniciei și jafului nu vor mai fi, alcătuiră societății de azi va pieri cu toate instituțiile ei...”.

Lupta desfășurată de socialiști pentru republică a îmbrăcat forme diverse, de la dezbaterile teoretice, la care au luat parte fruntași ai mișcării noastre muncitorești — Constantin Dobrogeanu-Gherea, Ioan Nădejde, Constantin Mille, Iosif Nădejde-Armașu, Alceu Constantinescu, C. Z. Buzdugan, dr. Cristian Racovski, M. Gh. Bujor, Constantin Mănescu și alții —, dezbateri al căror mobil principal a fost clarificarea deplină a socialiștilor asupra căilor și metodelor de făurire a regimului de stat republican în România, și pînă la acțiuni practice organizate în rîndul maselor muncitoare, la luări de poziție în parlament etc.

Mișcarea noastră socialistă și-a manifestat cu consecvență, încă din ultimele decenii ale veacului trecut, aderența la ideea formei de stat republicane. Militanții socialiști au subliniat, în repetate rînduri, superioritatea regimului de stat republican asupra celui monarhic. „Ca oameni de progres — se scria în „Drepturile omului” — preferăm în lucrările noastre însăilărilor de lemne de acum sute de ani, schele moderne; în alte cuvinte, monarhiei, republica... A introduce dar regalitatea în zilele noastre acolo unde nu există, cum bunăoară s-a făcut la noi ea se opune curentului, ea nu pricepe curentul timpului”. Este de subliniat că socialiștii nu idealizau republica burgheză, în cadrul căreia — așa cum dovedeau exemplele concrete existente în Europa apuseană, indeosebi republica franceză — se menținea orînduirea capitalistă, exploatarea maselor muncitoare de către clasele dominante. Elementul nou, calitativ superior, propriu concepției mișcării socialiste în raport cu luările de poziție în favoarea republicii, ale curentelor radical-burgheze este tocmai modul în care socialiștii subsumau idealul republican luptei pentru edificarea în România a unei noi societăți — societatea socialistă.

În aceste condiții, deși socialiștii au declarat în mod clar că „Cine zice socialism nu poate să nu înțeleagă și republică. Forma regalității nu poate să fie cu nici un chip forma de guvernământ socialistă”, ei s-au delimitat de curentele radical-burgheze și republican-burgheze (cum era gruparea din jurul ziarului „Adevărul”) promițînd acestora sprijin în lupta pentru realizarea idealului republican, dar în nici un caz contopirea cu aceste curente sau renunțarea la marile idealuri socialiste prin aderarea la principiile luptei pentru republică. „Cînd vedem că apar „grupări democratice”, cu programe înaintate — scria Anton Bacalbașa — asta ne bucură, dar ne dăm seama și pentru ce au trebuit să apară și de unde pleacă și unde merg. Mergem alături de dinsele unde putem, dar nu ne extaziem în fața lor, nu ne uităm pe noi”.

Cînd, în 1882, s-a întemeiat la Iași un club democrat-republican, în frunte cu Al. V. Beldiman, socialiștii au salutat această inițiativă. „Noi, muncitorii — scria cu acel prilej gazeta „Munca” în numele Clubului muncitorilor din București — după cum am zis în atîtea dăți, nu putem vorbi decît cu simpatie de aceste lățiri ale ideilor democratice și înființarea acestor noi grupări. Salutăm dar cu frăție înființarea Clubului democrat-republican din Iași. De aprecieri similare s-a bucurat actul constituirii clubului republican și din partea altor organizații muncitorești din țară.

Grup de revoluționari la 1848 — acuarelă de Costache Petrescu

În acea perioadă, în coloanele presei socialiste s-au publicat numeroase articole pe tema sprijinirii de către socialiști a acțiunilor republicanilor. În cadrul acestor dezbateri apare cu insistență ideea luptei socialiștilor pentru instaurarea republicii sociale. „Sîntem sau nu republicani? — se întreba gazeta „Munca” în articolul **Noi și republicanii** — Da, sîntem republicani și încă republicani mai ortodocși decît republicanii de la „Adevărul”. Dar sîntem pentru republică socială, în care nu va mai fi nici rege, nici tron, nici jefuitori, nici jefuiți”. În același sens se pronunța Constantin Dobrogeanu-Gherea, care, după ce arăta că „avem toate simpatiile pentru republicanii burghezi și ne-am bucura mult să-i vedem înmulțindu-se”, afirma ideea că „socialiștii sînt pentru republică și totdeauna vor da sprijin unei republici”.

În virtutea acestei linii tactice, socialiștii au inițiat numeroase acțiuni comune cu democrații-republicani și, uneori, cu radicalii în apărarea drepturilor economice și politice ale clasei muncitoare și țărănimii.

DUPĂ crearea, în 1893, a P.S.D.M.R., lupta clasei muncitoare, în frunte cu partidul său politic, pentru republică a crescut în amploare și în intensitate. La baza acțiunilor republicane ale socialiștilor a stat prevederea programatică adoptată la Congresul de constituire a P.S.D.M.R., potrivit căreia „ca și social-democrația lumii întregi, cea română, ca formă de guvernământ, nu poate fi în principiu decît pentru cea republicană”.

Traducînd în viață această prevedere programatică, militanții socialiști au promovat continuu în masele de muncitori idealul republican, alături de celelalte obiective cu caracter politic, înscrise în programul partidului. Ioan Nădejde, aprecia că, „pe lîngă votul universal și educația politică a cetățenilor, se mai impune și schimbarea formei de stat, la vremea ei. E un lucru care trebuie spus: vom republica, dar nu o republică în care să fie legea actuală electorală și la președinția căreia să vedem cînd pe cuconul Lascăr Catargiu (șeful partidului conservator — n.n.), cînd pe cuconul Mițiță (D. A. Sturdza, șeful partidului liberal — n.n.)”.

Sugestive în această direcție sînt și cuvintele militanților C. Z. Buzdugan, care au văzut lumina tiparului în primul număr pe anul 1900 al gazetei „Lumea nouă”. Socialiștii, scria Buzdugan, „nu pot fi decît antimonarhiști și republicani, preconizînd pentru viitor republica socială, dar pentru azi preferînd și o republică burgheză, cum e Elveția sau Franța, unei monarhii. Socialiștii trebuie să fie republicani, sau altfel nu se pot numi socialiști”. De asemenea, „Lumea nouă” preciza, citeva numere mai tîrziu: „Trebuie să se știe că, fiind socialiști, preconizăm revoluția socială și că sîntem cei mai convinși republicani”.

Idealul înfăptuirii republicii sociale a

continuat să anime mișcarea socialistă la începutul secolului al XX-lea, cînd au fost căutate noi forme și posibilități de afirmare a clasei muncitoare și a țărănimii în viața social-politică a țării, corespunzător cu aspirațiile revoluționare ale maselor.

Socialiștii au susținut cu tărie că proletariatul „nu trebuie să admită altă voință în guvernarea țării decît aceea a poporului suveran, organizat în republică democratică” și că „idealul clasei muncitoare este și rămîne republică română”.

Ideea de republică a fost hotărît afirmată în anii 1913—1914, atunci cînd Partidul liberal adusese în dezbateri un grup de proiecte de reformă, între care reforma agrară și cea a sistemului electoral. Făcînd o analiză a acestor proiecte și exprimînd, totodată, punctul de vedere socialist față de aceste probleme fundamentale ale societății românești, socialiștii au găsit un prilej potrivit pentru a promova larg convingerile lor republicane. La Congresul al III-lea al P.S.D.R. din aprilie 1914, în hotărîrea referitoare la revizuirea Constituției — act necesar pentru realizarea reformelor preconizate — se arăta că este de datoria Partidului Social-Democrat să-și afirme „principiul său republican, fiindcă numai sub un regim republican lupta clasei muncitoare se poate desfășura în toată întinderea ei”.

În întreaga perioadă de activitate a partidului de pînă la intrarea României în primul război mondial, numeroase acțiuni practice socialiste — întrunirile și demonstrațiile, activitatea propagandistică, campaniile de presă — s-au desfășurat sub lozincă: „Trăiască republica socială!” Era strigătul legitim țîșnit de pe buzele și de sub pana singurilor adevărați și consecvenți reprezentanți ai idealului republicii socialiste din țara noastră — socialiștii.

În zilele premergătoare istoricului act al făuririi statului unitar, muncitorimea a întreprins o serie de acțiuni concrete cu caracter republican. În cadrul unor impunătoare mitinguri, la Cluj, Oradea, Reșița, Bistrița și în alte orașe ale Transilvaniei, proletariatul s-a pronunțat pentru republică, iar la Timișoara, în zina de 31 octombrie 1918, în urma unei greve generale pe întregul oraș, muncitorii au proclamat, vremelnic, republica. Toate acestea constituiau dovezi elocvente că proletariatul român, mișcarea socialistă au militat pentru unire, văzînd în aceasta încununarea luptei de veacuri a poporului român pentru realizarea statului său național unitar și independent. și, în același timp, mijlocul „care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Românie spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă. România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine”, în care forma de stat nu putea să aibă decît un caracter republican.

Mircea Mușat

C. Dobrogeanu-Gherea

Aniversarea Comunei din Paris (ziarul „Drepturile omului” din 7 martie 1885)

Proiectul de program al P.S.D.R. (ziarul „Munca” din 13 decembrie 1892)

„Căsătoria” de Gogol (Birlad)

LA Birlad am fi putut vedea un spectacol foarte reușit dacă regizorul Bogdan Ulmu nu „adapta” textul lui Gogol potrivit propriei viziuni asupra comediei clasice, în general, și asupra Căsătoriei în mod deosebit. Unele componente ale „adaptării” pot fi discutate. Astfel, citorva personaje li se modifică virsta. În textul original, Agafia Tihonovna mărturisește că n-a împlinit încă 27 de ani. Podkolesin este mai discret în această privință, dă numai semne de neliniște când i se spune că a început să încărunească. Adaosul de vreo două decenii de viață cu care sînt gratificate personajele poate oferi o premisă interesantă spectacolului: formula a mai fost experimentată. Sporul de ani este împrumutat, în montarea birlădeană, de la cei doi pețitori. Or, este mai greu de acceptat că o fată bătrînă și, cu atât mai mult, un holtei înrăit, și-ar incredința rezolvarea stării civile unor tineri. De altfel, stim despre Kocikariov că este vechi prieten cu Podkolesin, prin urmare ar trebui să fie vecin de vîrstă cu acesta. Mutațiile produse au o temelie subredă și, oricum, nu izbutesc plusurile de semnificație scontate. Regizorul merge însă mai departe și declară, în scris: „Nu mă interesează niciodată o comedie clasică dacă nu-mi inspiră un final «tragico». În consecință, Podkolesin nu mai este lăsat să fugă cu birja „la Kanovka, lângă podul Semionovski”, după cum stabilise autorul, ci este silit să moară, zdrobit pe caldarim, în urma escaladării unei ferestre din casa Agafiei Tihonovna. Deznodămîntul acesta violent contravine acumulărilor din comedia gogoliană: într-un univers strimț, sufocant, în care oamenii s-au dezobisnuit să gîndească, în care raporturile dintre indivizi se bazează exclusiv pe primul sistem de semnalizare, deciziile-limită nu-și află locul. „Nu vād de ce Podkolesin ar scăpa fugind pe fereastră”, adaugă regizorul în programul de sală. Nici nu credem că a vrut cu adevărat „să scape”; evadarea lui, după atîtea ezitări și reveniri, seamănă mai mult a cochetărie. Amicul Kocikariov, plin de optimism și cunoscîndu-și bine omul, ne comunică de altfel că „dă fuga” să-l aducă înapoi. Lenea de gîndire și de acțiune îl vor alina, desigur, pe Podkolesin la numitorul social comun. Pentru viitorul său nu există alternativă: el este definitiv condamnat la raiul matrimonial. Dispariția fizică a principalului pretendent la mina Agafiei Tihonovna obligă, în spectacol, la o replică în logica lucrurilor din partea acestora: tomnatica aspirantă la măritis înnebunește. Avem îndoiele scrise în legătură cu creșterea cotelor de tragism prin asemenea intervenții la nivelul operei dramatice.

Vom observa însă că unghiul regizoral din care citește Bogdan Ulmu textul astfel pregătît este într-un totuș pertinent, cuprinzînd în deschiderea lui descifrarea atent diferențiată a caracterelor sub raportul contribuției la pledoaria de fond: condamnarea conjuncturii sociale care transformă omul, treptat și ireversibil, într-un automat, atrofiindu-și spiritul de discernămint și obligîndu-l să se miste, impersonal, în chenarul amorfil inertei colective. Tonul general al montării este al unui pamflet viguros, cu accente bine distribuite în registrul comicului de situație. Ironia însoțește neobosită „întimplarea neverosimilă” istorisită de Gogol, începînd chiar cu prima secvență a spectacolului, în care Podkolesin visează cu ochii deschiși la mireasa ideală. Inspirația nî s-a părut și introducerea, cu măsură, a citorva note de sensibilitate umanizare a personajelor, așa cum s-a întîmplat în scena retragerii triste, printre spectatori, a celor trei pretendenți respinși de Agafia Tihonovna. Ce nu i-a reușit regizorului ține de cumpăna între subtil și grosier, interpretării fiindu-le îngăduit accesul la un arsenal de mijloace „vesele” aflate la periferia artei teatrale: poticneli în praguri, bătăi cu perne, îmbrînceli, giumbușlucuri, smiorcăieli și lamentări cersind risul nedistilat al sălii; și aici s-a creat o stare de discordanță între propunerea textului și finalizarea lui.

Odată însușit, sau acceptat doar, punctul de vedere regizoral se dovedește a fi bine susținut de interpreți, care desfășoară o activitate scenică laborioasă. Elena Petrican, Agafia Tihonovna, se menține pe întreg parcursul reprezentății la cota superioară a unei evoluții subtile în perimetrul comicului de caracter și de situație, cu dezarmante candori tirzii și

Comedii mari și mici

Căsătoria de Gogol pe scena birlădeană. În imagine: Elena Petrican (Agafia Tihonovna) și Teodor Corban (Kocikariov)

abia simțite nostalgii secrete. Împlinindu-și, în același timp, sarcina de liant activ între celelalte prezente care populează întimplarea. Virgil Leahu, Podkolesin, etalează o savantă lehamite de viață, perforată din cînd în cînd de scurte șocuri lucide, a căror trecere îl lasă, de fiecare dată, cu o citime mai nehotărît decît era înainte. Ceilalți trei candidați-adversari la mina Agafiei sînt concepuți ca trei fațete diferite ale aceleiași realități: un imens vid de gîndire și de simțire, Marcel Anghel imaginează un bădăran cu apucături noduroase, mare amator de ceapă (adusă în tască de acasă) și de obiecte aparținînd altora (pe care le îndoașă în aceeași tască). Gabriel Constantinescu își situează personajul la ceaialtă extremă a ridicolului, compunîndu-l o apariție limfatică atent lucrată (minus excesele despre care aminteam) și înzes-trîndu-l cu o lunatică tenacitate în problema poliglotismului pețitei: Simon Sălă trasează într-un fel latura de bază a acestui triunghi de non-caractere, împletind în tușe ferme prostia cu infatuarea. Ștefan Tivodaru apare, fără a încomoda, într-un travesti: Arina Panteleimonovna; actorul ne-a obisnuit însă cu evoluții mai consistente. Agreeabilă, dar obligată să lucreze în răspărul scriiturii, Geta Căcevschi-Ulmu, în pețitoarea Fiolka Ivanovna. Un grup pitoresc este format din Tamara Constantinescu, Duniașă, jupineasă cu larg și netulburat zîmbet cerut de meserie, Eudoxia Volbea și Dina Pascal — fete în casă, care întîm-pină pe fiecare oaspete cu cite un turistic moment folcloric. Deosebit de interesant gîndit și realist este rolul creat de Teodor Corban, Kocikariov. Personajul se transformă, treptat, într-o prezentă mafehică, dirijînd întregul angrenaj de existențe din preajmă-i în direcțiile dorite, pregătind izbinzile și eșecurile cu tact de mare maestru, sub impulsul unei demențe răzbunătoare pe care, de la un punct înainte, pare să n-o mai înțeleagă nici el singur.

O mențiune separată se cuvine scenografiei semnate de Marfa Axenti; spațiul de joc, amplu și rațional distribuit, este strălucit de vechi cupole rusești, trimițînd însă nu la un anume timp și la un anume loc, ci la opresiunea care deformează și închircește existențele.

Constantin Paiu

„Examenul de bacalaureat” de Dumitru Solomon (Pitești)

REPREZENTAT, în vremea din urmă, pe scenele teatrelor profesionale în special cu piesele „direcției” comice, Dumitru Solomon prilejuiește Teatrului „Al. Davila” din Pitești premiera *Examenul de bacalaureat* (titlu original: *Fata morgana*). Concepută de autor ca o farsă caracterizînd o febră socială periodică, piesa denotă exersarea dramaturgului, în urmă cu treisprezece ani, în ritmul și structurile specifice genului. Ca și în *Scena din viața unui bădăran* sau, la alt nivel, în *Noțiunea de fericire*, asaltul „profan” în

zona „sacralului”, *Intruțiunea*, deci, este fenomenul avut în vedere de dramaturg. În *Fata morgana*, dispariția profesorului Cantemir, în preajma examenului de bacalaureat, alertează, în afara organelor de anchetă, o mică lume de „majori” arși de dorul promovării odraslelor sau rudelor lor minore. Dumitru Solomon dezvăluie, cu umor, ironie și chiar în caricatură, fizionomiile acestor tipuri pentru care examenul poate fi acontat pe orice căl — mită, fraudă, seducție — căci, în viziunea lor, școala e o treaptă pentru viață, în sensul că „pregătește” pentru a lua viața în piept, în stilul „smuls”, specific halterofililor.

Cum se vede, în spatele farsei dramaturgului propune și un alt subtext, cu o octavă mai jos, care, cine vrea, o vede așa cum este și — firesc în cazul comicului — rudă apropiată a dramaticului.

Ideea, originală, a regizorului Mihai Lungeanu, cînd a pus în scenă *Examenul de bacalaureat* la Teatrul „Al. Davila”, a fost de a realiza un acord între structura de farsă declarată și subtextul piesei. Dificultatea, aici, stă în cheia stilistică a viziunii regizorale. Mihai Lungeanu a văzut agitata lume dramatică a piesei lui Dumitru Solomon din perspectiva parodierii convențiilor farsei. Astfel, s-a reliefat în spectacolul piteștean latura mai gravă a piesei și, deci, a fost făcut evident subtextul piesei. Trebuie să spun că gîndirea regizorului a izbutit să acceadă la unitatea de stil a unei viziuni inedite.

De la *Dale carnavalului*, văzut în urmă cu cîțiva ani, nu-l mai „întîlnisem” pe Mihai Lungeanu. Recentă premieră îl arată ca pe un regizor ce poate surmonta cu succes avaturile profesiei, și să prezinte, în altă lumină scenică, o piesă cunoscută în montări mai vechi, unele de o veselie pasageră. În decorurile realizate de Emil Moise-Szalla, — panouri albe, dispuse semicircular —, pe cit de simple, pe atît de eficiente teatral, regizorul plasează agitația personajelor, aflate în continuu proces de recuperare a profesorului. Interesant e că spectacolul are ruperi de ritm — prin jocul interpretilor — care dezvăluie, teatral, în alt fel, unele personaje decît lasă să se creadă piesa și montări anterioare.

Indicațiile regizorale pentru jocul actorilor devin valoroase prin întulrea posibilităților de interpretare racordată la un joc modern, de parodiare, cu sens, a convenției teatrale prin care „examenul de bacalaureat” este o probă a oglinzii pusă în fața personajelor. Mi-a plăcut relația de joc între Fifi și Teo, interpretată de Vasile Filipescu și Mirela Busuioc. Vasile Filipescu, pe care îl vād acum prima dată ca actor (altfel fiindu-mi cunoscut din aparițiile în programele TV de muzică ușoară), abordează rolul locotenentului Filip cu siguranță, atent la armonizarea aerului oficial cu parodiarea schemei personajului său. Uneori pare să „citească” alb rolul, fapt care determină momente statice în spectacol. În general, însă, actorul depășește dificultatea unei partituri complicate avînd în vedere cele scontate de regizor. Remarcabilă este Mirela Busuioc, în procurorul Teo. Actrița propune, cu mijloace de reală înzestrare interpretativă, un personaj care se urmărește cu interes tot timpul. Spaima față de prima anchetă, implicarea ei în angrenajul farsei sînt ab-

sorbite inteligent și expuse în deplin acord cu viziunea regizorală.

Emilian Cortea, în Directorul hotelului — locul faptelor —, este, pentru mine, o reală și plăcută surpriză în raport cu alte realizări ale actorului. Cu o reținere admirabilă, cu un joc sobru din care comicul se presimte tumultuos sub poșghia ceremonioasă a „măștii”, (excellent compusă!). Emilian Cortea, stăpînînd autoritar scena, reușește o partitură de prestigiu personal. Zglobie, cu un aplomb de mare efect comic, este Cristina Radu în Lucreția Borgia. Actrița are citeva intrări în scenă dinamice, dînd „fiori” asistenței. Costumat tenebros în „incognito”, Pscpsc, un alt „invadator” al camerei profesorului, este jucat cu convingere de Dumitru Drăgan. Lombroso (masca profesorului Cantemir, care vrea, astfel, să evite „lanțul slăbiciunilor”) apare, prin Petre Dumitrescu, spăimos dar și inteligent, conștient de avatarurile meseriei sale. Carmen Roxin, interpreta soției sale, este plăcută dar detașată, în unele momente, accentuînd mai degrabă uluiala decît comicul. Decorativă și cu inflexiuni comice, în Diana, este Mihaela Mitrache. Mai puțin credibil mi-a părut Cristian Tutză, care nu „prinde”, încă, secretul personajului său. Sportivul. În dublu rol Castor / Polux, Dan Ivănescu, căruia i se cere un element de dificultate în plus, diferențiază gemenii prin trăsături la prima mină.

Marian Popescu

„Cartea cu jucării” după Tudor Arghezi (Teatrul Tăndărică)

SPECTACOLUL *Cartea cu jucării* — să arăt, pentru o scurtă prezentare obligatorie, că e vorba de cartea cu același titlu de Tudor Arghezi, introdusă într-un scenariu de Doina Papp — începe promițător la „Tăndărică”. Actrițe și păpușărese de talent — Valentina Tomescu, Florentina Tănase, Ioana Stoica, Claudia Duminiță, Angela Filipescu — demonstrează micilor spectatori, într-un fel năstrugnic și voios, nu numai cum se construiește o păpușă, ci și cum se pune pe picioare un spectacol. Teatrul în teatru, așa putea spune, lărgînd un pic înțelesurile termenilor, acest „prolog” fermecător și inteligent al reprezentăției în care femeile de serviciu, frizerul, croitorul, timplarul vin cu toții, într-o abil gradată și veselă intrare, să grăbească finisarea păpușilor și apariția lor în scenă.

Micii spectatori asistă la o „repetiție generală” și nu numai că înțeleg convenția, dar o și acceptă, încîntați să colaboreze la „mizanscena la vedere”, să se lase, amuzant și subtil, îndrumați de protagoniste, spre formularea unor propuneri grozav de interesante. Propunerii puse de tinerele păpușărese, instantaneu, în practică.

Chiar și pentru copiii cărunți ce însoțesc soimii, această relație directă dintre scenă și publicul zburdănic mi s-a părut atrăgătoare. Nu în orice zi pruncuții sînt invitați să hotărască ei soarta și înfățișarea unor personaje atît de importante cum sînt boghețele găinușe, oul vorbitor și cîinele Zdreanță.

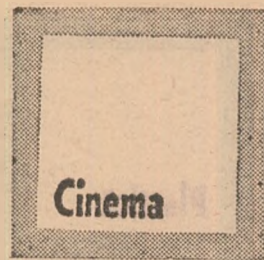
Dincolo de grația și căldura înveselitoare ale interpretelor, se cunoaște un efort de imaginație și bună îndrumare scenică datorat regizoarei Mona Chirilă.

Dacă spectacolul ar fi continuat în acest spirit, iar scenariul Doinei Papp ar fi încadrat și în final versurile argheziene cu o soluție dramatică la fel de ingenioasă ca și prologul, totul ar fi fost cum nu se poate mai bine. Dar, odată cu apariția păpușilor ce reprezintă personajele argheziene, odată cu declamarea versurilor *Cărții...*, atît scenariista cît și regizoarea par a nu se mai interesa, a abandona orice altă căutare spectaculară. Așa încît poeziile, în felul în care sînt selectate și alăturate, nu se mai încheagă într-o poveste, și par adunate cam la întîmplare. Iar finalul e de tot abrupt, și în coadă de cocoș, cu multe pene, încît și copiii, și răbdătorii lor însoțitori rămin nedumeriți, convinși că spectacolul nu s-a terminat și că e vorba de o pauză.

Păcat de premisa excelentă a acestei montări, în care se cuvine să mai remarc și muzica agreeabilă a Doinei Rotaru. Și pentru că păpușile sînt caraghioase și drăguțe, iar căsuța în care locuiesc timp de un ceas — „într-o magazie goală am deschis și noi o școală” — e funcțională și plăcută vederii, să-i cităm și pe autorii lor: Anca Zbarcea, scenograf, Elena Vlad și Doina Pricop, realizatori păpuși, Teodora Ceaușu, costumieră.

Radu Anton Roman

Flash-back

Înainte capodoperei

● PE MICUL ecran au putut fi văzute recent câteva fragmente dintr-un film vechi al lui Jean Georgescu, **Fericeita aventură**, prima întâlnire a publicului larg cu această operă de tinerețe a regizorului ce-și făcea ucenicia în Franța. Este vorba în film de povestea rousseau-istă (sau, tot atât de bine, cruso-istă) a șapte călători cu avionul, care se pomenesc parașutați în junglă, trebuind să îndure un timp privațiunile naufragiului; dar care, în compensație, descoperă libertatea traiului natural, uitând de constrangerile și alienările vieții civilizate. În aceste condiții orice conflict apare ca nevrednic de luat în seamă și se stinge; se creează, chiar, două cupluri, unul între o naturalistă și un pastor (care înainte se certau continuu), celălalt între o femeie flusturată și un om de lume (care astfel se și domolesc); doi dușmani se împacă, iar cel de al șaptelea personaj, un mitocan buimac, începe să capete lustru și să se stileze. În continuare, povestea este un aller-retour. Pentru a se sublinia și mai bine mesajul, cei șapte sint recuperați și revin la Paris, unde idila se destramă și vechile neliniști și năravuri reapar.

Cu puțini ani în urmă avea loc în sala Cinematecii a doua premieră a filmului, după aproape o jumătate de secol. **Fericeita aventură** fusese multă vreme socotită pierdută, până când Cinemateca din Toulouse a semnalat celelalte bucureștene existența unei copii, care a fost imprumutată și recopiată în condiții tehnice satisfăcătoare. Acum, la nostalgică reluare, l-am întâlnit în sală pe Jean Georgescu. Cu o dragoste de părinte care-și revede copilul din tinerețe, și-a amintit câteva din momentele producerii filmului. Nu era, în 1935, la primul contact cu studiourile pariziene, mai semnase documentare, un scurt metraj artistic și scenarii. Un astfel de scenariu scrisese pentru **Ca colle**, film pe care Christian-Jaque îl turnase cu doi ani înainte, cu Fernandel în rolul principal. În cursul acelor filmări a apărut ideea **Fericeitelor aventuri**, rod al discuțiilor cu scenaristul André Auberger, prezent în anturajul lui Christian-Jaque. Distribuția era atractivă, Tania Fedor și Carlette fiind nume de rezonanță în epocă. Aici a debutat și Ginette Leclair, care avea să devină și ea binecunoscută în anii ce urmau. Filmările au durat douăzeci și șase de zile, majoritatea în studioul Anniers dintr-un cartier al Parisului... Presa din Franța, Belgia, Canada și Egipt a remarcat — își amintește Jean Georgescu — această peliculă, subliniindu-i demersul „ecologist”, foarte la modă atunci, ca și acum.

Peste puțin timp, războiul avea să pună capăt carierei pariziene a regizorului, dar — întors în țară — acesta avea să-și dea capodopera, filmând sub bombardamente **O noapte furtunoasă**.

Romulus Rusan

Florian Potra

Radio t. v.

Cronică și avancronică

● Dintre arte, muzica este, alături de literatură, cea care își găsește în chipul cel mai firesc loc în programul radiofonic, iar inițiativele și performanțele „seriei” de emisiuni muzicale se dovedesc a fi exemplare. Sint acoperite, după un plan pe care redacția îl urmărește cu maximă atenție, toate genurile, stilurile și epocile printr-un tur de orizont absolut impresionant, mai ales pentru cel care are răgazul să urmărească programul un timp mai îndelungat. Nimic nu este uitat, de la piese de mare popularitate la documente muzicale rarissime, de la înregistrări 1987 la benzi de arhivă, de la versiuni de referință, aparținând celor mai mari interpreți, la versiuni datorate tinerelor, foarte tinerelor talente. Fără a răspunde unei rigide mecanici combinatorii, aceste transmisiuni se organizează, de cele mai multe ori explicite, în cicluri a căror stabilitate în difuzare contribuie eficient la o bună audiență. Ceea ce particularizează programul muzical față de toate celelalte programe radiofonice dedicate artelor este justa, armonioasă echilibrare a emisiunilor în care se transmite muzică și a celor de comentariu, exegeză, retrospectivă istorică, tematică, stilistică. Metodele și mijloacele folosite sînt diverse, concentrînd cu abilitate și promptitudine interesul opiniei publice, contribuind real nu numai la informarea ci și la educarea acesteia. Fără a renunța la repere clare, emisiunile muzicale demonstrează o mare mobilitate în alegerea celor mai directe și atractive căi pentru a ajunge la scopul dorit și acesta este totdeauna slujirea valorilor artistice, promovarea lor în fața publicului de toate vîrstele și for-

mațiile. De asemenea, programul radiofonic și-a constituit, în seriile sale cele mai bune, un stil radiofonic specific, a cărui originalitate este lesne de recunoscut. Esecurile, evocările, retrospectivile, dialogurile inițiate în studio cu participarea celor mai de seamă muzicieni dar și a reprezentanților publicului sînt grațioase, interesante, profunde, de o spontaneitate bine temperată prin cultură. An de an, acest program s-a diversificat, amplificat, îmbunătățit. Acum, la sfîrșitul lui 1987, avem, deci, multe motive de bucurie și optimism.

● Nu în ultimul rînd, desigur, ni se impun calitățile profesionale, competența, talentul echipei de realizatori, mulți dintre ei animatori ai mișcării muzicale actuale, prezenți nu doar în studiourile din strada Nufferilor, ci și în presa de specialitate, în sălile de concert, în cluburi, întreprinderi, universități, oriunde se manifestă interesul pentru arta sunetului. Implicarea radioului în viața culturală a țării nu numai prin creșterea gramului zilnic este astăzi o realitate bogată în semnificații și consecințe.

● Retrospectiva radiofonică literară și muzicală pe care de câteva numere o prezintă această cronică nu are o simplă valoare de bilanț. Datele ei vor fi verificate chiar în aceste seri, nopți și zile cînd alături de radioul cit și televiziunea vor difuza marelui spectacol al anului, Revelionul, cu participarea a sute de interpreți, coordonați de zeci de redactori, realizatori, regizori, tehnicieni cărora le transmitem pe această cale calde felicitări și urări de bine.

Ioana Mălin

Trei actori care au realizat mari creații în anul cinematografic '87: Victor Rebengiuc (în *Moromeții*), Tamara Buciuceanu (în *Cuibul de viespi*), Gheorghe Dinică (în *Secretul lui Nemesis*)

Film și dialectică revoluționară

MILITANȚI ai mișcării revoluționare de la 1848, Cezar Bolliac și C.A. Rosetti s-au dovedit buni profeti scriind, în „alfabetul de tranziție” al epocii, cel dintîi: „Puneți urechea și ascultați departe toaca deșteptării ce înconjoară lumea... 14 milioane de români... vor trăi într-o singură republică democratică, solidară cu toate republicile națiilor Europei” (în „Republica Română”); iar cel de al doilea: „Republica Română va exalta capetele și inimile...” (într-o scrisoare către Ion Ghica). Pe vremea cînd se făceau la noi aceste afirmații clarvăzătoare, fotografia devenise o realitate curentă, de cîteva decenii, prin Niepce — și el, un savant „de care revoluția avea nevoie”, cea franceză de la 1789 —, dar cinematograful plutea încă în „spiritul lumii”, deși inventatorii săi trecuseră de vîrsta adolescenței cînd aveau să se stingă din viață cei doi luptători români.

A trebuit să vină zilele de 23 August 1944. Eliberarea, și de 30 decembrie 1947, abolirea monarhiei, pentru ca — prin nețezirea căii spre socialism — să se poată vorbi, în sfîrșit, de o cinematografie propriu-zisă (iar nu numai de filme răzlețe!), adică de o industrie specifică, și, în consecință, de o adevărată istorie a filmului național. Încă înainte de actul naționalizării, Rezoluția Congresului P.M.R. din 21—23 februarie 1948 acorda „o atenție deosebită creșterii de condiții prielnice pentru dezvoltarea artei și culturii puse în serviciul poporului”, pentru ca, prin traducerea în viață a Raportului din 8 mai 1951 la adunarea solemnă în cinstea celei de a 30-a aniversări a întemeierii P.C.R., să se deschidă șantierul studiourilor cinematografice de la Buftea, date în folosință în 1955. În același an pășeste, în viața culturală, și prima promoție de cineaști formați într-un institut superior de învățămînt din țară.

Republica — instituție de temelie în procesul revoluționar de democratizare reală a societății — a însemnat, astfel, efectivă „intervenție a statului”, deziderat rostit încă din anii '30 de partea cea mai lucidă a „intelighenției” noastre, și, odată cu această „intervenție”, inaugurarea unei noi epoci în istoria românească a celei de-a 7-a arte. Patosul edificării structurii, a industriei cinematografice — să nu uităm că la „vernisajul” lor, studiourile de la Buftea erau considerate drept cele mai moderne din sud-estul european — a fost fără întrerupere dublat, întrepîtruns, însoțit de un patos al luptei pentru o cultură nouă.

Rosetti a avut dreptate: republica urma să „exalte capetele și inimile”, mai cu seamă în sensul generării, în oamenii de cinema, a unui mod proaspăt de a vedea realitatea, stimulînd, pe de o parte, aspirația spre „totalitatea” sau „globalitatea” reprezentării realității, a vieții, și, pe de altă parte, conștiința unei medieri culturale a raportului dintre structură și suprastructură prin dialectica proprie artei filmului. Un examen sever, în această direcție, trebuie socotit **Răsuna valca** de Paul Călinescu și Mircea Ștefănescu, filmul de ficțiune care vădește, cel dintîi, „lupta pentru o viață morală nouă și pentru o nouă cultură”. Apclînd la o viziune „corală”, autorii au încercat și, în parte au reușit să „reprezinte” (aproape) toate forțele și elementele în contradicție și luptă ale ansamblului social-istoric. Importantă s-a dovedit, de aceea, alegerea „punctului arhimedic” de observație poate cel mai avantajos: un șantier național al tineretului, creuzet înăuntrul căruia s-au întâlnit și s-au ciocnit straturi sociale diferite, cu nete diferențe de mentalitate și de conștiință, deasupra cărora s-a impus tocmai „activitatea fundamentală precumpănitoare” de care am pomenit. Fără a se decanta într-o veritabilă paradigmă estetică, **Răsuna valca** rămîne, totuși, opera ce deschide discursului filmic o înedită, necunoscută pînă atunci, la noi, perspectivă dialectică, impune necesitatea — în fața cineaștilor, a spectatorilor, a criticii, a

istoricilor — de a se răspunde cu limpezime nu atât întrebării dacă un aspect sau altul dintr-o peliculă există aievea în realitate, ci întrebării dacă un asemenea aspect are pretenția trufașă de a „epuiza” întreaga realitate.

Impulsuri de acest fel sînt relativ ușor de identificat, ulterior, în căutările progresive ale cineaștilor noștri (și în progressele acestor căutări), de la **Desfășurarea** aceluiași Paul Călinescu la **Moara cu noroc** a lui Victor Iliu, de la **Viața nu iartă** de Iulian Mihu și Manole Marcus la **Tudor** de Lucian Bratu, de la **Cînd primăvara e fierbinte la Pădurea spinzuraților**, film de vîrf al lui Liviu Ciulei și al cinematografului autohton, încununînd prima jumătate a celor patru decenii de care ne ocupăm. Despre **Pădurea spinzuraților** s-a scris, desigur, și mai mult: i s-au scos în relief „poliritmia”, „amplioarea simfonică”, deci aceeași aspirație spre globalitate, mai ales că însuși romanul lui Rebreanu — cu lumea sa mitteleuropeană atât de complexă și de-a dreptul pestră — o nutrește consecvent. Dar ceea ce în **Răsuna valca** părea și era chiar primar, neșlefuit, sub unghiul expresiei (formă în care se topește conținutul), sub unghiul stilului, — aici dobîndeste rafinament și subtilitate: pasul înainte e evident și apropierea cinematografului nostru de zarea universalității.

A NUL apariției **Pădurii spinzuraților**, 1965, marchează o încununare, dar în același timp anticipază și o nouă perioadă în istoria filmului național. Este anul Congresului al IX-lea al P.C.R. Renasterea culturii și artei românești, în ansamblu, s-a manifestat, firește, și în domeniul cinematografului, și nu e o pură întâmplare faptul că tocmai filmul cel mai „reprezentativ” pentru „activitatea fundamentală precumpănitoare” a deceniului 1965—1975, **Puterea și Adevărul** de Titus Popovici și Manole Marcus, se așează pe una din treptele în suș progresiv care au dus la o cucerire esențială: creșterea cantitativă a producției anuale de filme, printr-o mai rațională și eficientă valorificare a resurselor studiourilor de la Buftea. Se înțelege mai ușor, în felul acesta, de ce în dublul deceniu 1965—1985 s-au produs peste 250 de filme, adică oca 75% din totalul filmelor de lung-metraj realizate în istoria cinematografului românesc, de la începuturile sale (1897)!

Desigur, nu e vorba cituși de puțin numai de cantitate; dimpotrivă, augmen-tarea acesteia a lărgit — conform motivației marxiste a raportului dintre cantitate și calitate — cadrul apariției unei autentice „intensități”, adică a ceea ce filosofi (sau matematicienii) au numit „cantitate calitativă”. O asemenea cantitate-calitate vizează, fără doar și poate, nivelul net ameliorat al produsului mediu, al filmului de o anumită demnitate culturală. Același concept, însă, definește și „excepțiile”, „virfurile”. Am citat **Puterea și Adevărul**, căruia trebuie să i se recunoască meritul de a se fi prezentat ca posibil „model” de maximă amploare a dialecticii revoluționare: filmul exprimă cu forță un „moment” social-istoric.

De altă parte, venteniul recent încheiat înregistrează și apariția unei noi generații de cineaști, aceea a anilor '70, indicată de para-documentarul (colectiv) **Apa ca un bivol negru**. Ne referim, bineînțeles, la autori ca, de pildă, Dan Pița, Mircea Daneliuc, Constantin Vaeni, Alexandru Tatos, Dinu Tănase, Stere Gulea etc. care — alături, printre alții, de o Malvina Ursianu, de un Andrei Blaier, de un Iulian Mihu, de o Elisabeta Bostan, de un Sergiu Nicolaescu, dintre „înaintași” — au făcut dovada, dincolo de o superioară capacitate profesională, a unei ardente vitalități expresive, stilistice, menite să dea fior poetic unor conținuturi social-politice de un cert interes, fie că temele alese evocă trecutul, istoria, fie că ele ne pun în contact nemijlocit cu actualitatea. **Filip cel bun și Concursul** sau **Proba de microfon și Glissando**, **Zidul**, **Duios Anastasia** trece și **Sec-**

Întruchiparea Țării

CA ÎN IMAGERIA renașcentistului Botticelli, care pare să fi servit drept model mental și prototip ideal, „Republica” lui Sever Frențu, siglă heraldică și simbol iconografic mereu reluat, reprezintă o frumusețe decantată și pururi tină, încărcată de atribute și sensuri metaforice. În realitate, Republica noastră împlinește acum, în pragul unui an nou, virsta maturității depline. 40 de ani de istorie nu înseamnă foarte mult, dacă ne raportăm la stricta cronologie și la virstele omenirii. Dar sub raportul faptelor și al implicațiilor pentru țara noastră, cei 40 de ani marchează trecerea unui prag dintre două tipare, dintre două modalități de a înțelege și trăi istoria. De aceea chipul Republicii este pururi tinăr, zimbitor și concentrat, purtând haina cu flori a speranței, ca simetrica sa pereche mereu renăscindă, botticelli-ana „Primavera”.

Pentru a recompune chipul de astăzi al Republicii este necesar un drum înapoi în istoria creșterii ei de 40 de ani, distanța și rezultatele judecându-se nu după acumulările succesive ci prin suma lor propusă acum ca un bilanț. Tot ce a fost până aici — eforturi, muncă, succese, confruntări, perspective și perseverență — se adună ca o imagine totalizatoare într-un singur chip, cel al țării de astăzi, așa cum îl trăim și îl percepem cu toții la timpul prezent, visând la viitor. De aceea, o posibilă imagine simbolică ar trebui să cuprindă, ca în celebrele portrete compuse din atribute marcate, un aliaj indestructibil între liniile de forță care înseamnă România oamenii săi.

Un asemenea chip există, îl întilnim mereu, în atelierele artiștilor și în expoziții, în armonia cromatică și în caligrafia liniilor, în materialul rezistent al sculpturii și în frumusețea trănicioasă a decorativului destinat spațiilor agorice. El se numește, cu un termen care înseamnă mai mult decât o simplă și unică realitate, **arta românească**, cea de astăzi și cea dintotdeauna. O artă crescută din și trăind prin oameni și pentru ei, o artă care înseamnă o profesie de credință, un legământ și condiția de a fi. O artă care, la rindul ei, înseamnă un portret compus, o lume în mișcare, vie, trăind și făcând istoria, bucurându-se și asumându-și destinul în numele a ceea ce înseamnă țara. Răsfoim paginile acestui portret nesfârșit al României și descoperim, cu mereu neostenită ulmire și bucurie, comorile păstrate în arta noastră medievală, mărturisind lumină, tărie și sentimentul perenității, apoi în măsura ideală a întregii arte populare, prin cele mai perisabile materiale dar care, superb paradox, au dat nume unor milenii de civilizație și concretețe legendelor neguroase. Dăm apoi peste profilul pe care, în veac de speranțe și visuri despre Republică, așa cum o proiecta viziionarul Bălcescu, l-au desenat cu propriul destin artiștii Revoluției de la '48 și cei care le-au urmat, de la un C.D. Rosenthal

la Aman, la Grigorescu, Andreescu, Luchian, până în pragul veacului nostru. Și poate ar trebui ca la chipul mare al țării să adăugăm și Româniile alegorice ale căuzașilor, ca și mii de fețe anonime ce se desprind din „Caietele de război” ale artiștilor ce se găseau pe frontul Independenței în 1877, ca astăzi urmașii lor pe frontul marilor bătălii pașnice ale Republicii noastre. Descoperim apoi, în trăsăturile sigure, apăsate, ale identității asumate, detaliile portretului țării desenate cu pasiune, responsabilitate și forță de marea generație interbelică.

Citim urma de daltă a lui Paciurea sau Brâncuși, în asprimea unei cute, apoi tușa viguroasă a lui Petrașcu, delicatetea fermă a liniei lui Pallady, exuberanța stenică și responsabilitatea civică din pictura lui Ressu, Iser, Dărăscu, Tonitza, Steiadi, Dimitrescu, Phoebus, Mattis Teutsch, Olga Greceanu, Cecilia Căteșcu Storck, Șirato. Ca într-un uriaș mozaic, redactat cu răbdare și perseverență în numele unui crez, chipul țării prin artă devine o realitate concretă, irepresibilă, o modalitate de a fi și a rosti despre ființa noastră. Se adaugă, apoi, acele accente care definesc un portret, dându-i personalitate inconfundabilă, nenumăratele tușe puse de talentele timpului nostru, într-un consens de esență cu valorile veacului ce încheie încă un mileniu de istorie pe acest pământ. Numele celor ce contribuie la înfrumusețarea prototipului ideal se înscriu firește în letopisețul artei noastre, într-o firească înlănțuire de idealuri și fapte, de vise și împliniri. Gheorghe Anghel, Al. Ciucurencu, Ion Jalea, H.H. Catargi, Corneliu Baba, Ion Irimescu, Ion Pacea, Vasile Grigore, Ion Gheorghiu, Viorel Mărgineanu, Traian Brădean, Lazăr Iacob, Marius Cilievici, Paul Vasilescu, Gh. Iliescu-Călinești, Constantin Popovici, Constantin Blendea, Eugen Popa, Geta Mermeze, Iulia Oniță, Gabriela Manole-Adoc, Ovidiu Maitec, Corneliu Vasilescu, Sorin Dumitrescu, Ilie Boca, Sorin Ilfoveanu, Ștefan Călția, Wanda Mihuleac, Marcel Chirnoagă, George Leolea, Ion Donca, Mircea Dumitrescu, Ileana Balotă, Lucreția Pacea, Ana Tamas, Șerbana Drăgoescu, Florin Ciubotaru, Grațiela Stoichiță, Mimi Podeanu, Florin Niculiu, Neculai Păduraru, Costel Badea, Dan Băncilă, Dionisie Popa, Ion Bițan, Dan Hatmanu, Vladimir Șetran și mulți alții sînt cei ce contribuie la redactarea chipului Republicii, depozitînd peste timp valoare și pasiune, răspundere și adevăr. Un capăt al drumului anume nu există, căci țara crește neconștient, prin rivna și lucrarea oamenilor. Dar portretul se împlinește mereu, alternînd generații și stiluri, privilegiu și chipuri, flori și oameni, zidiri și vise, ca un mod de a da concretețe istoriei și mai ales felului în care o vedem noi, de aici, din România.

Astăzi, cînd maturitatea Republicii invită la analiză și meditație, concentrînd

ROMANIA REVOLUȚIONARĂ — pictură de C. D. Rosenthal

în sfera prezentului scurgerea unui timp resimțit din plin ca un timp activ, înșurubarea monumentelor care întruchipează țara pe simeza memoriei are semnificația unei recuperări active. Timp al responsabilităților grave, cînd milenii stau în cumpănă și România se pregătește să mai păsească peste unul, timpul de astăzi se reflectă în chipul pe care artiștii, alături

de toți oamenii, îl făuresc țării. Pe el, se proiectează inegalabila lumină a istoriei, cea care dă fiecărei națiuni relieful propriului efort spre identitate și libertate. Trăsăturile care se desprind clar, inconfundabil și cu distinctă personalitate, sînt cele ale Republicii — 40.

Virgil Mocanu

Muzică

O operă insolită

PUȚINI vor fi fost cei care au privit fără suspiciune opera Liane Alexandru, **În labirint**, după romanul Trucaj de George Arion, poate prima operă polițistă din lume, cum s-a spus. Oricum, prima operă scrisă, la noi, pe un libret de asemenea factură. Înaintea premierei de la Sala RTV, apărea un fragment de libret în „Suplimentul literar-artistic al Scintilei tineretului”, fapt la rindul lui oarecum surprinzător. „Îndrăzneala” s-a dovedit de bun augur, înlăturînd prejudecățile. Opera nu e un gen mort, căutările de limbaj — inclusiv cele privitoare la subiect, la modul de tratare a unei fabule etc. — nu pot fi decît benefice. O dovedește, printre altele, ultima creație a Liane Alexandru. Se întrevăd aici caracteristicile muzicii sale: preferința pentru structuri transformatoriale și repetitive și, odată cu ea, confruntarea dintre timp și durată, un discurs bogat în imagini, în ciuda tendinței de abstractizare a emoțiilor, invenție melodică (impresia de cantabilitate nu e niciodată părăsită, cu toate efectele care, teoretic, i s-ar opune), transparență și culoare, fantezie cromatică, abundență de ritmuri, ca tot atâtea acumulări de tensiune, impecabilă stăpînire a tehnicii componistice. Sensibilitatea, lirismul nu sînt acoperite de speculația tehnică, ideile muzi-

cale străbat cu limpezime. S-ar pune desigur imediat întrebarea: cum sînt valorificate aceste trăsături într-o partitură ce trebuie să transpună o intrigă cvasipolițistă? Nu e o nepotrivire?

Pentru cei care au urmărit, în ipostaza operei în concert, **În labirint**, răspunsul e mult mai simplu. Liana Alexandra a găsit formula plauzibilă pentru a valorifica muzical un subiect de acest gen. Să spunem totuși că intriga — în linia romanului — nu e decît în **manieră polițistă**: ceea ce se întîmplă e o farsă, pornind de la fapte banale, într-un limbaj simplu, „colocvial”; o farsă condusă polițist, căreia i se suprapun un plan de reverie poetică, ce ajunge să fie întretesut cu acțiunea propriu-zisă, și un motiv consacrat: cel al labirintului. Întîmplările se estompează, prevalență rămîne analiza psihologică. Un ziarist, Andrei Mladin, pleacă, împreună cu un grup de prieteni, pe o imaginată Insulă a Zorelelor (un nume care trezește o fantezie mai degrabă casnică!). Atmosfera e comică, evenimentele sînt discursive, importantă e starea de veselie indiferentă a grupului, asupra căruia plutește o umbră de amenințare. Actul al II-lea mută accentul: presupusa crimă (moartea Adrianei, pe rînd Adelaide, Afrodita, Ariadna, pentru a sugera, cam forțat, ipostaze mitologice) îl lansează pe eroul

principal într-o înfrigurată căutare, într-un labirint psihologic, cu momente de halucinație propice interpretărilor simbolice. Finalul îl constituie dezvăluirea: totul nu a fost decît o farsă.

Ideea generală, susținută cu mijloace eterogene, este aceea de aventură a cunoașterii, regăsită — ca într-o parafrază — în amănuntele ne semnificative ale aventurii existențiale. Muzica e pe rînd comică, nonșalantă, senină, spumoasă, cu inflexiuni de estradă (în sensul bun al cuvîntului), plină de vervă, umor, dar păstrînd mereu o pedală în registrul dramatic. Se aude chiar și un marș funebru, scris în manieră expresionistă; arii pentru soprană, de un lirism luminos, învăluitoare, duete, cvartete se întretaie cu pasaje „abrupte”, tăieri neașteptate de frază. Ritmul e suveran: ritmuri calde, anunțate încă din uvertură (creație remarcabilă), culminează cu obsedantul marș ce însoțește monologul labirintului din actul doi. **Vocile**, roluri cîntate și vorbite, se supun efectelor de culoare, de la parodie la visare, de la accelerația epică la tensiunea analizei psihologice. Toate încearcă să se individualizeze cromatic, fără exagerări, cu un dozaj abil. Pentru a da, probabil, senzația de transparență, pentru a sugera un plan de adîncime, orchestra are o componentă redusă, asemănătoare, de exemplu, cu cea folosită în **Simfonia IV „Ritmuri contemporane”**: cite un membru în

partidele suflătorilor, grup restrîns de coarde, pian, harpă, percuție bogată. Se creează astfel o participare calitativă, spații de respirație între vocile instrumentale, mai puțin impresia de masă sonoră.

Montarea Cătălinei Buzoianu a urmărit să creeze indeosebi o atmosferă favorabilă interpretărilor simbolice. Ea a fost o **lectură**, o decodificare: un personaj, jucat cu mult talent de Stelian Nistor, devine explicativ, expozitiv prin exerciții de pantomimă, alături de alte două (interpreți: Papil Panduru și Victoria Coceașu), cu funcții cînd strict narative, cînd decorative și ilustrative. Decorul însuși, folosind spațiile rămase în fața și în spatele orchestrei, populate cu statuete, scări, draperii, alcătuiesc o necesară **ogîndă** a acțiunii — de la obiectul propriu-zis imaginat pe scenă la oglinda simbolică.

Cîntăreții au avut evoluții inegale. În rolul principal, tenorul Vladimir Deveselu, cu o voce metalică, potrivită parodiei, s-a dovedit mai slab în fragmentele lirice, cantabile, distanța față de soprana Georgeta Stoleriu — o voce amplă, catifelată, plină de expresivitate, un timbru plăcut și o știință a cîntului deosebită — fiind apreciabilă. Interpretări convingătoare au dat rolurilor încredințate Constantin Gabor, Ruxandra Donose, Paul Basacopol, ultimii doi, tineri de perspectivă, cu voci pregnante și prezență scenică apreciabilă. La pupitrul dirijoral, Ludovic Baci a asigurat echilibru compartimentelor, omogenitate, distincție acestei partituri care poate fi un punct de plecare pentru spectacole atrăgătoare.

Costin Tuchilă

ÎN atenția publicului românesc datorită recente traducerii a **Călătoriei diletanților**, Bulat Okudjava face la prima impresie un efect **retro** asupra imaginației cititorilor cunoscători de clișee romantice: viața visată, idila ratată, „istoria sufletului”, transfigurarea lumii prin iubire, călătoria spre interior, călătoria inițiată spre Orient etc. Urmărind drumul prințului Miatlev și al Laviniei sale pure spre Georgia (Orientul salvator, izvor al luminii, ocolitor al îndrăgostiților amenințați de „frigul” poruncilor țarului), primul gind se oprește la Novalis cel îndrăgostit de pura Sophie și la Gérard de Nerval, „prințul tenebros” — fiindcă, în toată trama istorică bine țesută, în tot angrenajul de amănunte reale, simbolurile nu reușesc să se piardă, luminează cu o nealterată putere și dau, de fapt, adevărata dimensiune a cărții.

Traducerea și mai recentă a versurilor lui Bulat Okudjava*) lămurește însă mult mai bine sfera „magiei” acestui atât de admirat autor sovietic: estetica sa își află rădăcinile nu în romantismul și nici în modernismul european (s-a vorbit de Proust...), ci mult mai departe, în Orientul medieval. Citind versurile simple, clare, menite scandalizării și punerii pe muzică (autorul însuși compune melodia și cîntă apoi, ca un autentic **sătr** cu lăută), devine evidentă apropierea de gânditorii Orientului care socoteau poezia numai cu muzica înrudită, care prețuiau temele și formele codificate (nepropunind auditoriului noutatea cu orice preț ci reînnoirea entuziasmelor în timp verificate), care vedeau în sentiment o forță innoilatoare ce trebuie îngrijită și crescută cu artă etc. Povestea de dragoste din **Călătoria diletanților** reia cîteva asemenea clișee ale poeziei clasice din lumea islamică, printre care interdicția de rostire a numelui iubitei (Lavinia apare ca „domnul von Schonhoewen”), motivul pămîirii din amor (pedepse sociale, închisoare, moarte), prezența perpetuă a unor personaje precum paznicii, observatorii și cleveitorii, „iubirea pură” avicenniană (ce poate fi comparată cu bine știutul **fin** „amors” trubaduresc) etc.; **Călătoria diletanților** se apropie astfel de celebrele „cărți ale îndrăgostiților” pentru care Orientul musulman a avut un adevărat cult (zeci și zeci de perechi ce-

*) Bulat Okudjava, **Cîntecul esențial**. Versuri în românește de Passionaria Stoicescu și Dumitru Bălan, prefață și note de Dumitru Bălan, Ed. Univers, 1937.

„Cîntecul esențial”

lebre — prinfe care Magnus și Layla, Gamil și Butayna, Urwa și Afra’ — au avut epopeile lor cu secole înaintea evocării, de către trubaduri, a unor Tristan și Isolda, Rodocest și Biblis, Flore și Blanchefleur...).

ÎNTĂRIND certitudinea „izvorului oriental” la Bulat Okudjava, poeziile traduse de către Passionaria Stoicescu și Dumitru Bălan ne înfățișează „un poet trubadur” care își scandează, precum cei vechi, cu acompaniament de gitară, „cîntecele esențiale”. Nici un titlu nu putea fi mai potrivit pentru această culegere de accente ale elementarității, ale Ideii. Nu atît ritmul, ca temă a pulsației vii, ca expresie a libertății care pune nemărginitul în mărginit, nu atît armoniile formale, cit apropierea de elementaritate, paralelismul cu Ideea, sînt principalele caracteristici ale poemelor lui Okudjava. Fiind esențiale, poemle sale sînt, evident, muzicale în sine; nici nu imi pot inchipui ce ar mai putea adăuga melodia. Cuvinte de prisos r.u există: „Cit Globul încă se-nvrîtește, cit soare va luci / Doamne, tu dă la fiecare exact ce i-ar lipsi. / Înțeleptul dă-i cap, fri-cosului armăsar, / dă-i fericitului bani... Și ai și de mine habar”. Ordinea cuvintelor, „muzica luminată” în care „se-asează cuvintele-n rînd”, e în declarată legătură cu ordinea macrocosmică: „Întreaga noapte tot strigau / mișcîndu-și gîtul iute / cociși — de parcă recitau / poeme neștiute. / Dar tipătul avea în el / o-necăcioasă jale / cum e cînd aplecat nițel / uritu-ți iese-n cale. / Și strigătul era dus-dus / și nu cădea prea bine / cum e cînd lung privești în sus / cînd omul nu-ți convine. / Cum e cînd nu poți mîngia, / dar grea-i și-o renunțare... / de-aceea noapte doar era / și fără pic de soare”. Efectul de maximă simplitate e adesea obținut prin tehnici repetitive: „Fetița plînge: i-a scăpat balonul. / O-mbună lumea, dar balonul zboară. / Codana plînge: vai, nu se mărită. / O-mbună lumea, dar balonul zboară. / Nevasta plînge: soțu-i un zurlu. / O-mbună lumea, dar balonul zboară. / Plînge și baba: a trăit puțin... / S-a-ntors balonul, dar e albăstru”.

Repetitivitatea e vizibilă nu numai la nivelul reluării unor versuri (tip refren, ca la trubaduri) sau cuvinte, ci și în recurența simbolurilor. Așa cum în **Călătoria diletanților** țesătura de mărunte întimplări era pe departe dominată de simboluri, teme și clișee la toate nivelele, versurile lui Bulat Okudjava mizează pe ritmul unor simboluri recontext-

tualizate și de multe ori „substituie” de un termen modern. Nu spun că poeziile lui Okudjava nu sînt „meditații nuanțate ale unui citadin asupra condiției umane actuale” și că n-ar fi „obsedate de rosturile fundamentale ale existenței și de inevitabilele mutații social-istorice”, cum remarcă Dumitru Bălan în prefață, dar spun că „haina contemporaneității” pe care o poartă cu bună știință autorul nu e decît o modalitate de a aduce la zi, pe înțelesul tuturor, de a „masca modern” arhetipurile. **Troleibuzul albastru**, de pildă, este o substituie a semnului dragonului (care în poezia orientală veche este un principiu activ și demiurgic, imagine a verbului creator, origine a Cerului, zburînd, purtînd sub limbă mărgeaua Cuvîntului, schimbînd norocul celui pe care-l ocolește, de unde și mitologia balaurului-noroc): „Cînd nu pot s-nfrîng nenorocul mociînd / și port disparea în mine, / din mers troleibuzul albastru îl prînd, / cel ultim, ce vine. / Troleibuz nocturn, tu s-alergi îndrăcit, / rotește-te-n zări ca un astru, / adună-l pe toți care-n noapte-au simțit / dezastul, dezastrul”. **Toboșarul** care trece prin forfota străzilor moscovite ordonează prin sunetul său mersul lumii, e o substituie a glasului tunetului produs de dragonul celest (creatorul); **spălătoreasa** care „caută comori” sub spuma covatei e o imagine folosită și de medievall pentru **opus mulierum**, procedul alchimic „ușor ca munca femeilor”, de dobîndire a aurului „pe calea umedă”; **străzile** marilor orașe înlocuiesc labirintul („Arbat! Ah, Arbat!... nicicînd pin’ la capătul tău n-am s-ajung!”); **saroul vechi** — simbolul destinului personal și una din concretizările fatalității etc.

Cu o credință patetică în sunetul care conferă acces la eternitate, care imobilizează timpul ce trece, mizînd total, într-o epocă a discursivismului, pe arhetipuri, esențe și periodicizarea lor, Bulat Okudjava este unul dintre acei resuscitați „magi ai tribului” care încearcă să atingă puritatea primordială de dincolo de limbaj: resuscitare trubaduresc-orientală care a făcut școală în ultima vreme (sînt citați, în poezia rusă, Vladimir Visotki și Novella Matveeva, iar noi l-am putea numi, ca poet care și-a conceput versurile în relație cu muzica, acompaniindu-se la gitară, pe Cezar Ivănescu). Resuscitare care aduce o adiere optimistă: încrederea în ordonarea universului după un Ritm mai mare.

Grete Tartler

Filosofie și cultură

Omul în acțiunea socială

CIRCUITUL informațional și axiologic între planul subiectiv al individualității și planul obiectiv al societății este o condiție a funcționării mecanismelor sociale. Devierile sau blocajele ce pot interveni în acest circuit generează una dintre cele mai grave crize sociale care se manifestă fie prin rupturi păgubitoare ale individului de societate (individualism, egoism, egocentrism, narcisism), fie prin dizolvarea sa dezumanizantă, uniformizatoare, în structurile sociale. Și într-un caz și în celălalt drumul spre formarea personalității este blocat.

În sociologia contemporană — și nu numai în sociologie — au o mare circulație noțiunile de *statut* și *rol* al individului în cadrul sistemului social dar așa cum precizează Andrei Roth în cartea sa *Individ și societate*, Marx a scos în evidență caracterul *impus* și *impersonal* al acestora, în condițiile capitalismului, iar sociologul american Talcott Parsons a subliniat că „unitatea pentru sociolog, relevantă în majoritatea «sistemelor sociale», nu este personalitatea ci individul ca purtător de roluri”. Problema este deci aceea de a identifica rolurile sociale ale indivizilor cu individualitatea lor. O identitate totală și absolută nu este cu puțință în nici o societate, dar socialismul și, mai ales, comunismul creează condițiile optime ale unei asemenea identități care face posibil ca integrarea socială a indivizilor să nu fie alienantă și dezumanizantă ci să echivaleze cu formarea și dezvoltarea ca personalități. Egalitatea oamenilor este aceea a unei crescînde diversități personale și nu revenirea la egalitarismul primitiv uniformizant. „Egalitatea socială” scrie Andrei Roth — este condiția diferențierii individuale neîngrădite prin piedici de ordin social...” Este o egalitate căreia, pe lingă criteriile sociale evidente, îi aplicăm o altă unitate de măsură: angajarea fiecăruia într-un proces de conștientizare și de autorealizare a esenței umane, deci a universalității care rezidă în caracterul generic în sine și în conștiința bună de sine a oricărei individuali-

tăți. În acest spirit trebuie să înțelegem și o cunoscută teză a lui Marx după care comunismul va însemna începutul *adevăratei* istorii a umanității. Intrucît el „va deschide, pentru prima dată, posibilitatea afirmării umane a tuturor indivizilor, va fi prima organizare într-adevăr corespunzătoare calității omului ca ființă socială...” (A.R.).

În lucrarea menționată autorul citat angajează și o discuție interesantă despre virstele omului, despre rolul generației în ființarea și acțiunea persoanei umane. Că virsta calendaristică nu coincide totdeauna cu virsta bio-psihică și spirituală este un fapt de constatare curentă; nici maturitatea socială nu se suprapune celei biologice și intelectuale, de unde rezultă că a lua în considerație, în diverse împrejurări de viață a individului, exclusiv criteriul cronologic, „comportă o doză de arbitrar” și, oricum, virsta biologică nu este suficientă spre a delimita o generație. Comunitatea unei experiențe de viață, participarea comună la o anumită mișcare socială este ceea ce dă relief unei generații. Nu este locul să insistăm aici asupra acestui concept. De însemnătate actuală ni se par a fi paginile consacrate principalelor virste — tineretului, adulții și vîrstniciei. În delimitarea vîrstelor se pleacă nu de la criteriul cronologic ci de la prezența și deplina manifestare a caracteristicilor proprii fiecărei virste.

Tineretul a fost studiat mai ales sub raport psihologic și pedagogic iar în ultimele decenii s-a constituit în cadrul „Centrului pentru cercetarea problemelor tineretului” și o sociologie a tineretului. Psihologii au fost preocupați mai mult de caracteristicile și contradicțiile adolescenței, iar sociologii au pus accentul pe problematica integrării sociale a tineretului, el însuși fiind un grup social distinct, pe dificultățile și etapele acestei integrări. „Statutul social al tineretului este prin excelență unul ambiguu...” este statutul celor care își caută statutul, ..., un statut al provizoratului”. Căile principale ale acestei căutări sînt învățarea și munca, mai exact educația prin școală și muncă.

Virsta asupra căreia apasă cele mai mari responsabilități este, firește, cea a adulților angajați plenar în „producția valorilor materiale și spirituale”, în „organizarea tuturor compartimentelor vieții”. Este o virstă a maturității, a implinirilor majore, mai puțin problematică și poate de-aceea a sîrînit mai puțin interesul specialiștilor. Este și virsta echilibrului optim dintre individ și societate prin integrare socio-politică dar și socio-profesională, care trebuie să fie condiționate nu de ierarhiile strîmbe ale proprietății și ale avuției materiale, ci de avuția lăuntrică intelectual-afectivă și de pregătirea de specialitate a individului. A. Roth afirma cu deplină îndreptățire că zona activității profesionale este aceea în care individul adult dă adevărata măsură a puterii sale creative.

În ceea ce privește senectutea, aceasta e definită, de regulă, ca o virstă prin excelență a înțelepciunii. Nu este însă o înțelepciune a purei contemplații. Îmbătrînirea nu duce în chip necesar la neactivitate ci doar la scăderea ritmului acceției. Nici integrarea socială, fără a dispărea cu totul, nu mai are acciași indici de productivitate. Se instalează din nou o dependență mai mare sau mai mică față de societate, dar să nu uităm o vorbă înțeleaptă, omul îmbătrînește și moare așa cum trăiește, în consonanță cu *stilul* vieții sale.

Toată această discuție despre virstele omului și raporturile dintre generații — acestea din urmă fiind influențate puternic de caracterul creativ sau opresiv al sistemului social, de coborîrea virstei maturității și creșterea virstei medii de viață, precum și de alți factori — nu are doar o semnificație teoretică ci și una practică, vizînd o mai bună organizare și administrare a celei mai de seamă avuții de care dispune societatea — potențialul creativ de gîndire, sensibilitate, voință de acțiune, solidarizarea și operaționalizarea valorilor specifice ale diferitelor generații sau virste.

Al. Tănase

Ismail KADARE

„CETATEA”

PRIN romanul **Cetatea**), apărut recent la editura Univers în excelență traducere a lui Marius Dobrescu, scriitorul albanez Ismail Kadare ne prezintă o fascinantă frescă a confruntării alban-otomane de la mijlocul secolului al XV-lea, legată de intenția turcilor de a ocupa cit mai multe teritorii din Balcani. Glorioasa rezistență a albanozilor sub conducerea eroului lor național Gheorghe Castriotul Skanderbeg, contemporanul lui Ștefan cel Mare și Ioan de Hunedoara, este bine cunoscută, dar noutatea pe care o aduce Kadare constă în faptul că **Cetatea** sa putea fi Kruja, Petrela, Rozafat din Albania sau oricare cetate din această parte a Europei asediaată de turci cu tehnica lor militară, una dintre cele mai puternice ale timpului, și că numai dirzenia și voința de libertate a unui popor se putea opune de la egal la egal acesteia. Scrisul lui Kadare este, fără îndoială, una dintre cele mai frumoase nestemate ale spiritualității albaneze și universale, ale literaturii contemporane. El este un glas dinlăuntrul cetății sale, al istoriei poporului său, cu respectul cuvenit bătrînilor, strămoșilor neamului său, dar în egală măsură contemporan cu noi toți prin profunzimea și modernitatea gîndirii, prin înaltele și nobilele idealuri apărute de scrisul său, prin originalitatea cu care introduce arta națională albaneză în patrimoniul universal. Pe bună dreptate scriitorul albanez Dhimiter Shuteriqi sesiza, în opera lui Kadare, un „optimism istoric care se traduce prin convingerea că poporul nu poate fi niciodată invins”. Ca și în romanul **Generalul armatei moarte**, Ismail Kadare transmite în fapt generațiilor actuale, lumii întregi, mesajul major al națiunii albaneze în păstrarea ființei, a libertății și independenței pămînturilor sale împotriva oricărui invadator străin. Este Kadare un singular între confracții săi? Nu, categoric nu, ci mai degrabă reprezentantul tipic al literaturii albaneze de azi, un scriitor revoluționar care prin puterea sa de pătrundere și redare a specificului național îl reflectă în pagini de profundă vibrație patriotică.

Acțiunea noului roman se petrece, decl, în veacul al XV-lea, atunci cînd turcii au început să atace și teritoriile albaneze, și o urmărim printr-o interesantă alternanță de comentarii asupra stării de spirit din ambele tabere. De o parte, prin optica intendentului-șef al armatei otomane, om inteligent ce se înconjoară de mințile cele mai ascuțite din tabăra sa, între care un scriitor și cronicarul oficial Mevla Celebi, de cealaltă parte un povestitor albanez care comentează situația existentă în interiorul cetății asediate. Fiecare pare imparțial în raport cu realitățile dure ale confruntării pe viață și pe moarte între ambițiile unui iscusit conducător militar al unei mari armate cum era cea turcă, și spiritul de sacrificiu al albanezilor în apărarea libertății și independenței țării lor. Cronicarul otoman se gîndește la cucerirea cetății, la o stăpînire de lungă durată și cum să descrie mai fastuos o glorioasă victorie. Intendentul-șef spune cronicarului că „lovitura cea mai grea ce i se poate da unui popor este aceea împotriva viitorului său”, în intenția de a nu mai permite înmulțirea albanezilor, acești luptători neînfricați, în timp ce albanezii, privind de pe meterezele cetății în tabăra otomană, exclamă: „...iată lumea lor, felul lor de viață pe care vor să ni-l împună dimpreună cu lanțurile robiei”. Atacurile sînt inversunate, iar rezistența încrîncenată, eroică, aproape disperată în fața unui dușman atât de puternic. Scenele de luptă sînt cumplite, descrise într-un amestec zguduitor de realism și naturalism, ambele tabere luptînd prin orice mijloace pînă la epuizare. Dar vin ploile care încheie anotimpul de război înainte ca cetatea să fie cucerită. Turcii își string calabalcul în duritul daulelor (tobelor) ploii. Asediații respiră ușurați și privesc cerul plin de nori, „cerul lor”.

Apariția cărții **Cetatea** în limba română, în anul în care se împlinesc 75 de ani de la proclamarea independenței de stat a Albaniei, pe lingă cunoașterea unca dintre cele mai bune lucrări ale literaturii albaneze contemporane și a unuia dintre cei mai buni reprezentanți ai ei, constituie și un semn de prețuire a îndelungatelor lupte pentru libertate și independență ale poporului albanez. Receptarea operei lui Ismail Kadare (la noi au fost tipărite pînă acum trei cărți, **Generalul armatei moarte**, **Cronica în piatră** și cea de față, ultimele două în traducerea lui Marius Dobrescu) în literatura universală se datorează acestui talent de excepție, unul dintre cei mai străluciți scriitori albanezi din toate timpurile, caracterului ei național, patriotic, umanist.

Gelcu Maksutovici

*) Ismail Kadare, **Cetatea**, traducere, prefață și note de Marius Dobrescu, Editura Univers, 1987.

Evocându-l pe Giacomo Leopardi

S-AU implinit o sută cincizeci de ani de la moartea celui mai mare poet al Italiei secolului al opt-sprezecelea.

Aşa cum am mai putut scrie, cei mai mulți îl definesc pe Leopardi ca poetul zonelor de umbră ale pesimismului universal, dar noi ne numărăm printre aceia care-l consideră drept poetul tinereții neliniștite, un spirit magnific, etern agitat, revoltat împotriva destinului advers al propriei ființe, al patriei sau al umanității, protagonistul liric al solidarității umane. Criticii literari au văzut prea mult în Leopardi poetul absolutei tristeți reflectate prin prisma avatarurilor sale existențiale ori a slăbiciunilor fizice. În realitate, el este însetat, în modul cel mai uman posibil, de viață, și această sete vitală se manifestă mai intens, mai profund, îndeosebi în perioadele cele mai dureroase ale existenței sale. El a fost un suflet iubitor și a dorit să cucerească și iubirea și prietenia altora. Este, după opinia noastră, un nonconformist, un spirit liber care s-a izbit, de cele mai multe ori dureros, de normele societății și victii acelui început de secol care îi împiedica pe oameni să fie liberi, care îi constrîngea pe oameni să se inconvoale. El ar fi vrut ca oamenii să fie solidari, să încerce să spargă zidurile inconjurătoare. A negat, ca un spirit rebel, limitarea orizontului uman, s-a revoltat împotriva „gardului viu” din **Infinitul**, obstacol al vederii și al evadării către zările îndepărtate, către zonele luminoase ale libertății. A gândit cu intensitate la schimbarea formelor existenței, la metamorfozarea unei noi societăți umane. Acest elan, această neliniște perpetuă, această aspirație de a se simți, ca peste ani, marele său exeget Giuseppe Ungaretti, „fibră docilă a universului”, alături de oameni, nu l-au făcut să alunece în transcendentalism. El se întreabă mereu, nu este mulțumit de răspunsurile pe care și le dă sau pe care le primește prin rezonanță de la universul înconjurător, oscilează de la plus la minus infinit dar niciodată poezia sa nu stă sub semnul negru al resemnării, intensul său pesimism nu se învecinează cu scepticismul.

În capodopera sa, **La Ginestra**, Giacomo Leopardi ne-a lăsat clarul său răspuns tuturor oscilațiilor și neliniștilor pricluite de fisurile sufletului și ale umanității. Neliniștea sa se răsfringe în dorința de reînnoire pe care și-a impus-o ca semn stelar întregii, scurtei sale vieți.

Acest poet pasionat a cunoscut seninătatea și suavitatea, navigând pe mările disperării. În el, Antonio Gramsci a putut descoperi în forma „estremamente dramatică”, intensă criză de tranziție spre omul modern, părăsirea critică a regiunilor transcendente dar și imposibilitatea de a fi consolidat un nou centru, un nou nexus de fermă ideologie.

Ne amintim și acum, după atîția ani, de conferința pe care Massimo Bontempelli, teoreticianul realismului magic, a ținut-o la Facultatea de Litere din București, în care l-a definit pe Leopardi drept „l'uomo solo”, ingerul căzut din ceruri pe pământ. El a fost un inger căzut asemenea tuturor oamenilor, semenii săi, și alături lor a recunoscut frumusețea lumii terestre și a vrut să se bucure în întregime de ea.

Unui alt spirit neliniștit, lui Giuseppe Ungaretti, Leopardi putuse să-i apară drept comparabil lui Charles Baudelaire.

Și el, avant la lettre, coborise în întunecimea prăpăstiilor infernale ale chinului și agitației continue. Și în el existase un infinit sentiment de **pietă**. Magia poeziei leopardiene constă în mariile spații albe, în vaga imagine care „se stinge în piatră”, în mutilarea voită a expresiei, în concentrarea ei maximă și ale cărei ipostaze prefigurate de Leopardi aveau să atingă zonele extreme ale simbolismului ermetizant pînă la Mallarmé.

POATE că nu mai există un alt exemplu în poezia lumii, în afară de Mihai Eminescu, de trăire atît de intensă, în atît de puțini ani, de ardere mistuitoare, de atîta fervoare, de meditație profundă, de căutare, de investigare în jurul marelui simbure de mister al lumii. Poate că, între scriitorii italieni, cel mai mare număr de cititori îl are încă Leopardi. Curba interesului pentru poetul din Recanti cunoaște, în vremea din urmă, o nouă evoluție în mijlocul unei lumi tinere agitate, pentru că el, în realitate, s-a ridicat împotriva miturilor, împotriva dogmatismului sacralizant, împotriva predicilor formal retorice, împotriva instrumentalizării. La el există concordanța deplină între etic și estetic. Afirmînd totdeauna adevărul, Leopardi a fost o voce clară, profund umană, conștient de responsabilitatea artei, conștient că scriitorul nu poate evada din istorie.

Tinerețea vîrstei și a poeziei au stat sub semnul tragic al trecerii, dar orientarea ei permanentă a fost dată de sensul verbului **a cunoaște**, a pătrunde în miezul de taine ale universului, în a fi martor al contemporaneității. Totdeauna axa timpului este interferată de axa spațiului, conexarea lor extinzîndu-se în infinitul spre care se înalță treptele ideale ale poeziei leopardiene. Chiar dacă uneori a putut să fie comparat cu seninătatea melodică a lui Mozart, fondul disperării lucide, vigoarea plastică și conștiința artistică l-au impus mai mult acelei familii de artiști din arta infernului baudelairean. El este o treaptă a conștiinței și a modernității acestui sfîrșit de secol al douăzecilea, ale cărui mari neliniști le-a putut anticipa cu o sută cincizeci de ani în urmă. Idealul leopardian este al unei tinereți perpetui și viața trebuie să fie trăită în tumulturi. Romantic desigur sub acest unghi de vedere, poetul este doritor intens de emoții plene. Viața lui scurtă a fost însemnată cu negru de sentimentul dominant al durerii, dar el a transmis un clar mesaj umanității neliniștite, de a lupta împotriva durerii prin stringerea unanimă, solidară, a tuturor care au fost atinși de aripa ei neagră.

Intransigența estetică, pasiunea etică, tensiunea înaltă, încordarea cu care trăiește orice experiență, cu care la atitudine față de problematica spiritualității contemporane, îl impun ca exemplar tipic de artă nu numai al începutului de secol XIX, ci pentru tot ce înseamnă orientare modernă contemporană. Lectorul modern va adera totdeauna la poezia și la personalitatea leopardiană, la intransigența lui intelectuală pasionată.

S-a spus despre Leopardi că a teoretizat alienarea, eliminarea omului de către natura indiferentă, predicînd starea calmă, în echilibru pe care îl dă resemnarea. Nimic poate că nu s-a a-vîntat mai eroic în lupta de sens umanist pe care o dă omul împotriva forțelor

lor oarbe ale Naturii sau ale Istoriei. Omul lui Leopardi este omul integral, acela care aruncă totdeauna un mare protest, acela care contestă tot ceea ce poate știrbi din imaginea sa integral umană, proporționată de geometriile celor mai înalte valori spirituale. Leopardi este pasionat de problematica omului, de integralitatea lui și-l analizează (folosind în primul rînd introspecția), pînă la ultima sa fibră, pe care o află totdeauna vibrînd, consonă, cu întreg universul. Omul leopardian, echivalent desigur cu poetul, stă sub semnul caducității și al disperării generate de sensul acesta al trecerii, dar el este și faurul prometeic al propriei sorti, iar viața sa poate să fie dramă introspectivă de unde poeziei. Niciodată atemporal, aspațial și deci aistoric, omul lui Leopardi, poetul, poartă întreaga încărcătură a speței sale, a sufletului și a trupului său, în drumul spre stele, în drumul spre moarte. Acesta este omul care poate să fie considerat cea mai vie făptură dintre toate ființele care trăiesc, mereu nemulțumită de sine, totdeauna aspirînd spre alte ceruri. Izvorînd din tensiuni intelectuale, întreaga creație a lui Leopardi poartă amprenta omului modern, iar prin forța ei energetică trece dincolo de criza romantică a disperării transcendente, spre regiunile umanității laice care-și poate propune soluții pămîntene. Poezia leopardiană a recunoscut în om posibilitatea propriei eliberări și a încercat să învingă efemeritatea trecerii sale pe pămînt, prin apelul lansat solidarității umane, de a se „confedera” în primul rînd în înțelegerea conștiinței a condiției umane, în tragicul caducității ei, în fața naturii care poate fi totdeauna înfrîntă deși nu poate fi totdeauna învinsă. Opera lui Leopardi poate să aibă caracteristica unei adevărate lectii de etică, fiind o clară demonstrație că poeziei îi este totdeauna indicat să fie străbătută de luminile adevărului și ale istoriei oamenilor.

POEZIA leopardiană este echivalentă cu lirismul cel mai direct, necunoscînd ordini prestabilite, ținînd ca marile finituri arteziene, cu profunde izvoare subterane, exprimînd bătaia vastă a inimii, în toată puritatea ei genuină, ecou sonor al freamătului universal. Sublimitatea liricii leopardiene constă în excepționala ei însușire, de a ridica în zborul cel mai înalt, spre meditație și seninătate, făptura umană coborîtă de durere, dar niciodată doborîtă definitiv. Exaltarea lirică a condiției umane constă în acceptarea, pînă la urmă echilibrată, a precarității și adversității lumii, dar nu și a înfrîngerii omului care își poate converti sentimentele și destinul advers. Lirismul leopardian, în cele două ipostaze antitetice, a iubi viața și a-i fi difident, cunoaște în final fuziunea plasmatică, de zone de umbră și lumini, definind romanticismul. Unitatea lirică a operii lui Leopardi este o caracteristică mirifică a sa, rătăcitorul poet păstor din deserturile grandioase ale Asiei, călătorul înfiort de focurile telurice ale Vezuviului. Gîndurile sobre ale liricului, totdeauna lucid în fața năpraznicelor realități și taine ale universului, în fuziune cu sentimentele arzătoare, se echilibrează în cea mai armonică și cristalină formă. El are forța magică a poetului care pătrunde în miezul secret al lucrurilor, profunda intuiție care este un dar al vibrantei lui sensibi-

lități, el are marea forță de a adera totdeauna condiției umane, cu toată spontanitatea. Impresiile sale, pe care le transfigurează în notatîi imediate, lirice, sînt percepții instantanee ale realității originare, ale setei sale de viață, ale dorinței de a simți o picătură transparentă din imensul fluviu uman care străbate barta istoriei. Un asemenea freamăt vital l-a agitat totdeauna pe sensibilul poet, chiar în orele sumbre ale tragediei, scurtei sale existențe, cînd durerea îi era singurul astru negru la orizont. Poate că în nici un alt caz literar arta nu a fost mai profund străbătută de filonul biografic ca în cazul lui Leopardi care, dintre toți eroii posibili pe care îi oferea contemporaneității, s-a preferat romantic, totdeauna, pe sine. Nu a evadat din social, dar marile oglinzi ale poeziei le-a folosit esențial pentru propria-i reflecție.

Leopardi a avut deplină conștiința a timbrului unic al poeziei sale. În soliditatea lui au curs finituri, melancolia lui a sfidat natura, fatalitatea nu l-a împiedicat să estimeze clipa existenței umane, proiectată într-un univers advers și nemărginit.

Sinteza între gîndire și sentiment, între meditație și emoție duce la unitate estetică și proclamă, în același timp, marea forță etică a **Cinturilor** leopardiene. Iar materia, verbul, capătă, în cîșelări și recîșelări, transparența alabastrului lingă care sînt plimbate lumini. Modulațiile **Cinturilor** transcend ogîndirea interioară a dramei personale spre sensuri universale, mitul speranței și al iluziilor ajungînd să fie echivalent cu arta.

Alexandru Balaci

VENANCIO : Toreador

JOSE MARIA CRUZ NOVILLO : Proiecție

MIGUEL MORENO : Tors

Sculptură spaniolă contemporană

PENTRU sculptură, ca și pentru grafică, ideea multiplicării nu e nouă : doar proporția ei, publicitatea și prezența în condițiile specifice comerțului modern cu arta reprezintă o inovație efectivă, în care artiștii spanioli au avut un rol inițiator. În plus, interesul contemporan pentru tehnică, procedeu și mecanism mărește atracția acestor „multiple”, expuse la Muzeul de Artă al R.S.R.

Si totuși problemele, reflecțiile suscitale tocmai de realitatea unei arte a multiplelor, prezentate acum prin piese de o atît de tulburătoare frumusețe și varietate, merg, cred, mult mai adînc, spre însuși miezul conceptului de valoare artistică vizuală. Sovăiala de a da un răspuns apare inevitabil în fața unor din micile sculpturi expuse ; astfel, **Torsul** din lemn de nuc, semnat de A. Javier (la tirajul 17), în al cărui modelaj, de o caldă senzualitate, în ciuda subtextului geometrizant al alcătuirii formelor, ar fi greu altcuiwa decît unui sculptor foarte experimentat să identifice multiplicarea, eliminarea participării somatice imediate. La fel se întîmplă cu o lucrare, de astă dată de stil constructivist, **Cubul deschis** (oțel, la tirajul 15) de Miranda d'Amico, unde grafismul viziunii n-a pierdut nimic, în transpunere, din nervozitatea și vioiciunea scrierii personale ; sau cu **Atena din bronz** de C.G. Mucla, sculptură care, chiar la tirajul 50, își păstrează forța irradiației materiale, amintind de sursele brăncușiene ale creației lui Mucla ; sau cu **Femeia înclinată** de M. Moreno (bronz — tirajul 50), evocînd sculpturile pe același motiv de Matisse dar stilizate spre o grație ușor mondenă.

Alte reflecții se leagă de varietatea stilistică a expoziției, „postmodernă”, serie José Marin-Medina, comisarul ei. Într-adevăr versiuni neofigurative : de la ecourile, mult atenuate, ale expresionismului sălbatic și dadaismului, la sugestiile neogotice, manierismul neosalonard și la neobaroc (F. Baron, Venancio M. Ber-

rocal, R. Mesa, T. Gallard, A. Ramirez) conviețuiesc cu diferite versiuni ale neoconstructivismului : de la cele pur abstract-decorative (J.M. Labra, J.L. Sanchez) la geometrismul structurilor, care nu exclude figurația (A. Gabino, J.R. Camin). Frecvența prefixului „neo” confirmă opțiunea postmodernistă a organizatorilor și evidentele trimiteri la sculpturile lui Picasso, Jean Arp, Gonzalez, Duchamp-Villon, Lipschitz, Henry Moore, Henry Laurens, Pevsner, Naum Gabo, Barbara Hepworth, toate contopite într-o unitate plină de rigoare și subtil dirijată. Se pune însă întrebarea dacă aceste adozii stilistice nu sînt influențate — sau chiar provocate — de perspectiva respectivei sculpturi de a deveni „multiplu”. Este de presupus că anumite structuri formale și o dinamică sau alta a formelor pot fi mai mult sau mai puțin apte de a suporta multiplicarea. De aici se ivesc desigur predilecții, reduplicări, uneori și concesii. Diagnosticul sînt probabil foarte greu de stabilit în această privință. Se poate în schimb afirma cu certitudine că destinul social mai activ al „multiplului” a făcut să crească receptivitatea pentru calitatea titlului iconografic ; la fel și interesul artiștilor pentru ea. Sigur este și faptul că, odată cu mărirea șanselor de a deține acasă o mică sculptură, intervin momente noi și în experiența obiectului, a conviețuirii cu el. Apare obiectul personalizat, dar lipsit de aureola unicității și deci eliberat de orgoliul performanțelor financiare. Va fi un obiect cuceritor, scos din izolarea măreției, dar care va putea innobiliza și însușește obiectele mai modeste — decorative ori utilitare, din preajma lui.

Prin toate sugestiile, ca și prin originalitatea și somptuozitatea ei rafinată — de bună tradiție spaniolă — a selecției și prezentării, expoziția aceasta oferă vizitatorilor reale clipe de bucurie.

Amelia Pavel

Francois VILLON

Balada doamnelor din duse vremuri

Imi spuneți unde, n ce abis,
E-acea romană dulce Flora?
Archipiada, și Thais,
Ej verișoara, de nu soră;
Echo, grăind cu voci răzlețe
Pe ape-n legănat alean,
Nemaivăzută frumusețe?
Unde-s zăpezile de-alt an?

Și prea-nvățata Helois,
De-al cărei drag, scopit și dat

Fu Esbaillard, la Sainct-Denys,
Călugăr, mult prea încercat?
La fel, Regina unde-i, oare,
Ce într-un sac pe Buridan
A pus în Sena să-l scoboare?
Unde-s zăpezile de-alt an?

Regina Blanche, un crin deschis,
Precum sirenele cîntînd,
Berthe, cea cu lung picior, Allies,
Beatrix, și Harembourges tronînd,

În Mayne; Ioana d'Arc, legată
Pe-altar de flăcări în Rouen;
Unde-s, Fecioară preacurată?
Unde-s zăpezile de-alt an?

INCHINARE

Print, nu-ntrebați, pe cit se poate,
Unde-s, ați stărui în van,
Că-n ăst refren se află toate:
Unde-s zăpezile de-alt an?

Nicolas BOILEAU –
DESPREAUX

Satira II

D-lui de Molière

Distins și falnic spirit, al cărui scris și vlagă
Nici chinul și nici munca nu par să le-nțeleagă;
Apollon pentru care nu-nchide-al său altar,
Și care știi cu ce semn se-nseamnă versul rar;
În bălăii de duh ne-ntrecut meșter de scrimă,
Mă-nvață, Molière, cum găsești, la orice, rimă.
S-ar zice că în cale ea-ți iese cînd poțesteți;
La colț de vers să șchioapeți nicicînd văzut nu ești;
Făr-ca ocolul lung să te-ncurce, să te-oprească,
Abia scoți glas, și locul ea și l-a luat, zeească.
Ci eu, pe care-o toană, un fantezist umor,
Cred, pentru vreun păcat, m-a făcut, vai, rimător,
În ăst meșteșug aspru, unde asud de moarte,
În van să-i dau de urmă las zelul să mă poarte.
Adesea îmi storc mintea din seară pînă-n zori:
Cînd vreau „azur” să zic, năzuroasă zice „nori”.
De vreau să zugrăvesc o galantă-n veac figură,
Pana mea nu găsește decît l'abbé de Pure¹;

Un autor perfect să numesc dacă vreau, o l
Mintea zice Virgiliu, și rima-n schimb Quinault².
Pe scurt, oricît cu binele-o iau, orice aș face,
Poznașa îmi servește contrariul, și pace l
Trist, obosit, confuz, negăsind-o, incetez,
De ciudă, citeodată la ea chiar să visez.
Și blestemîndu-mi demonul ce la scris mă-mbie,
Fac mii de jurăminte că-n veci nu voi mai scrie.
Abia ocări spre Muze și Phoebus, crunt, reped,
Și iat-o cu pas galeș venînd, cînd nici nu cred.
De-ndată, fără voie, întregu-mi foc re-nvie;
Mă năpustesc pe loc inspre pană și hirtie³
Și-uitînd de jurămintele mii, la ce-ași minți?
Din vers în vers aștept să se-ndure a sosi.
Măcar de-al rimei drag, dacă muza mea în vervă
Un rece epitet ar răbda, fără rezervă,
Aș face precum altul⁴, și, făr-să mă sfîrșesc,
Vorbe-aș avea destule să cos și să-nădesc.
Pe Philis să o laud, ÎN FRUMUSEȚI BOGATĂ,
De-ar fi, aș găsi iute: CA NIMENEA VREODATĂ;
Vreun obiect să laud, FĂRA ASEMĂNARE,
De-ar fi, aș spune numaidecît: CA RUPT DIN

SOARE

În fine, tot de AȘTRI vorbind și de CEREȘTI
DESĂVÎRȘIRI, de RARE MINUNI CUM NU-NTILNEȘTI,
Cu-atari cuvinte toate, în rivna lor deșartă,
Mi-ar sta-n putînță, fără de geniu, fără artă,
Schimbîndu-și locul-ntruna și substantiv și verb,

NOTE. După ediția de Opere complete, Paris, 1885,
prefațată de C.A. Sainte-Beuve.

¹. Michel, abate de Pure, autorul citorva piese de
teatru, citorva traduceri etc., mort în 1690.

². Philippe Quinault, poet liric, de la Academia
Franceză, născut la Paris în 1635, mort în 1688.

³. Parafrază după Horațiu.

⁴. Ménage. Se spune în Epître à Chapelain:
„J'abandonnai Belinde, en miracles fécondes;
Et pour qui je brûlois d'une ardeur sans seconde”.

În versuri de cirpeală să-l fac zob pe Malherbe⁵.
Ci duhu-mi, la alesul cuvintelor, smerit,
Nu va rosti nici unul, de nu-i c-un rost menit.
Și n-ar putea să-ndure, o falsă piatră scumpă
Să vină la sfîrșitul de vers, golul să-l umplă.
Astfel, de zeci de ori re-ncepînd cu nou temei,
De scriu patru cuvinte, voi șterge sigur trei.
Blestem cadă pe primul ce-n verva lui nebulă
În chingi de vers simțirea fu ispitit să-și pună,
Și-o strîmtă închisoare cuvintelor lucrînd,
Prin rime vru să lege enorme lumi de gînd l
Fără acest fatal meșteșug pe-o-ncreagă viață,
Tot în răgaz aș duce-o, și-n zile cu dulceată.
N-ar fi decît să cînt și să rid, să beau virtos
Și, mulțumit și-n pace, ca un canonic gros,
Să-mi petrec fără treabă, neștiînd păsul, frica,
Noaptea dormînd și ziua nesăvîrșind nimica.
Înima mea, ferită de griji, de patimi chiar,
Știe să pună poștei un hotărît hotar;
Și, de măriri departe, nu prea merg pe la Curte,
Să linguesc norocul și rangurile multe;
Și-aș fi fericit dacă un crud destin lumesc,
Pismuitor, nu m-ar fi făcut să viersuiesc.
Dar de cînd haru-acesta, neostoit ca marea,
Cu aburii săi negri mi-a-ntunecat visarea,
De cînd gelos un demon că pot fi mulțumit
Mi-a juruit canonul de-a scrie îngrijit,
Zi de zi, vrînd-nevrînd, țintuit pe-un prag de carte,
Strîcînd o foaie-ncreagă, dregînd în altă parte,
Jertfindu-mi viața, fără s-apuc să știu de ce,
Invidiez, scriînd, soarta lui Pelletier⁶.
Ești, Scudéri⁷, o forță, tu care-n forma-ți bună
Poți scoate la iveală un tom lună de lună l
Romanțurile-ți slute, cu-aplombul lor inept,
Par scrise împotriva bunului simț, ce-i drept;
Dar își găsec, oricît faptul poate să uimească,
Librar ce să le vindă, și proști să le citească;
Și cînd mai vezi și-o rimă în capătul de vers,
Ce mai contează, restul că-i strîmb, pe dos, invers l
Vai genului care, în rătăcirii eterne

Vrea regulilor artei ființa să-și prosterne l
Un prost, scriînd, prin toate se crede-ajuns la scop.
Alegerea nu-i pune probleme-n nici un trop;
Îndrăgostit de gustul cernelii, ce-l deșiră,
Vrăjit în sine însuși de sine, se admiră.
Însă sublim un spirit s-atingă vrea, în schimb,
În darn perfecțiunea, înșelătoru-i nimb⁸;
Nemulțumit de ceea ce-a reușit să facă,
Îl place-o-ncreagă lume, și nu știe să-și placă;
Și-oricît numele-i este slăvit, pe-oriunde treci,
Ar vrea, pentru odihna-i, să nu fi scris în veci.
Tu dar, ce vezi cit sufăr, ce muza mi-o deprimă,
Mă-nvață, fii bun, arta de-a fi stăpin pe rimă:
Sau, pentru că-n fond grija-ți prea mult n-ar ajuta,
Molière, mă-nvață arta de-a mă lipsi de ea.

⁵. François de Malherbe (1555–1628), excelînd prin-
tr-o rigoare prozodică savantă sau prețioasă.

⁶. Poet de duzină, care făcea în fleacă un sonet.

⁷. E vorba de faimosul Scudéri (1601–1687), autor al
mai multor romane, și frate al domnișoarei de Scudéri.

⁸. O altă consonanță, voită, cu un pasaj din Horațiu.

Pierre de RONSARD

Elegie

Lui Remy Belleau excelent poet francez

Vreau, dragul meu Belleau, să cunoști cum se cuvine
Din ce loc, cine-i cel ce de Muze-a fost cu tine
Legat printr-un nod strîns, ca al anilor puhoi
Urmașilor să nu le ascundă că nu doi
Ci unu-au fost Belleau și Ronsard, clar să le spună
Că o aceeași inimă-n ei bătea, comună.

Străbunul meu, dar, spîta și-o trage de pe unde
Danubiul de ghiță cu Tracia-și răspunde.
De unguri mai la vale, în friguros hotar,
Este-un stăpin, pe nume marchizul de Ronsard,
Bogat în obști și tirguri, în aur și pămînt.
Dintre mezinii-i unul, la bălăii visînd,
Din alți mezini o ceată a strîns cu mare zor,
Și părăsindu-și țara, ales în fruntea lor,
Lăsă Ungaria-n urmă, Germania de jos,
Lăsă Bourgogne și-ncreagă Champagne și, curajos
Oștean, se puse-n slujba lui Philippe de Valois,
Ce cu englezii-atuncea de sirg se războia.

El îi jertfi atitea, cu drag, Franței, strădanii,
Că regele, pe Loir, îl umplu de-averi și danii;
Apoi uitîndu-și rude și strămoșesc pămînt
Și însurîndu-se ca francez, porniră rînd
Înaintașii-mi din care tatăl meu să vină
A fost, și viața-mi, astă frumoasă-n veac lumină

Părintele meu anii aici și i-a trăit,
Om Regelui, de casă, așijderi l-a-nsoțit,
Cit soarta-l vruse ostatec, în Spania, pe rege,
Căci nu-ți părăsești singur stăpinul, se-nțelege,
Li ești, și cînd furtuna nori grei în zări a scos,
Cum și în fericire, la fel de credincios.

Pe linie maternă, mă trag din alte ramuri,
Ca la Tremoille, Bouchage, Rouaux, Chaudriers,

neamuri

Cu faimă, cu, la vremea lor, mulți bărbați viteji,
Ce, iscusiți în arme, au smuls de la engleji
Cetatea La Rochelle, unde unul mai cu seamă
Se arătă în orice primejdii fără teamă,
Protegiuit de Marte, incit prin ani destui
Și azi o stradă poartă, de-atunci, numele lui.

Însă dacă ți-ar place să afli și mai bine
(Cum despre-naintașii-mi) totul și despre mine,
Fără băsniri, sint gata să-ți povestesc pe scurt
Și de-anul și de ziua în care m-am născut.

Anul fu cînd pe regele Francisc l-au lovit,
L-au prins, în fața Paviei, iar ziua, negreșit,
O simbătă, septembrie treisprezece. Abia
Făcusem ochi, și Parca la ea vru să mă ia.

Din frați, n-am fost întîia tatălui meu odraslă,
Cinci înainte-mi mama aduse-n casa noastră;
Doi au murit în leagăn; cu ceilalți trei – trăiesc –
Nici prin deprinderi și nici prin rang nu mă-nrudesc.

La nouă ani Colegiul e-al meu, s-a hotărît.
Am pătimit luni șase, atît, să dau pe gît
Învătătura lui De Vailly, un păgubos,
Apoi, fără vreo pagubă, din colegiu scos,
Venii la Avignon, unde-a lui Francisc armată,
Puternică, cu Carol de-Austria să se bată,
Era-n frămînt și forțat, acolo paj fui dat
Ducelui de-Orléans; curînd în alai purtat
Sint lingă-al Scoției rege, în Scoția, pe vase,
Unde luni trei sedea-voi, și-n Anglia alte șase.
La-ntoarcere-acest duce ca paj mă reprimi.
Lung timp la Grajduri, totuși, norocul nu-mi zimbi,
În Flandra și-n Zelanda am fost trimis și iar
În Scoția, unde nava un vînt bătînd barbar
Spre Anglia ne-o-mpinse; priveam din gropi adînci,
Cu Lassigni, cum stam să ne sfîrîmăm de stînci.

Trei zile-ntregi tempesta ne-a hărțuit de-aproape,
Cu apă și cu grindini și fulger să ne-ngroape.
Găsînd un port cu bine, voios cînd să te-arăți
S-a spart de diguri nava în sute de bucăți,
Vărsîndu-ne în radă, e drept fără de pierderi,
Afar-de ea, cea-ncinsă în sărătura verde,
Și lucrurile noastre în vînt săltînd zglobii,
Talazelor ținîndu-le loc de jucării.

La-ntoarcere, din rostul de paj sint scos pe veci;
Șasesprezece anii-mi, cinci sute patruzeci
Leatul, merg cu Baif în Germania de sus
Unde invăt nemtește. Dar, vai, nici bine nu-s
Desdrumetîit, cînd crudă, prin cel mai crud destin
O boală-mi ia auzul, căzută din senin,
Și ca o noapte-o ține-ntr-un ăuit absurd.
De-atunci și pînă azi sint pe jumătate surd.
La anul, urmînd Curtea la Blois, Amor cu tandre
Vrăji mă orbi: cu ochii mult frumoasei Casandre.
Nîcînd, adevărat sau doar născocit anume,
Nu-mi va fi șters din suflet acest prea frumos nume.
În fine al științei, un gînd acum se-nchină
Lui D'Aurat, la Paris, ce în greacă și latină
Mi-a fost cinci ani magistru; aici s-a încheat
Prietenia noastră, din care nu-i lăsat
De-o parte nici, cumva, Baif tinărul, să cază,
Și care-n inima-mi va rămîne pururi trează.

În românește de
Aurel Rău

LUMEA PE TELEX

Printre cele mai...

● În Elveția, cea mai interesantă emisiune literară este cea dedicată literaturii africane, emisiune realizată cu prilejul recentului Salon al cărții de la Geneva cu titlul **Cartea în Africa. A scrie, a difuza, a citi.** Printre invitați, romancierul congolez Labou Tansi, scriitorul și cîntărețul camerunez Francis Bebey, romancierul tunisian Fawzi Mallah, filosoful și scriitorul egiptean Fawzia Assaad... Cel mai frumos proiect în domeniul restaurărilor de așezăminte culturale tradiționale este considerat a fi reconstruirea teatrului **Globe** — sub numele de **Teatrul William Shakespeare**, la Londra, pe malul stîng al Tamisei. Realizatorul proiectului, acum principalul coordonator al programului, actorul și regizorul american Sam Wanamaker, a gândit planurile după gravura realizată de marele artist renescentist ceh Václav Holý în 1640. Pe scena acestui teatru se vor da reprezentații din mai pînă în septembrie... Cel mai interesant film al anului,

după opinia Asociației internaționale a criticilor de film, este **Full metal Jacket** aparținînd marelui regizor american Stanley Kramer, o vîrsoasă și extrem de violentă demascare a ororii războiului, o pledoarie pentru demnitatea umană, pentru pace, pentru prietenie. Intervievat de un reporter de la „International Herald Tribune” Kramer declară că „cel mai important lucru pentru un regizor este să găsească o operă literară care să-i provoace revelația valorii ei prin imagini pe măsură. Opera literară este baza, valoarea ei umanistă, mesajul ei atemporal...”.

În sfîrșit, o promisiune pentru concertul tradițional de Anul Nou din sala **Musikverein** de la Viena. Orchestra **Wiener Philharmoniker** va avea la pupitrul pe Claudio Abbado, iar invitați de onoare vor fi **Micii cîntăreți din Viena** care vor contribui la focul de artificii orchestral al uverturilor, valsurilor și polsilor semnate de Johann Strauss, tatăl și fiul...

Cr. U

Ravel

● La 28 decembrie s-au împlinit 50 de ani de la moartea celebrului compozitor francez Maurice Ravel (născut la 7 martie 1875). Dedicat muzicii încă de la vîrsta de 7 ani, cînd la lecții de pian cu Henri Ghys, Ravel intră în 1889 la Conservatorul unde nu e un elev prea strălucit. Dar în 1895, el compune **Habanera**, considerată a fi o primă izbîndă raveliană, căreia avea să-i urmeze, în 1901, **Jocurile de apă**, contemporane cu cantata **Myrrha**, care-i va aduce al doilea Mare Premiu al Romei. În 1907, Ravel creează **Rapsodia spaniolă**, căreia îi urmează

ca muzică de balet **Daphnis și Chloé** (1912). **Valsul** (1919) și **Bolero** (1928), după ce dăduse numeroase compoziții avînd ca inspirație opere literare precum, între altele, **Trei poeme de Stéphan Mallarmé** (1913), în **Istoriile naturale** inspiratorul fiind Jules Renard. În 1931, **Concertul în re**, pentru mîna stîngă se va impune ca o capodoperă. Dar la această dată, Maurice Ravel se făcuse cunoscut prin numeroase compoziții (**Miroirs**, **Ma Mère l'Oye**, **Gaspard de la nuit**, **La Cloche engloutie**, **Noctuelles**, **L'Enfant et les sortilèges**, **Ondine**, **Nevermore**, **Scarbo**).

LONDON FILM FESTIVAL

● FESTIVALUL internațional al filmului de la Londra, necompetitiv, aduce la sfîrșitul fiecărui an pentru cineaștii și criticii insulari care nu pot ține pasul cu ritmul competițiilor internaționale cele mai interesante producții din anul ce se încheie. Recentă ediție, a XXXI-a, a pus, ca nicio dată în trecut, obșnuitul festivalului în fața celor mai dificile opțiuni prin numărul și varietatea filmelor.

Timp de două săptămîni, în cele două săli de la National Film Theatre și la cîteva din marile săli din circuitul comercial (Paladium, Empire etc.), au fost prezentate 140 de filme artistice, sute de documentare și producții video, din 40 de țări. Criticul David Robinson aprecia că numai lectura programului și a subiectelor la o jumătate de zi.

Din vechea gardă au fost prezenți Fellini cu al său **Interviu** — Marele premiu la Festivalul de la Moscova; **Cel morț**, ultimul film al lui John Huston, apreciat drept cel mai interesant film la Festivalul de la Veneția; **Cronica unor povești de dragoste** — o revenire la Canalul și Cenușă și diamant, semnată Andrzej Wajda; două cunoscute biografii, una

reală, a unui împărat (Napoleon): **Grandoare și decadență**, și una fictivă, a unui rege (Lear) semnate Godard, au oferit spectatorilor alte două exemple ale temerității artistice a vedetelor „nouului val” din anii '60, susținută și de un film în premieră absolută, intitulat după un sfat uzual în rîngul de box: **Fil a-tent la dreapta!** Pentru Italia au semnat Comencini, prin **Alcargă băiețe**, **alcargă** (din selecția venețiană), Ermanno Olmi cu **Trăiască Doamna**, Etore Scola cu **Familia**; pentru Japonia, Oshima și Ichi Kawa cu filmele lor europene, **Max**, **dragostea mea**, și, respectiv, **Actrița**. În afară de Godard, cinematograful francez a fost prezent prin Eric Rohmer cu **Cele patru aventuri ale lui Reinette și Mirabelle**.

Britanicii și-au păstrat, bineînțeles, partea leului, fiind prezenți cu nu mai puțin de 40 de filme de ficțiune. În fruntea listei, firește, Sir Richard Attenborough (care a adus acasă, în 1982, opt premii Oscar pentru **Gandhi** și a fost aclamat de critică pentru recentul **Chorus Line**). El a adus în arena festivalului un film acut politic: **Strigă de libertate**, strigăt îndreptat împotriva politicii de apartheid din Africa de Sud, receptat

„Cărți de ascultat”

● „Ascult cu cea mai mare plăcere **Lupul de stepă** de Hesse”. Așa sună una din declarațiile unui amator de opere beletristice înregistrate pe casete audio avînd de ales între Profesorul Unrat de Heinrich Mann, Berliner Alexanderplatz de Alfred Döblin, **Goethe pentru copii** etc. Textele sînt interpretate de artiști și recitatori cunoscuți, iar în acest tip de ofertă a literaturii nu sînt angajate doar firme producătoare de discuri, ci și edituri ca Rowohlt (Cazul de Albert Camus) și S. Fischer (Confesiunile escrocului Felix Krull de Thomas Mann). Pentru viitor se preconizează chiar niște așa-numite „audioteeci”, care ar putea prezenta o concurență pentru bibliotecă.

Márquez — autor dramatic

● Scriitorul columbian Gabriel García Márquez a încredințat televiziunii mexicane prima sa lucrare dramatică, intitulată **Diatriba de amor contra un hombre sentado**. Este vorba de un monolog feminin. Timp de două ore, eroina dramei perorează în fața sotului care rămîne tot timpul așezat pe un scaun, fără nici o replică.

„Quasimodo”

● Cunoscuta cîntăreață Nicoletta este la acest sfîrșit de an, în spectacol muzical **Quasimodo**, interpreta principală. Semnatarul partiturii, compozitorul William Sheller, este și adaptatorul textului după cel semnat de Victor Hugo. În versiunea optimistă a Nicolettei și a lui Sheller, Quasimodo — interpretat de Antoine Rigaut — nu va mai sfîrși rău, iar Esmeralda — Nicolette se va căsători cu alesul inimii, Phoebus — Pierre Laplace. (În imagine, Esmeralda — Nicolette).

Colombo

● Peter Falk, celebrul interpret al lui Colombo, joacă în filmul **Aripile dorinței**, semnat de Wim Wenders, rolul unui actor care dorește și pînă la urmă reușește să-l interpreteze pe Colombo. Părăsindu-și inconfundabilul impermeabil, se strecoară în pielea unui actor distribuit în celebrul detectiv. Emoțiile, îndoilele, speranțele noului interpret, care nu vrea să se facă de ris față de model, sînt redată de Peter Falk cu talent și nuanțare. Critica consideră filmul „poetic și sensibil”.

Un mare succes

● Așa a fost considerat de critică spectacolul cu piesa **Furtuna** de Shakespeare pe scena de la Burgtheater din Viena. Regia spectacolului este semnată de Karl-Ernst Hermann iar în rolurile principale au jucat cunoscuți actori: Gert Voss-Prospero, Kirsten Done-Caliban și Theresa Affolter-Ariel. Montarea **Furtunii** pe scena Burgtheater-ului vienez face parte din programul de spectacole al directorului Claus Poymann, care dorește ca publicul să fie familiarizat cu opera shakespeariană. Anul trecut pe aceeași scenă a fost montat **Richard al III-lea**.

Inregistrări de prestigiu

● Începînd cu anul viitor, casa de discuri DECA anunță lansarea unei noi serii de discuri, înregistrate în condiții excepționale. Este vorba despre reeditările unor înregistrări făcute cu ocazia recitalurilor extraordinare susținute de maeștri ca Rubinstein, Casals, Menuhin, culmi ale artei interpretative ce se constituie în patrimoniul marilor realizări ale omului în secolul XX.

Un bilanț al festivalului indică: 60 de regizori debutanți sau la al doilea film, 23 de filme semnate de femei-regizori.

De cîțiva ani, London Film Festival și-a făcut un titlu de glorie în a prezenta filme anterioare sonorului acompaniate, în direct, de celebre orchestre. Legendarul **Ben Hur** (1925) al lui Cecil B. De Mille, restaurat fotografic cu fotografia și cu servențe tehnice, a fost prezentat cu o nouă partitură muzicală compusă și dirijată de Carl Davis la pupitrul faimoasei London Philharmonic Orchestra. Un alt eveniment cîne-muzical l-a constituit capodopera lui Serghei Einstein, **Crucișătorul Potemkin** cu partitura originală de Edmund Meisel, din 1929, în interpretarea orchestrei simfonice olandeze Brabant sub bagheta lui Alan Fearon.

În sfîrșit, un film rămas nevăzut de peste o jumătate de secol, de asemenea restaurat imagine cu imagine la Muzeul de artă modernă din New York, s-a întîlnit cu publicul londonez. Este vorba de **The Big Trail** (Marea urmărire, 1931) a lui Raoul Walsh în care John Wayne debuta în rol de cowboy-vedetă.

Crsp.

Goethe, colecționarul

● În orașul Frankfurt pe Main a fost deschisă o mică, dar valoroasă expoziție, „Valori din colecția de artă a lui Goethe”, organizată de Muzeul Național Goethe din Weimar. În casa din Weimar, unde Goethe a petrecut mai bine de 50 de ani, și în Muzeul Goethe deschis din anul 1982 sînt adăpostite 26 511 obiecte din uriașă colecție de artă a poetului, printre care 2 000 desene, mai mult de 9 000 lucrări de grafică, o colecție mare de monede și medalii, pietre semiprețioase și flori de mină, 348 lucrări plastice mici și 93 de sculpturi mai mari.

Triptic de Puccini

● În această stagiune, opera pariziană a prezentat un spectacol inedit: trei opere de Puccini într-o singură seară (**Il Tabarro**, **Suor Angelica** și **Gianni Schicchi**). Principalele partituri feminine au fost încredințate cîntăreței americane Leona Mitchell. Din metamorfozele succesive desfășurate pe parcursul a patru ore se reține lecția de canto și de interpretare artistică, varietatea de mijloace ale Leoni Mitchell. Drept partener îi are în **Il Tabarro** și **Gianni Schicchi** pe cel mai bun bariton francez, Jean-Philippe Lafont.

Corespondență

● În bogata corespondență pe care Goethe a purtat-o de-a lungul vieții, cea cu compozitorul Karl Friedrich Zelter (1758—1832) ocupă un loc deosebit. Reunite într-un volum, scrisorile dintre cei doi artiști au fost publicate într-o nouă ediție, de către editura müncheneză Artemis.

„Aventuriere în crinolină”

● Editura franceză du Seuil a publicat un volum purtînd titlul de mai sus, sub semnătura lui Christel Mouchard (în imagine). Pe la jumătatea secolului al XIX-lea, cu treizeci de ani înainte de Alexandra David-Néel sau Karen Blixen, cîteva femei cuteazătoare se hotărîseră să devină exploratoare. Părăsind brusc mediul lor, renunțînd la confortul unei vieți tihnite, sfîdînd codurile morale ale vremii, ele s-au lansat în expediții extravagante spre capătul lumii. Printre vîile sălbatice ale fluviului Colorado, dinaintea războiului de secesiune, triburile retrase din Borneo, triburile masale din Africa sau tuaregii din Sahara, ele și-au continuat, contra vînturilor și mareelor, singure, călătoriile dure care pe vremea aceea păreau peste puterile unei femei. Flice de mici rentieri sau de mari aristocrați, uneori foarte frumoase, întotdeauna curajoase, adeseori cu

Wilhelm Tell în 72 de episoade

● După ce a fost inspiratorul lui Schiller și al lui Rossini, celebrul erou elvețian este personajul principal al unui serial-fluviu în 72 de episoade, o coproducție americano-anglo-franceză. Regizorul George Mihalka a ales ca interpret principal pe actorul american Will Lyman pentru rolul lui Wilhelm Tell și pe tînărul actor David Barry Gray pentru fiul său. (În imagine, David Barry Gray — Matthieu Tell).

Spielberg

● Mare succes de public la primele proiecții ale noului film semnat de Steven Spielberg: **Empire of the Sun**, bazat pe o cunoscută creație literară cu același titlu aparținînd unui mare scriitor de science-fiction J.G. Ballard. Adaptarea cinematografică aparține lui Tom Stoppard, un mai vechi colaborator al regizorului american, succesul colaborării lor anterioare fiind un alt film „succes de casă”, **E.T.** Recentul film, în care „ficțiunea atinge niveluri extreme”, are din nou interpret principal un copil. Un film „rețeta Spielberg”, cu succesul Spielberg”, după cum comentează „Times”.

pudoare afectată, ele au lăsat nenumărate mărturii, însemnări de călătorie, povești, corespondențe. De la antileza Mary Seacole, plecată să deschidă magazine în Panama și devenită cîntăreață în timpul războiului din Crimeea, la Ida Pfeiffer Austriacă, exploratoare în Borneo, sau Isabelle Bird, tînără englezoaică din societatea bună, liniștindu-i pe disperatii din Vestul Indepărtat — iată cîteva femei ieșite din comun, acele „aventuriere în crinolină”.

N. IONIȚĂ

„Verba volant...” ?

„Dîm perdidi”
(Suetoniu, De vita Caesarum)

● Fabulosul destin al Sarei Bernhardt care născută în 1844 și moartă în 1923, și-a fascinat contemporanii prin excentricitățile, amozurile și interpretările sale în Fedra, Dama cu camelii sau l'Aiglon (acesta din urmă, personaj de 19 ani, încarnat de marea actriță la 50 de ani!).

O asemenea femeie a fascinat pe romanciera Françoise Sagan care a inaugurat un gen nou — biografia dialogată. Adică Françoise dialoghează cu Sarah, făcând pe cititor să afle atâtea despre una ca și despre cealaltă.

Născută ca un copil foarte fragil, Sarah a petrecut 10 ani într-o mănăstire, de unde a ieșit extrem de slăbită. E ceea ce a salvat-o de a cădea în mrejele vieții galante.

„Scriitorul în a doua jumătate a zilei”

● Astfel se intitulează cea mai recentă carte a scriitorului austriac Peter Handke pe care critica a definit-o ca un autoportret al scriitorului. O povestire simplă, lipsită de orice artificiu — subliniază „Der Spiegel” — în care Handke scrie despre viața sa, despre dificultățile muncii literare. În carte este vorba despre artă, în special

despre arta de a menține starea de creație până a doua zi, cînd din nou trebuie să te așezi la masa de scris — relevă săptămînalul „Zeit.” „În această povestire nu se întîmplă nimic (sau aproape nimic), dar în ea se vorbește despre toate (sau aproape toate) cite se întîmplă în această lume” — conchide revista.

Festival de film

● Săptămîna trecută, la Rio de Janeiro, a început cea de-a patra ediție a Festivalului internațional de film, video și televiziune. În ziua de deschidere, în cadrul ceremoniei oficiale, a fost decernat marele premiu Tucano d'oro, pentru pace, soților Nelson și Winnie Mandela, cunoscuții militanți contra apartheidului din Africa de Sud. În juriu, personalități cunoscute: actorii Jacqueline Bisset, Judie Foster, Klaus Ma-

ria Brandauer și regizorii Maria Luisa Bemberg (Argentina) și Lala Gogoberitze (U.R.S.S.). În concurs, 20 de lungmetraje și 102 filme video. Se remarcă prezența filmului Atracție fatală (regizat de britanicul Michael Lynn) și Veniul alb (regia Michel Redford), precum și a altor pelicule semnate de nume cunoscute ale cinematografiei mondiale (suedezul Gunnar Lindblom, americanul Bob Ellis).

torii. A întîlnit pe Hugo, pe Sardou pe Dumas și pe Loti, fiind adulată de Jules Renard, Henry James și alte celebrități. Dialogul e revelator pentru ambele personaje, Françoise Sagan încheind cartea Sarah Bernhardt (ed. Laffont) cu o pledoarie pentru ris: „Rideți mult, pentru că dacă într-adevăr e să ai un dar mai prețios decît altele, acesta este risul incasabil”.

Dat fiind succesul cărții, autoarea se gîndește, acum, să aducă pe scenă dialogul său. Întrebarea e cine va interpreta pe Sarah Bernhardt și cine pe François Sagan? (În imagine, portretul Sarei Bernhardt realizat de celebrul fotograf Nadar.)

Aniversare

● La Frankfurt pe Oder, acolo unde, cu 210 ani în urmă, s-a născut, la 18 octombrie 1777, poetul, prozatorul și dramaturgul Heinrich von Kleist, a avut loc în acest an a 15-a ediție a „Zilelor Kleist”. În casa natală a scriitorului, distrusă în al doilea război mondial și reconstruită în anii din urmă, a fost deschisă o expoziție permanentă, reflectînd programele înregistrate în cercetarea operei lui Kleist, în reprezentarea pieselor sale și în ilustrarea plastică a operei sale.

Brecht în Argentina

● De curînd a avut loc la Teatrul Columb din Buenos Aires, premiera operei lui Brecht, cu muzica de Kurt Weill Infloarea și prăbușirea orașului Mahagonny. Regia spectacolului este realizată de Jaime Kogan.

Atlas

Fragmente între ani

● Nu cunosc reprezentare mai deplină a eternității decît cerul instelat deasupra munților iarna, decît cerul instelat vara deasupra cîmpiei. N-ai fi în stare să explic această lunecare între anotimpuri și forme de relief, dar pot să mărturisesc că cele două — atît de diferit coplesitoare — bolți intrupează pentru mine cele două eternități pe care sînt capabilă să mi le imaginez: înghețată, măreață, nesfîrșit de îndepărtată, exaltantă tocmai prin inumană ei înălțime, una; începînd de la pămînt, adîncă și moale, atotînțelegătoare, lăsînd pe degete un fel de polen, cealaltă. Cînd mi-e frică de viață, este destul să mă gîndesc la prima; cînd mi-e frică de moarte, nu trebuie decît să mi-o amintesc pe cea de a doua.

● Îmi amintesc senzația extraordinară de calmantă pe care mi-o dădea contemplarea fragmentelor templului lui Zeus din șantierul arheologic de la Olimpia. Totul fusese tăiat într-o piatră poroasă în care se mai vedeau, încă întregi, scoicile din care se formase cîndva piatra, scoicile care, lunecate în regnul mineral și de acolo în religie și artă, reușeau să aducă pînă la mine amintirea vieții lor marine. Poate că pentru vechii greci scoicile nu erau mai scufundate în timp decît sînt grecii pentru noi, m-am gîndit, și, ciudat, această lărgire a cuprinderii temporale dîncolo de măsurile omenești, în loc să mă umilească, mă plasa într-o ordine mai blindă, mai largă, în care nimic nu dăinuie și nimic nu dispăre.

● Mă întreb uneori dacă verbul a trece, atît de des folosit în legătură cu timpul, nu este reflexul îndepărtat, licărirea ultimă, a unei adînci și niciodată învinse iluzii. Pentru că a trece nu înseamnă a nu mai exista, ci a exista în altă parte. Nu, nu susțin că ar trebui să renunțăm la o formă semantică improprie, ci dimpotrivă, că nu am avea decît de cîștigat incredințindu-ne vechii ei speranțe.

● Fraza de pe mormîntul lui Nikos Kazantzakis („Nu mă tem de nimic, nu sper nimic, sînt liber”), echivalînd într-o savantă ecuație libertatea cu moartea, mi s-a părut întotdeauna nu numai uimitor de adevărată, ci și adînc consolatorie. Mî-e frică și sper, îmi spun cu pumnii strînși în clipa suspendată între ani, și faptul că mai am puterea să fac și una, și alta, este o zguduitoare dovadă că sînt vie.

Ana Blandiana

Un caz autentic

● Într-un articol despre valorile cinematografiei contemporane scris de regizorul sovietic Karen Șahnazarov este vorba printre altele, de filmul Virtejul al mai tinerei sale colege Lala Gogoberidze și de interpreta principală a acestuia, Leila Abașidze. Leila — scrie Șahnazarov — joacă cu o sinceritate și o compasiune cutremurătoare rolul unei actrite care revine pe scenă după ce odinioară fusese

idolul publicului pentru ca apoi să fie dată uitării. Această poveste conține aluzii la soarta Leilei Abașidze însăși, care a fost o adevărată stea timp de 45 de ani și care reapare pe ecran după un interval de aproximativ zece ani în care n-a mai jucat. Filmul Virtejul a fost distins cu premiul pentru cea mai bună regie la Festivalul de la Tokio (președintele juriului — actorul american Gregory Peck).

Concurs de poezie

● Dedicat importanțului poet nicaraguan Rubén Dario (1867—1916), concursul de poezie instituit la Managua, din inițiativa Ministerului Culturii al Republicii Nicaragua, este deschis poetilor din întreaga Americă Latină și din zona Caraibilor. Concursul este menit să întărească prietenia și solidaritatea dintre popoarele acestei părți de lume.

Welles în timpul unei filmări în Mexic, interviu de Peter Bogdanovich

ORSON WELLES (VII)

WELLES fusese întotdeauna fascinat de Macbeth, în mare parte datorită faptului că piesa era expresia completă a efectelor dezastuoase pe care le poate avea puterea; această dominantă, atît de evidentă în familia Head, era obsesia, coșmarul lui. Pe de altă parte, Virginia nutrea speranța să realizeze un Macbeth în versiune „voodoo”, avînd ca punct de referință personalitatea lui Henri Christophe, rege al insulelor Haiti, cel care își așezase curtea la Sans Souci, în munții insulei tropicale. Cu Budget lătrînd și sărînd printre ei, entuziasmul cuplu se pune pe lucru.

Curtea lui Henri Christophe ne apare ca o parodie grotescă a curții lui Louis XVI: curtenii — cu titluri caraghioase, cum ar fi Ducele de Marmeladă și Ducesa de Gem — defilează îmbrăcați în haine scumpe, multicolore, cu peruci uriașe și giuvaiere. În 1935 Sans Souciul și Citadela care domina de pe cel mai înalt munte din Haiti nu erau decît niște ruine ce vor fi mai tirziu imortalizate de Rose Macaulay în Plăcerea ruinelor. Impunătoare pardoșele de marmură erau acum crăpate și năpădite de buruieni, lilieci intrau nestingheriți prin acoperișul părăginit, iar holurile părăsite nu mai aduceau aminte prin nimic de petrecerile elaborate pe care le găzduiseră. De citadelă era legată o foarte puternică imagine poetică: după cum spune legenda, Henri Christophe fusese omorît și aruncat într-o groapă cu var, dar brațul lui rezistase tuturor eforturilor de a fi făcut să dispară, rămînînd deasupra, acuzator.

Pregătirile au început în prima lună a anului 1936, principiul călăuzitor fiind acela de a face prin acest Macbeth experiența unui teatru total, incorporînd în structura sa toate formele de manifestare imaginabile ale muzicii și dramei rasei negre. Așadar Dafora Horton, coregraf și coordonator, s-a ocupat de alcătuirea unei trupe de actori, dansatori și drummer-i (cîntăreți la tobi) din Africa, ghidați de vrăciul Abdul. Aceștia îl fascinaseră pe Welles, umplîndu-i urechile cu o tulburătoare simfonie de glasuri și uimindu-l prin izbîtoarea lor originalitate. Paradoxal însă, nimănui nu-i trecuse prin minte un anume aspect al problemei, acela că acești actori de culoare portretizau răul în esența sa, exploatînd cele mai distructive elemente ale culturii lor — spre desfătarea rasei albe.

Orson insistase să-i spună lui Abdul „Jazbo”. La un moment dat acest Abdul-Jazbo ceruse să i se dea douăsprezece capre, sperîndu-l din cale afară pe Welles, care crezuse un moment că era vorba de cine știe ce ritualuri care ar fi implicat sacrificarea pe scenă a animalelor. Episodul s-a terminat, însă, cu bine, căci vrăciul i-a explicat lui Welles că pielea de capră era necesară confecționării unor tobe noi.

Macbeth a fost pregătit de o echipă care număra nu mai puțin de 150 de oameni. Welles, angajat la cea mai îndrăzneată încercare a sa de pînă atunci și susținut de inteligența trează a lui Housman își biciuia fără milă echipa pe care va reuși să o modeleze numai printr-o dezlănțuire de energie vecină cu ne-

bunia. Vedeta trupei era Jack Carter, un mulatru superb, foarte bine făcut, deosebit de violent și de crud, despre care se spunea că poate nimeri din primul foc o monedă aflată la 30 de pași.

Welles și-a dat seama că, dacă exista cineva care trebuia să beneficieze de un tratament special, acela era, fără îndoială, Jack Carter. Că trebuia să-l flateze, să-l lingusească, să-l stăpînească pîrînd că se lasă stăpînit, dîndu-i permanent senzația că el însuși luase toate hotărîrile. Și, pentru că lui Welles îi făcea tot atîta plăcere să fie flătat, propriul său ego atîngînd proporții colosale în urma succesului obținut cu piesa Panică, el știa exact de ce este nevoie pentru a întreține focul geniului. Carter avea personalitatea, prezența scenică, energia dinamică necesare pentru a juca în rolul lui Macbeth. Gol pînă la brîu, arăta ca un zeu grec cioplit în marmură neagră; în uniformă, era un al doilea Henri Christophe. Și dacă nu stăpînea versul așa cum ar fi trebuit, iar muzicalitatea lipsea, el reușea totuși să te facă să-l ierți aceste greșeli prin forța primară cu care recita versurile lui Shakespeare.

Ori de cîte ori trupa dădea înapoi în fața perspectivei de a lucra toată noaptea, Jack Carter era acela care, tipînd și spîrgînd mobila, îi puneia la punct pe toți. Ii era extraordinar de devotat lui Welles. Spre disperarea Virginiei, Carter și Welles aveau obiceiul să dispară din teatru după miezul nopții, pornind în expediții misterioase. Și umbla zvonul că acestea se încheiau în baruri dubioase, unde se presupunea că ar fi băut pînă în zorii zilei.

ODATĂ cu anunțarea premierei piesei, Harlemul a fost cuprins de o agitație teribilă. Pentru prima dată aveau să joace într-o piesă de Shakespeare actori de culoare și, mai mult, aceștia colaboraseră cu două dintre cele mai prestigioase personalități ale teatrului american.

În precajna premierei, Welles a început să facă o serie de schimbări violente de ultim minut, care au modificat structura întregii piese, reușînd să înlăture toate părțile mai slabe și să atenueze obscuritatea verbală a unor dintre actori. Observațiile sale de la ultimele repetiții trădează o energie de nestăpînit, cînd plîngîndu-se, cînd discutînd aprins: „Pentru d-zeu, ce se întîmplă cu Ross? Tommy, renunță la emoția din glas... Jack ar trebui să fie undeva mai în spate... Corul nu face doi bani!”

Pentru prima seară toate locurile fuseseră reținute; în rest, biletele vindute la suprapreț atinseseră sume exorbitante.

Cu flerul său pentru reclamă, Welles cuplase ziua premierei cu o demonstrație pe scară largă împotriva invadării Etiopiei de către Italia, idee care a dat rezultate. O întreagă orchestră formată din membrii organizației Elk a celor de culoare — o organizație caritabilă — îmbrăcați în uniforme viu colorate, fusese angajată să mărșăluiească pe străzi la căderea nopții, purtînd steaguri care anunțau piesa. Cei 85 de actori, cîntînd din trompete și bătînd în tobe, fuseseră aproape striviți de cei zece mii de oameni care se înghesuiau pe străzi, în vreme ce poliția încerca disperată să încercuiască zona. Spectatorii — bărbați în frac, iar doamnele în rochii de mătase și cape de hermină — aflați la prima lor expediție în Harlem, trebuiseră să se lupte din greu pentru a ajunge la locurile lor.

Înainte de ridicarea cortinei, în teatru era o forfotă de nedescris, iar în culise actorii erau foarte agitați, abia așteptînd să înceapă spectacolul. Pînă și criticii, în frunte cu Books Atkinson, simțeau tensiunea crescîndă, pe măsură ce în sală se revîrșea o muzică ciudată, sălbatică, în care Virgil Thomson combinase ritmurile voodoo cu valsurile. Scena era cufundată în întuneric. Rînd pe rînd se sting și luminile din sală. Prin întunericul greu începe să se facă auzit răpăitul tobelor ce prevestesc tunetul, apoi al celor care cheamă ploaia. Apoi, liniște... Se ridică cortina. Începe o incantație; luminile se aprind... sîntem în junglă. Incantația se pierde încet, încet, dînd locul unui solo vocal. Piesa a început.

A fost într-adevăr un spectacol de excepție. Furia, tipetele lui Welles de la repetiții au dat rezultate în această noapte a nopților. Întreaga critică a reacționat foarte puternic: „extraordinar, uluitor, un triumf al teatrului”, succesul acestui Macbeth situîndu-l pe Welles printre figurile de primă mărime ale teatrului american. Spectacolul a uimit, a socat cum puține producții o mai făcuseră. În vreme ce majoritatea pieselor de pe Broadway aveau stil, eleganță, acest Macbeth era aspru, crud, îndrăzneț.

O lună mai tirziu, la 15 mai 1936, Orson își serba împreună cu Virginia cea de-a 25-a aniversare, avînd o stare de spirit excelentă. Ego-ul său atinsese proporții uriașe, dar cine oare l-ar fi putut învinui pentru asta? Propriul său talent îl ardea acum ca o flacără. Era stăpînit de o ambiție fără margini.

Documentar de
Liana Cojocaru
și Mia Nazarie

O CONSECVENȚĂ POLITICĂ INTERNAȚIONALĂ

La tribuna Conferinței Naționale a Partidului

BILANT și, totodată, document programatic și de o excepțională valoare teoretică și practică pentru întreaga activitate a partidului și statului nostru, Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului consacra un spațiu larg politicii internaționale a României socialiste.

Semnificația și justetea demersului de politică externă a țării noastre — așa cum s-a constituit el de mai bine de două decenii — ca și reafirmarea opțiunilor fundamentale menite să călăuzească acțiunea de viitor a țării noastre sint precedate, în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, de analiza situației internaționale actuale, a raportului mondial de forțe, a rolului crescând pe care țările socialiste îl dețin în soluționarea problemelor majore ale epocii noastre. „În dezvoltarea lumii contemporane — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — continuă să se manifeste cu putere contradicțiile dintre socialism și capitalism, contradicțiile de clasă în țările capitaliste dezvoltate. Dar, totodată, a apărut cea mai puternică și cea mai importantă contradicție a lumii contemporane — contradicția dintre țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare, dintre bogați și săraci”. În concepția conducătorului partidului și statului nostru, apare cu limpezime că actuala criză economică mondială nu va putea fi soluționată fără lichidarea subdezvoltării, fără realizarea unor relații noi, de egalitate și echitate, care să ducă la instaurarea unei lumi mai bune și mai drepte. În era nucleară în care trăim și în care un război mondial purtat cu mijloace atomice a devenit o soluție aberantă care ar duce la suprimarea civilizației și vieții pe pământ, se impune — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — o nouă abordare a problemelor păcii și războiului și, implicit, o nouă abordare în dezvoltarea generală a relațiilor dintre state, a dezvoltării societății umane în ansamblul ei. O nouă gândire în politica internațională trebuie astfel să pornască de la necesitatea coexistenței pașnice între state cu orinduri sociale diferite, ceea ce exclude recursul la calea militară și postulează o competiție pașnică între cele două sisteme. O nouă gândire implică, de asemenea, respectarea neabătută a principiilor dreptului internațional contemporan și, în primul rând, a independenței, suveranității și integrității tuturor țărilor, a neamestecului în treburile lor interne. O nouă gândire impune necesitatea dezvoltării economice și sociale a tuturor popoarelor, ridicarea continuă a nivelului lor de trai material și spiritual, asigurarea echilibrului ecologic, înflorirea puternică a științei, culturii, a umanismului nou, a democrației — premise indispensabile pentru ca fiecare națiune să se poată dezvolta liber și independent, potrivit propriilor nevoi și aspirații.

DE un real interes este apoi bilanțul sintetic și elocvent pe care Raportul îl stabilește cu privire la liniile de forță ale politicii noastre externe și la inițiativele luate de țara noastră.

În cei 22 de ani care au trecut de la cel de-al IX-lea Congres al Partidului, nu au existat probleme mai însemnate în viața internațională la care România să nu fi avut o participare susținută și la care să nu-și fi adus contribuția în vederea soluționării lor. Considerând că stabilirea de relații bune între state, indiferent de orinduire socială, constituie un imperativ al epocii noastre, al desținderii și colaborării internaționale, România a făcut din politică sa externă un instrument de pace și de concurență cu toate țările lumii. Țara noastră a acționat pentru o bună colaborare între toate țările socialiste, pentru depășirea divergențelor existente între unele dintre aceste țări, pentru întărirea solidarității și colaborării lor. Demersul românesc de politică externă s-a bîzuit pe respectarea fermă a principiilor dreptului internațional: egalitatea în drepturi a statelor, independența și suveranitatea națională, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, renunțarea la forță și la amenințarea cu forță, dreptul fiecărui popor la dezvoltare liberă, independență. România a desfășurat o activitate susținută pentru soluționarea exclusiv pe cale pașnică a litigiilor și conflictelor dintre state; a sprijinit activ lupta de eliberare națională a multor popoare din Africa și din alte regiuni ale lumii, militând pentru consolidarea independenței tuturor statelor. Țara noastră a formulat, în diferite foruri de negociere, un amplu program de dezarmare nucleară și convențională și nu a încetat să militeze pentru eliminarea arsenalelor nucleare din Europa și din lume. Edificarea unui sistem trainic de securitate și de cooperare pe continentul nostru — proces declanșat de Conferința de la Helsinki — ca și transformarea Balcanilor într-o zonă de pace și bună vecinătate, lipsită de arme nucleare și chimice, de trupe și baze militare străine, au găsit în președintele României un promotor neabătut.

Membră a „grupului celor 77” și invitată permanentă la activitățile Mișcării de Nealinier, țara noastră a acționat totodată pentru lichidarea subdezvoltării și pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale.

Justetea politicii externe românești a fost demonstrată și confirmată de viață, de evoluția evenimentelor internaționale, chiar dacă nu totdeauna o acțiune sau alta, întreprinsă de țara noastră, a fost bine înțeleasă, la vremea respectivă, chiar și de prieteni. În elaborarea tacticii și strategiei politicii noastre internaționale, a inițiativelor ce trebuiau să fie lansate și promovate, conducerea noastră de partid și de stat a pornit totdeauna de la ceea ce a considerat că răspunde intereselor poporului român și, în același timp, intereselor de pace și colaborare ale tuturor popoarelor, ale întregii omeniri.

Astfel, o privire retrospectivă asupra politicii internaționale a României duce nemijlocit la concluzia că nimic nu poate fi negat din ceea ce s-a înfăptuit pînă acum, de vreme ce acțiunile întreprinse de țara noastră de mai bine de două decenii nu au încetat să corespundă intereselor dezarmării, păcii și colaborării, ale asigurării unei lumi fără arme și fără războaie.

IN sfîrșit, o parte substanțială a Raportului tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului se referă la opțiunile fundamentale și la principalele acțiuni de politică externă ce vor trebui întreprinse de acum încolo și care se constituie astfel într-un amplu și precis program de viitor.

România va continua să dezvolte relațiile sale cu toate țările lumii, pe baza principiilor doplinei egalități în drepturi, a respectului independenței, și suveranității naționale, a dreptului fiecărei națiuni de a-și alege calea dezvoltării pe care o dorește, fără nici un amestec din afară. Ea va milita pentru extinderea relațiilor cu toate țările socialiste, pentru întărirea unității și solidarității lor, ca o condiție indispensabilă pentru ca acestea să se poată afirma cu putere în viața internațională, participind la soluționarea problemelor majore cu care comunitatea mondială este confruntată. Țara noastră va dezvolta puternic relațiile sale cu țările în curs de dezvoltare, rămîind solidară și conlucind strîns cu ele, indiferent de nivelul lor de dezvoltare economică. Legăturile de prietenie și de concurență cu țările „lumii a treia” vor constitui, în continuare, o parte importantă a politicii internaționale a României. De asemenea, țara noastră va continua să extindă raporturile sale cu țările capitaliste dezvoltate, pe baza principiilor coexistenței pașnice.

În centrul activității sale pe plan internațional, România va situa, în continuare, lupta pentru dezarmare, pentru pace, pentru edificarea unei lumi fără arme și fără războaie. Salutînd ca pe un eveniment de însemnătate istorică mondială semnarea Tratatului dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii cu privire la eliminarea rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune, conducerea noastră de partid și de stat consideră că aceasta este rodul gândirii realiste privind imposibilitatea războiului nuclear, ca și rezultatul nemijlocit al intensificării luptei forțelor realiste de pretutindeni, a popoarelor, care se pronunță cu fermitate pentru dezarmare, pentru renunțarea la armele nucleare. Victoria obținută nu trebuie însă să ne ducă la autolăștare, ci, dimpotrivă, ea trebuie să dea un nou impuls acțiunii marelui front anti-nuclear, marelui front al păcii. Alături de celelalte state iubitoare de pace, România va continua astfel să acționeze pentru înfăptuirea de noi pași importanți pe calea dezarmării nucleare și convenționale. Noi acorduri vor trebui să fie negociate și finalizate în domenii de interes vital precum: reducerea cu 50 la sută a armamentelor strategice, ca un pas semnificativ spre eliminarea treptată a tuturor armelor nucleare; încetarea experiențelor nucleare; renunțarea cu desăvîrșire la militarizarea Cosmoului; eliminarea armelor chimice; reducerea radicală a armamentelor convenționale, a efectivelor și cheltuielilor militare, pentru realizarea unui echilibru al înarmărilor la un nivel cit mai scăzut. Adoptarea unor măsuri clare de control va trebui totodată să asigure respectarea strictă a înțelegerilor convenite. O răspundere deosebită revine în materie de dezarmare statelor europene, care trebuie să depună eforturi susținute în vederea eliminării arsenalelor nucleare. De asemenea, convocarea unei conferințe privind dezarmarea convențională în Europa, la care să ia parte țările membre ale N.A.T.O. și țările participante la Tratatul de la Varșovia, ca și celelalte state europene, și care să convină o reducere substanțială a armamentelor cu cel puțin 20 la sută, ar constitui fără îndoială un succes în direcția înfăptuirii dezarmării, a consolidării păcii și securității internaționale.

În concepția României, Europa este chemată să-și aducă o contribuție de mare însemnătate la soluționarea problemelor majore ale vieții internaționale. De aici, necesi-

tatea întăririi unității și colaborării țărilor europene, a înregistrării de progrese în ceea ce privește edificarea unui sistem trainic de securitate pe continent. În acest scop, România va acționa în continuare, alături de alte state participante, pentru ca, prin rezultatele la care va ajunge, Reuniunea general-europeană de la Viena să dea un nou impuls procesului multilateral inițiat de Conferința de la Helsinki, pentru afirmarea noului curs spre desțindere, înțelegere și colaborare în Europa și în lume.

Dezvoltarea largă a colaborării în Balcani, transformarea acestei regiuni într-o zonă a bunei vecinătăți, a păcii și cooperării, fără arme nucleare și chimice, fără trupe și baze militare străine nu vor înceta să constituie o prioritate în politica externă a României, care va acționa, în continuare, pentru convocarea la București a unei întâlniri la nivel înalt a țărilor balcanice. În acest context, desfășurarea în bune condiții a apropiatei întâlniri a miniștrilor de externe din țările balcanice va avea o influență pozitivă asupra relațiilor interbalcanice, ca și în ceea ce privește pregătirea întâlnirii la nivel înalt.

Eliminarea politicii de forță și de amenințare cu folosirea forței, soluționarea pe cale pașnică, prin tratative, a tuturor problemelor litigioase și a conflictelor dintre state vor constitui, de asemenea, în continuare, o opțiune fundamentală a demersului românesc de politică externă. România va continua să acționeze pentru convocarea unei conferințe internaționale în problema Orientului Mijlociu, sub egida O.N.U., cu participarea tuturor țărilor interesate, inclusiv a Organizației pentru Eliberarea Palestinei și a membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate, care să ducă la realizarea unei păci juste și durabile în zonă, la asigurarea dreptului poporului palestinian la autodeterminare, inclusiv la constituirea unui stat propriu independent, la asigurarea independenței și suveranității tuturor statelor din această regiune. România se pronunță, de asemenea, pentru încetarea neîntîrziată a războiului dintre Iran și Irak, pe baza rezoluției Consiliului de Securitate, și soluționarea litigiilor dintre părți pe cale pașnică, prin tratative; pentru retragerea tuturor navelor militare străine din Golf și asigurarea navigației libere în această regiune ca, de altfel, pe toate mările și oceanele lumii; pentru soluționarea pașnică, pe cale politică, a problemelor existente în America Centrală, în Asia sau în Africa.

Totodată, țara noastră va denunța politica rasistă, de apartheid, a autorităților de la Pretoria, condamînd atît măsurile de represiune luate împotriva populației majoritare din Africa de Sud, cit și agresiunile săvîrșite împotriva țărilor africane din zonă. România nu va înceta să sprijine cu toată hotărîrea lupta poporului namibian sub conducerea S.W.A.P.O., pentru independența Namibiei.

Soluționarea problemelor subdezvoltării și ale instaurării noii ordini economice mondiale, promovarea unor relații economico-financiare bazate pe doplina egalitate și echitate, vor continua să stea și ele în centrul eforturilor întreprinse de România. În acest scop, țara noastră va acționa pentru organizarea unei conferințe internaționale în cadrul O.N.U., la care să participe, cu drepturi egale, țările în curs de dezvoltare și țările dezvoltate, pentru a se ajunge la soluții reciproce acceptabile în problemele economice — inclusiv în cea a datoritiilor externe ale țărilor în curs de dezvoltare — și care să deschidă calea lichidării subdezvoltării și realizarea noii ordini economice mondiale. Ar fi de asemenea necesar ca o conferință financiară internațională să fie convocată în cel mai scurt timp pentru a examina situația gravă a datoritiilor externe ale țărilor în curs de dezvoltare și a adopta, ca o măsură imediată și generală, reducerea substanțială a dobinzilor.

Dar soluționarea problemelor complexe ale vieții internaționale reclamă participarea activă, în condiții de deplină egalitate, a tuturor țărilor, îndeosebi a țărilor mici și mijlocii, a țărilor în curs de dezvoltare și a celor nealiniate, care sint interesate nemijlocit într-o politică de pace, de independență și de largă colaborare internațională. România va continua, ca atare, să depună eforturi pentru democratizarea relațiilor internaționale și creșterea rolului O.N.U. și al altor organisme internaționale în soluționarea democratică a problemelor majore ale contemporaneității.

Definînd cu claritate esența și direcțiile de acțiune ale politicii noastre externe, Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului dă implicit expresie mesajului umanist care conferă acțiunii internaționale a României o semnificație deosebită la cea de-a 40-a aniversare a proclamării Republicii.

Valentin Lipatti

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU

5 lei